

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR FORSKERFORBUNDET

Milliardoverføringer i akademia

2006-regnskapet viser at universitetene, høgskolene og Norges forskningsråd overfører milliardbeløp fra 2006 til 2007. De store oppsparte midlene i høyere utdanning straffet seg i årets statsbudsjett. Blir det ny budsjettstraff i 2007? **Side 6-9**

Nr. 4/2007 – 39. årgang
 Tidsskrift for Forskerforbundet
 Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
 Redaksjonen avsluttet 27. mars 2007.

REDAKSJON
REDAKTØR: Ingar Myking
REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit
BLADBUNAD: Ragnhild Gram

REDAKSJONSRÅD
 Martin Eide, professor UiB
 Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
 Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE
 Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
 Telefon: 21 02 34 00 / Telefaks: 21 02 34 01
 E-post redaksjon:
 i.myking@forskerforbundet.no,
 k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
 ISSN 0800-1715
 Opplag: 16 750

ANNONSER
 Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net

Format	
1/1 side	19900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling/kunngjøringer: kr 28,- pr spalte mm.
 Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPPLAN
 5/2007 7. mai 2007
 6/2007 11. juni 2007

Neste nummer: 7. mai 2007. Deadline: 25. april.
 Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte
 innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved
 diskett eller bruk e-post/vedlegg.

Internett: www.forskerforbundet.no
 Omslagsillustrasjon: Kari Stai/Patron

aktuelt**5 OVER DOKTORGRADSSTOPPEN**

2006 var et rekordår for doktorgrader med over 900 avholdte disputer. Nå kommer nedgangen, med stadig færre påbegynte doktorgrader.

6 SPARING SOM STRAFFER SEG

Norske universiteter og høgskoler har milliardbeløp på konto. Straffen kom i statsbudsjettet for i år. Blir sektoren straffet på ny i neste års budsjett?

10 TRAKK SEG FRA NOKUT-KOMITÉ

Norske jusstudier kan bli avskiltet av NOKUT. Men NOKUT selv oppfylte ikke kravet til professorkompetanse i egen akkrediteringskomité, og to medlemmer trakk seg.

12 KAMP FOR FØRTESTILLINGENE

Bedre lønnsvilkår for førtestillinger og postdoktorstipendiater. Forskerforbundet er rustet til vårens lønnsforhandlinger.

magasin**17 – FLAT STRUKTUR**

– Her det jo et sosialistisk system, sier informatikkprofessor Vera Gobel. Utenlandske studenter og ansatte skildrer møtet med norsk akademia.

22 PORTRETTET

– Her har man sittet glemt i mange år, så får man noen priser. Møt franskprofessor Karin Gundersen, vinner av Oversetterprisen.

25 DÅP SOM TEATER

– En dåpsgudsteneste er ofte en lite vellykket forestilling, mener Kari Veiteberg. I doktoravhandlingen sin har hun vurdert dåpsgudstjenesten som teater.

faste spalter**21 SMÅSTOFF:** Ti kjappe, Skjønnånd, Bilder fra norsk forskning**30 KRONIKK**

«Vi ønsker ingen «befestning» av Europa – aller minst på kunnskapsrådet.» Kunnskapsminister Øystein Djupedal skriver om utfordringene knyttet til globaliseringen av kunnskap.

forbundssider**41 FORBUNDET INFORMERER****41 INNSPILL:** Forbundsleder Bjarne Hodne**42 INNSPILL:** Generalsekretær Kari Kjenndalen

Redaktør Ingar Myking

Men forskingsråda var ikkje døde

2007 BLIR TRULEG eit merkeår i europeisk forskingspolitikk. I februar etablerte EU eit eige forskingsråd – European Research Council (ERC). Med 7,5 milliardar euro, fordelt på sju år, satsar no EU på å hjelpe det ypparste av europeisk grunnforskning, innan alle disiplinar, til nye høgder. Medan program- og nytteforskinga gjennom rammeprogramma lenge har nytt godt av EUs forsøk på å skape eit felles europeisk forskingsråd, heisar no Brussel fana for den frie, forskarstyrde vitskapen. Betyr dette ei revitalisering av dei klassiske forskingsråda?

I 1945 FORFATTA Vannevar Bush, ein av dei viktigaste amerikanske forskingspolitikarane gjennom tidene, ein rapport som skulle bli avgjerande for forsking ikkje berre i USA, men heile den vestlege verda. *Science – The Endless Frontier* blei grunnlagsdokument for Forskningsråda slik vi kjener dei i dag. Rapporten, som var bestilt av den amerikanske presidenten, ført til grunnlegginga av National Science Foundation i 1950, og blei starten på ei suksesshistorie som leide USA opp i den absolutt einsame tettposisjonen i akademia.

Hovudtesen til forskaren, universitetslæren, oppfinnaren og industrigründeren Vannevar Bush var at grunnforskning er "the pace-maker of technological progress". Han hevda: "New products and new processes do not appear full-grown. They are founded on new principles and new conceptions, which in turn are painstakingly developed by research in the purest realms of science!" Grunnforskning bør fullt og heilt styrast og støttast på grunnlag av vitskaplege kvalitetsvurderingar, og fagfellevurdering (peer review) er sjølve grunnsteinen i å skjonne seg på kvalitet. I den vidkjende rapporten blir det dessutan slått fast at grunnforskning er mest effektiv, når ho får rom til å følge sine uføreseielege vegar i eit langsiktig perspektiv – òg når målet er å skape teknologisk utvikling.

Bush var overtydd om at vitskap var sjølve nøkkelen til utvikling og framgang, og han fekk gjennomslag for at den amerikanske staten på alle område burde kjenne ansvar for å initiere og støtte dei vitskaplege miljøa. Dette skulle gjerast gjennom bidrag til frittståande institusjonar, leia av vitskapleg utdanna per-

sonar. Dese skulle så på fritt grunnlag kunne støtte dei ulike vitskaplege områda, og denne støtte skulle komme på toppen av det tradisjonelle bidraga til universiteta. Forskningsråda hadde fått si første "grunnlov".

I ETTERKRIGSÅRA blei den amerikanske forskingsmodellen heilt eller delvis kopiert av ei rekke land, inkludert Noreg, som heldt seg med fleire forskningsråd heilt fram til 1993, då Gudmund Hernes sto gudfar for det noverande Noregs forskningsråd. I dei siste tiåra har grunntankane til Vannevar Bush blitt sett under stadig meir debatt.

Det blir hevdat at ein kunnskapsbasert, global økonomi, der meir generiske teknologiar som kommunikasjonsteknologi, genteknologi og nanoteknologi får ei viktigare strategisk rolle, er grunnforskninga for viktig til å bli forvalta med peer review aleine. Omsynet til teknologisk og økonomisk relevans må vege tynge, og omgjeringa av vitskaplege resultat til industrielle produkt må stimulerast meir. Dei klassiske, universitetsorienterte forskningsråda, som blei bygd opp som reine peer review-baserte finansieringsinstitusjonar, har vore på vikande front. Kravet til absolutt vitskapleg kvalitet har blitt justert av strategisk orientering i grunnforskingspolitikken i større eller mindre grad i dei fleste land, samtidig som det har blitt stimulert til tettare samarbeid mellom universitet og industri.

I tillegg har nyare kunnskapsteori sådd tvil om skiljet mellom anvendt forsking og grunnforskning og disiplinbasert- og tverrvitskapleg forsking som modell for å forstå nyvinningar. Ny kunnskap blir spunnen som eit resultat av eit finmaska nett av prosesser mellom brukar, industri, politikarar og forskarar, og ikkje som ein rettlinja prosess med start i eit universitetsmiljø, blir det hevdta. Teorien har vore med på å legitimere ei meir politisk og interessestyrta forskingssatsing. Nyare norsk forskingspolitikk er truleg langt på veg eit resultat av desse nye teoriane.

DET ER I DETTE biletet European Research Counsil (ERC) truleg legg seg meir opp til

grunntanken til Vannevar Bush. For det første skal ERC berre støtte det fremste av vitskap – sjølv forskingsfronten. Søknadene skal kome frå forskarane direkte, og ikkje innom noko strategisk mellomledd. For det andre skal ERC styrast av vitskapsfolk, noko CV'en til styremedlemmane viser til det fulle. Korkje EU eller noko anna organ skal kunne blande seg i strategiarbeidet. For det tredje er det berre eit kriterium som ligg til grunn for å få finansiering frå ERC – vitskapleg prestasjonar.

Skjerpa konkurranse mellom Europas fremste forskingsmiljø skal med andre ord skape betre euroepisk forsking. Ideen er at betre forsking dermed trekker til seg fleire private investørar, som igjen fører til betre forskingsfasilitetar, som igjen fører til enda betre forsking, som også leier til ny kunnskap og teknologi osv.

Planen er at ERC også skal vere ein rollemodell for EU-landa når det gjeld å utvikle reiskap til å fremje god forsking – særleg gjennom å vidareutvikle ordningane med fagfellevurdering og bruk av "benchmarks", men også gjennom måten å tenke konkurranse og å utvikle strategiar. "In a way, the ERC is going to become Europe's idea's factory," sa EU:s kommissær for forsking, Janez Potočnik på lanseringskonferansen i Berlin 27. februar. Han tek sikte på å doble budsjettet til ERC ved neste krossveg.

SPØRSMÅLET ER om EUs forskingsråd for å fremje forsking av høgaste kvalitet blir ein like viktig modell som den til Vannevar Bush. I Noreg har Forskningsrådet vore gjensid for store debattar, heilt sidan samanslåinga i 1993. Då Forskningsrådet blei evaluert for nokre år sidan, var det fleire som tok til orde for å dele opp institusjonen. Både representantar frå næringsliv og dei tyngre forskingsmiljøa hevda at Forskningsrådet hadde ein for uklar profil – anten det gjaldt grunnforskning eller næringsforskning. Nokre ønskete å gjøre om delar av forskingsfondet til eit grunnforskingsfond – ikkje heilt ulikt det nye europeiske forskningsrådet. Vårt tips er at vi ikkje har hørt det siste ordet i den debatten.

EU jaktar no på dei fremste forskarane i Europa.
(Foto: EU)

Vannevar Bush – alle forskningsråds far. (Foto: VIS)

"In a way, the ERC is going to become Europe's idea's factory," sa EU:s kommissær for forsking, Janez Potočnik.

NOTISER

- HiO bør bli universitet

Tidligere rektor ved Høgskolen i Oslo (HiO), Steinar Stjernø, råder påtroppende rektor Sissel Østberg til å satse på universitetsstatus:

- Vi har ikke råd til å la være å gå mot universitetsstatus, ikke vær forsiktig, men kjør på mer trøkk, sier han ifølge HiOs nettsider.

Stjernø, som leder det regjeringsoppnevnte utvalget som skal skissere framtiden for norsk akademia mot 2020, var i sin egen rektorperiode imot at HiO skulle satse på å bli universitet.

- Vi ser en tendens til at høgskolene akademiseres, mens universitetene yrkestilpasses. Etter de kriteriene som er i dag, spår jeg av vi har rundt 12 universiteter i år 2020. Skillet mellom universitetsfag og høgskolefag vil viskes ut, og alle HiOs utvanninger vil være både universitets- og høgskolefag.

Når det gjelder argumenter for hvorfor HiO bør bli universitet, mener Stjernø det eneste avgjørende punktet er om det blir mer penger til forskning.

- Kommer det konkrete materielle betingelser for å utvikle fagligheten ved de nye universitetene, er jeg urolig for hvordan det vil gå med HiO og om man vil bli hengende etter.

Stjernø peker på at utfordringene for profesjonsutdanningene framover er om det blir for små fagmiljøer, hvordan forholdet til

Steinar Stjernø oppfordrer høgskoler til å skynde seg med å bli universitetet. (Foto: Ingar Myking)

praksisfeltet vil utvikle seg, ungdomskulturen som avtar etter 2015, at master- og doktorgradsprogrammer er dyrt og farene for feilakademisering.

- Utvalget diskuterer nå om det skal være andre incentiver for høgskolene, sier Stjernø.

- Skal vi skjerpe krav til doktorgrad og universitetsstatus eller skal vi slippe universitetstittel fri? Skal en doktorgrad og en viss størrelse være nok for å bli universitet, skal mindre høgskoler fusjonere eller høgskoler og universiteter fusjonere? Nå er det samtalene mellom universitet og høgskolen i Tromsø. Bør alle institusjoner i Nord-Norge bli én? sier Stjernø ifølge UiOs nettsider.

Blågrønn millionkrangel fortsetter
Kranglinga om finansieringen av det blågrønne forskningskonsernet Nofima fortsetter for fullt. I verste fall kan hele konstellasjonen falte i fisk, skriver Nationen. Tidligere har Nationen skrevet at styret i fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter er bekymret for at landbrukspenger skal gå til fiskeriforskning. Sammen med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) skulle disse to til sammen bidra med over 200 av de 360 millioner kronene det er meningen at skal ligge i bunnen for finansieringen av Nofima.

- Det som nå pågår er posisjoneringen og drakamper om hvilke penger som skal gå hvor, sier en sentral kilde i prosessen.

Peter Wesenberg, administrerende direktør i Nofima, sier til Nationen han ikke ønsker å kommentere den pågående striden.

Midlar til nordisk master

Det har kome mange søknader om å utvikle "Nordic Master"-program. Ministerrådet utyste i vinter utviklingsmidlar for å skape ein nordisk master, melder nettstaden til Nordisk Råd - norden.org. Lærestadene i dei nordiske landa vart oppmoda til å skipe konsortium og kome med framlegg til samarbeid mellom minst tre lærestader i minst tre land. Tanken er at ein skal kunne etablere sams masterprogram som kvart land for seg ikkje kan tilby. Føremålet er blant anna å lokke nordiske studentar til å halde seg i Norden og å tiltrekke seg ikkje-nordiske studentar. Tre samarbeidsprogram kan få opp til ein million danske kroner kvar. Vinnarane vert offentleggjorde 15. juni.

2,5 ubrukelige milliarder

Direktøren i Nifu Step, Petter Aasen, mener Stortingets mål for forskningsbevilgningene er urealistisk høyt. Forskningssektoren vil ikke klare å absorbere 2,5 milliarder årlig,

- Forskningssektoren vil ikke klare å absorbere 2,5 milliarder årlig, uansett hva Djupedal gjør, sier Petter Aasen. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Sitatet:

De politiske målsettingene om nivået på norsk forskning er helt meningsløse.

Dagens Næringsliv på lederplass

uansett hva Djupedal gjør, sier han til Klassekampen. Han tar til orde for å fokusere mer på hva forskningsmidlene skal brukes til enn hvor mange penger som skal bevilges. Nifu Step er det fremste miljøet i Norge som forsker på forskning, og det er denne stiftelsen som har kommet fram til at det må bevilges 2,5 milliarder årlig for å nå forskningsmålet. Aasen ønsker ikke å argumentere for at ambisjonene for norsk forskning skal senkes, men han mener det er dønn urealistisk å

tro at regjeringen vil nå Stortingets mål. Det skyldes ikke bare at den politiske viljen til å bevilge penger synes å være fraværende.

- Det har å gjøre med hvor mye penger systemet kan absorbere på kort tid, sier Aasen, som peker på at dersom regjeringen hadde bevilget pengene i jevnstore beløp gjennom hele perioden, ville den årlige økningen vært mindre enn det som nå skal til. Når man har skjøvet kostnadene foran seg, blir det vanskelig å ta igjen etterslepene senere.

Langt bak forskningsmålet

Statsminister Jens Stoltenberg erkjenner at Norge ligger langt bak målet om en forskningsinnsats på 3 prosent av BNP, men skylde på det private næringslivet.

- Vi har aldri før brukt flere offentlige kroner på forskning enn i 2007, sa statsminister Jens Stoltenberg da han åpnet Unios konferanse om høyere utdanning og forskning i slutten av mars.

- Det brukes 1,4 milliarder kroner mer på forskning nå enn da vi overtok regjerings-

makten, og vi har ambisjoner om enda sterke økning, sa Stoltenberg. Han erkjente likevel at forskningsbevilgningene ikke har hatt en så stor vekst som mange ønsker.

- Det kan ikke være en bombe for regjeringen at vi har mange små og mellomstore bedrifter i Norge, og at disse ikke kan forventes å bidra med millionsummer til forskning. Dette er en dårlig unnskyldning for å tone ned målene om en norsk forskningsinnsats på 3 prosent av BNP, sa Unio-leder Anders Folkestad.

Doktorgrader

Toppår med bismak

Det avlegges flere doktorgrader i Norge enn noensinne. Likevel rykker rekrutteringskrisen nærmere. Antallet påbegynte doktorgrader har gått markert tilbake de siste årene, viser nye tall.

I 2006 ble det gjennomført i alt 905 doktordisputaser ved norske universiteter og høgskoler, melder Nifu Step i publikasjonen "Doktorgrader i tall". Dette er flere enn i noe år før. Utsikten for kommende år er imidlertid ikke så lyselige: Ifølge Nifu Step trengs 800 nye doktorgradsstipendiater de neste årene for å møte behovet i Norge.

I tillegg har antallet påbegynte doktorgrader gått markert tilbake de siste årene. I toppåret 2004 ble det påbegynt 1387 nye doktorgrader. Dette tallet falt til 1312 i 2005 og 1283 i 2006, ifølge Database for høyere utdanning (DBH).

Djupedals hvileskjær

Utviklingen i antall doktorgrader ligger hele 660 doktorgradsstipendiater bak den såkalte opptrappingsplanen som er vedtatt av Stortinget for perioden 2001-2007. Nifu Step la nylig fram rapporten *Forskerrekruttering i Norge - status og komparative perspektiver*. Ifølge Nifu Step er det nå et akkumulert underskudd på 800 doktorgradsstipendiater i forhold til behovet. Forskningsstiftelsen mener at underskuddet hovedsakelig kommer av sen gjennomføring av opptrappingsplanen i perioden 2002 – 2003 og nullvekst i 2007. I statsbudsjettet for inneværende år, Djupedals hvileskjær, ble det ikke bevilget midler til noen nye stipendiatstillinger.

– Rekrutteringskrise

– Dersom nedgangen i opprettingen av doktorgradsstipend fortsetter, havner vi i en rekrutteringskrise. Derfor har Forskerforbundet bedt om 425 nye doktorstipendiater i året for å komme å jour, sier leder Bjarne Hodne i Forskerforbundet.

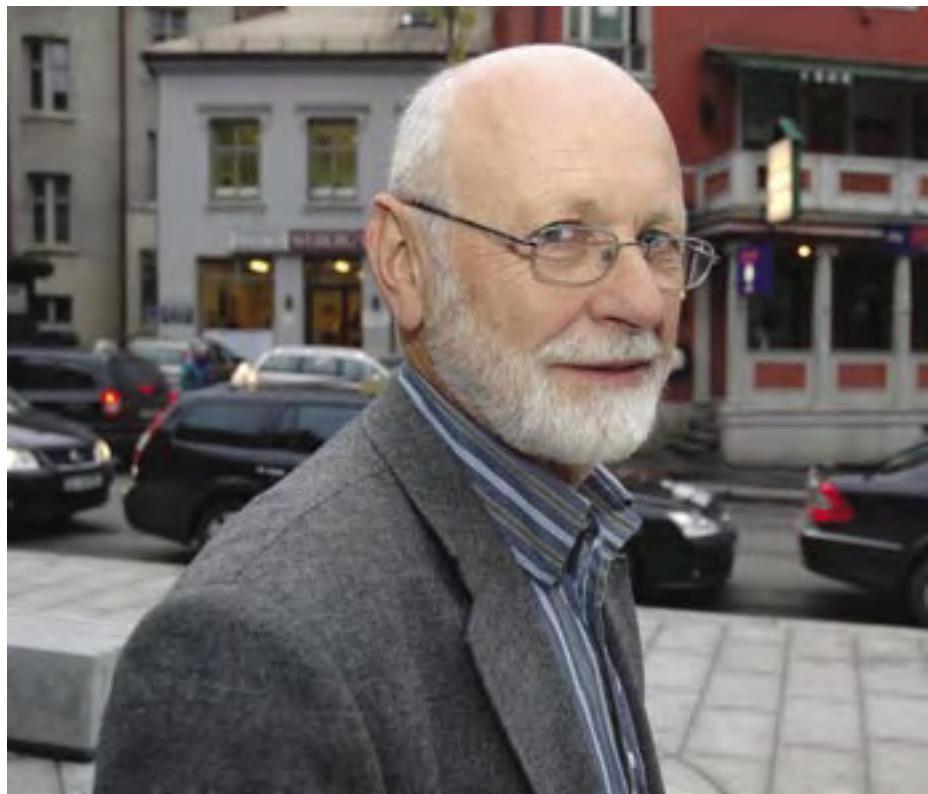
– *Burde institusjonene selv ta ansvar for å opprette stipendiatstillinger når de som i år ikke får statlige bevilgninger til dette?*

– Nei, jeg kan ikke skjørne hvor disse penge skal ha blitt tatt fra. Det ville ha vært absurd om institusjonene skulle ha kompensert for denne svikten i de statlige forpliktelsene i et år der de ellers har fått et kutt på 400 millioner, sier Hodne.

Rekrutteringsproblematikken blir ytterligere aktualisert av at det blir stor avgang i universitets- og høyskolesektoren framover. Innen 10 år må 30 prosent av de faglig ansatte erstattes.

NTNU øker og taper

NTNU står bak mye av veksten i avgjorte doktorgrader i fjor, og økte antallet med 14 prosent fra 2005 til 2006 (se tabell). Men tallene fra DBH over "inngåtte avtaler" eller nye doktorgradsstipendiater de siste årene viser en sterk nedgang ved NTNU. Fra 410 nye avtaler i 2004, går tallene bratt nedover til 322 i 2005 og 250 i fjor.

– Dersom nedgangen i opprettingen av doktorstipend fortsetter, havner vi i en rekrutteringskrise, sier Bjarne Hodne. (Foto: Ingar Myking)

Det kraftige underskuddet på forskerrekrutter bekymrer prorektor Astrid Lægreid ved NTNU.

– NTNU er beredt til å ta sin andel. Til tross for manglende bevilgning fra sentralt hold så vil vi sette i gang 120 nye Phd-stillinger i år, sier Lægreid til Universitetsavisa.

– På litt lengre sikt er målet å utdanne 350 doktorgradsstipendiater per år, sier Lægreid.

Av Kjetil A. Brottveit

Nye avtaler om doktorgrader

Årstall	2004	2005	2006
Alle institusjoner	1387	1312	1283
Universiteter	1235	1215	1146
Statlige høgskoler	34	25	45
Vitsk. høgskoler	108	54	64
Private høgskoler	10	18	28

Kilde: Database for høyere utdanning

Doktorgrader 2004 – 2006 per lærested			
Lærested	2004	2005	2006
Univ. i Oslo	266	319	293
Univ. i Bergen	158	157	179
NTNU	191	218	244
Univ. i Tromsø	70	60	60
UMB	40	49	48
Univ. i Stavanger	3	6	13
Norges veterinærhøgskole	16	15	16
Norges Handelshøyskole	11	10	12
Norges idrettshøgskole	8	4	5
Norges musikkhøgskole	2	-	2
Arkitektur- og designhøgsk.	3	4	6
Høgskolen i Bodø	-	4	3
Høgskolen i Agder	-	-	4
Høgskolen i Molde	-	-	3
Handelshøyskolen BI	10	6	10
Menighetsfakultetet	4	3	4
Misjonshøgskolen	-	-	3
Totalt	782	855	905

Kilde: Doktorgradsregisteret, Nifu Step

Budsjett

6,2 milliarder på bok

Norske universiteter og høgskoler har nesten 6,2 milliarder kroner på konto i Norges Bank, viser 2006-regnskapet. Høgere utdanning ble straffet med kutt i årets statsbudsjett etter milliardavsetninger i 2005. Vil universiteter og høgskoler gå på nok en smell neste år?

3,76 milliarder av midlene er påløpne kostnader, som feriepenger og gjeld, og dermed nødvendige avsetninger. Det er den resterende summen som nå vekker debatt.

Den gode likviditetssituasjonen i høgere utdanning var regjeringens forklaring på at norske læresteder for første gang i dette tusenåret fikk kutt i budsjettene for 2007. På tross av skyhøye målsetninger om vekst i utdanning og forskning, grep regjeringen til sparekniven og skyldte på institusjonenes velfylte konto i Norges Bank.

– Det er ikke et dramatisk kutt for høyere utdanning og universiteter, hevdet finansminister Kristin Halvorsen i en muntlig spørretime på Stortinget, etter at regjeringen hadde presentert statsbudsjettet. Hun innrømmet en realnedgang på en prosent, men begrunnet det med gode tider for høyere utdanning.

– Det er en sektor som kan overføre 7 milliarder kroner (inkludert Forskningsrådets budsjett, red. anm.) fra i år til neste år. Ikke til fri avbenyttelse, men det sier noe om at de har hatt ganske gode tider, sa Halvorsen.

Stoltenberg underer

Overføringene fra sektoren forsetter å stige. Slår vi sammen Forskningsrådets overføringer på 1,5 milliarder med universitetene og høgskolenes 6,2 milliarder, er Halvorsens tall steget til 7,7 milliarder kroner.

At de store overføringene i sektoren har vært et tema i regjeringens budsjettørdføringer var også merkbart på en konferanse om høyere utdanning i regi av Unio i slutten av mars. Hovedtaler, statsminister Jens Stoltenberg, stilte, i en debatt om treprosentmålet for forskning, spørsmål ved hvorfor universitetene og høgskolene har så mye ubrukete midler stående på konto.

Hvorfor har universitetene og høgskolene så mye ubrukete midler stående på konto, underer Jens Stoltenberg. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Fornuftig å redusere

Men statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Per Botolv Maurseth, er lite interessert i å gå inn i en budsjetttdiskusjon nå.

– Den gode avsetningssituasjonen var ett av argumentene regjeringen brukte for årets kutt i universitets- og høgskolesektoren. 2006-regnskapet viser enda høyere tall. Vil dette få budsjettmessige konsekvenser?

– Grunnen til kuttene var den samlede budsjetttsituasjonen, pålegg om kutt av studieplasser som ikke var blitt gjennomført og til slutt en likviditetssituasjon som gjorde kuttene akseptable. Kommende statsbudsjett kan jeg ikke si noe om.

– Er avsetningssituasjonen et tema i planleggingen av neste års budsjett?

– Ja, det vil det være hvert år.

– Er avsetningssituasjonen ved norske læresteder sunn?

– Jeg vil som sagt ikke kommentere neste års statsbudsjett.

– Vurderer dere situasjonen som lik eller verre enn i fjor?

– Det var en utfordring å finne årsaken til de høye avsetningene i 2005. Mye skyldes bundne forpliktelser og utsatte aktiviteter, men noe skyldes ikke-gjennomførte aktiviteter. Institusjonene kan, med nettobudsjetter-

ring, overføre midler fra år til år, men jeg tror både Forskningsrådet og lærestedet vil se det som fornuftig å redusere overføringene.

– Hvorfor tror du avsetningene øker?

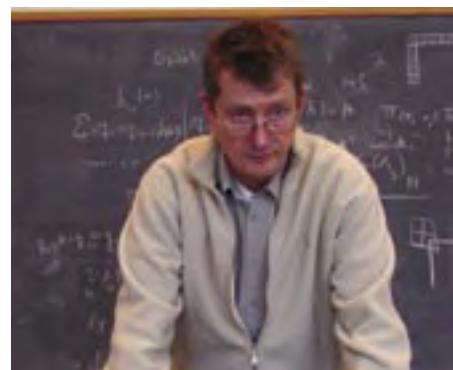
– Jeg kan ikke si noe om tallene for 2006 ennå. Det tok lang tid å dekomponere tallene fra i fjor, og vi brukte mye tid sammen med sektoren for å finne ut hva som var reelle tall.

– Ble dere enige?

– Det meste har som sagt naturlige forklaringer, og så er det noen summer vi fortsatt diskuterer.

Bekymret

Rektor ved Universitetet i Oslo, Geir Ellingsrud, er bekymret for hvilke signaler sektorens

– Nok et hvileskjær ville vært en katastrofe for UiO, mener rektor Ellingsrud. (Foto: Forskerforum)

Rekneskapstall for høyere utdanning 2004-2006

	2004	Endring	2005	Endring	2006
Innestående Norges Bank	5,267,487,000	13.4 %	5,975,200,000	3.6 %	6,188,504,000
Påløpte kostnader					
Feriepenger og off. trekk/avgifter	2,064,342,000	5.3 %	2,173,833,000	10.0 %	2,392,037,000
Leverandørgjeld (netto)	283,545,000	53.1 %	434,181,000	4.2 %	452,497,000
Prosjektgjeld (netto)	402,730,000	26.8 %	510,506,000	12.8 %	575,906,000
Annen kortiktig gjeld (netto)	285,294,000	9.4 %	312,088,000	9.8 %	342,802,000
Sum påløpte kostnader	3,035,911,000	13.0 %	3,430,608,000	9.7 %	3,763,242,000
Avsetninger					
NFR	517,121,000	12.4 %	581,031,000	-4.3 %	556,232,000
Byggvirksomhet	290,761,000	-3.7 %	280,054,000	-15.9 %	235,484,000
Interne formål	754,566,000	63.8 %	1,235,874,000	1.9 %	1,259,119,000
Reserver	468,963,000	-52.7 %	221,879,000	-46.6 %	118,583,000
Sum avsetninger	2,031,411,000	14.2 %	2,318,838,000	-6.4 %	2,169,418,000
Virksomhetskapital (disp)	200,165,000	12.8 %	225,754,000	13.3 %	255,844,000

Tabellen er basert på tall fra Kunnskapsdepartementet og DBH. Prosentuert av Helge Mauland.

store summer i Norges Bank gir myndighetene og offentligheten.

- Det er klart de høres urovekkende høye ut, sier rektoren.

- Vi har de siste årene lagt et stort arbeid i å redusere overføringene. Ser vi bort i fra de faste forpliktelsene, har vi redusert overføringene fra 400 millioner til 350 millioner fra 2005- til 2006-budsjettet. Men den store nedgangen vil komme i neste års budsjett, understreker han.

- Vi har et budsjett på 4,5 milliarder, og derfor tar det litt tid før tiltakene blir fullt synlig.

Ellingsrud tror noe av grunnen til de høye avsetningene i sektoren er forsiktighetskultur i økonomistyringen.

- I den grad avsetningene skyldes utilfredsstillende økonomistyring går det på mangel på dristighet. Vi har ikke noen tradisjon for å utfordre budsjetttramrene i akademia.

- *Vil du akseptere nye budsjettuttak som et resultat av de store overføringene?*

- Nei, nok et hvileskjær ville vært en katastrofe for UiO. Vi har takla kutta i år, men et nytt slikt år ville betydd store reelle nedskjæringer.

Argumenter for kutt

- Blir det ikke noe vekst i budsjettene, er dette en fin anledning for regjeringen til å argumentere for stillstanden, sier forskningsleder ved Nifu Step, Bjørn Stensaker.

Stensaker, som er ekspert på høyere utdanning, mener myndighetene heller bør legge til rette for bedre budsjettmodeller som har rom for langsiktighet.

- De ønsker jo en dramatisk vekst i sektoren, derfor bør det jo være i deres interesse å bygge et system som kan absorbere en slik vekst.

- *Hva er grunnen til de høye avsetningstallene?*

- Sektoren selv mener de har gode argumenter for tallene, for eksempel at forskningsbevilninger kommer sent i budsjettåret, ansettelses tar lang tid og at aktivitetene de driver ofte har en langsiktig karakter. Så en av to hovedgrunner er nok at ting tar tid, også når det gjelder økonomi, påpeker Stensaker.

Paradoksenes tale

- I Norge opererer vi med ett års budsjetter, mens i mange land går de gjerne over tre år. Kanskje burde myndighetene åpne for en mer langsiktig budsjettering, slik at forskningsinstitusjonene får en mer realistisk planleggingshorisont?

Den andre hovedgrunnen, mener Stensaker, er at institusjonene i de siste årene har fått mye større autonomi, og dermed muligheter til å tenke strategisk, men det legges også større vekt på ansvarlighet når det gjelder økonomi.

- Slik sett kan en argumentere for at den store summen på Norges Banks konto er et resultat av en villet politikk. Lærestedene skjøtter sitt hus forsiktig, og sparer fremfor å bruke opp pengene.

Forskningsrådet, universitetene og høgskolene overfører 7,7 milliarder kroner fra 2006-budsjettet.
(Foto: Forskningsrådet)

Stensaker mener dermed at en får et dilemma mellom ansvarlighet og uansvarlighet i forhold til den store utgiftsposten som er lønn- og personal.

- De overordnede politiske signalene er at forsknings- og utdanningssektoren skal vokse dramatisk. Slik sett skulle en tro at det bare var å fleske til og ansette masse nye folk. Men er det så lurt? Den stipulerte veksten har jo så langt uteblitt. Kanskje hører lærestedene mer på Steinar Stjernø som advarer mot å tro at alt kan vokse inn i himmelen og å ansette masse nye folk?

Stjernø spår at nedturen kommer etter 2015, og da gjelder det å ikke sitte med for

store lønnsutgifter.

- Det er her paradokset ligger: Institusjonene sparer for å sikre seg for framtiden, men myndighetene tolker dette som signaler om at dette er en sektor som kan kuttes i. Dermed kan veksten stoppe opp.

- *Tror du sektoren har god nok kontroll over pengestrømmen?*

- Ved de største institusjonene kan det nok være vanskelig å holde oversikten, men vi vet ikke nok om dette. Det mangler gode studier som følger pengene fra statsbudsjettet til lesesaler.

Av Ingar Myking

Forskningsrådet overfører 1,5 milliarder

Norges forskningsråd overfører 1,5 milliarder kroner fra 2006- til 2007-budsjettet. Årsakene er manglende forbruk på prosjektnivå, lang behandling i Forskningsrådet og dårlig planlegging fra departementet, ifølge en fersk rapport fra Forskningsrådet.

- Kontraktene vi skriver blir ikke tatt nok på alvor av forskere som legger dem bakerst i porteføljen ved institusjonene, sier spesialrådgiver Bjørn Skavlan i Forskningsrådet.

I rapporten til Kunnskapsdepartementet skriver Forskningsrådet at overføringen mellom regnskapsårene vil øke fra én milliard kroner i 2005 til 1,5 milliarder i 2006. Forskningsrådets disponibele budsjett var på neden 6,4 milliarder (budsjettet 5,3) i 2006, men de brukte bare 4,9 milliarder av disse midlene. I 2007 vil dermed Forskningsrådet få et disponibelt budsjett på 7,1 milliarder (budsjettet 5,6).

741 millioner kroner av de overførte mid-

lene er forskningsprosjekter hvor pengene står ubenyttet, mens 717 millioner kroner står udisponert fra Forskningsrådet.

- Vi har informasjonsproblemer i hele forskningssystemet. Verken departementene, Forskningsrådet eller forskerne klarer å tilpasse seg pengestrømmen, sier Skavlan, som foreslår toårig budsjettering for å få ned overføringene. Han vil dessuten kreve at forskerne setter i gang med prosjektene sine når de har sagt at de skal gjøre det.

Utsatt oppstart av godkjente forskningsprosjekter er hovedårsaken til underforbruksket av FoU-midler på prosjektnivå. Av prosjekttypene er "Annen" særlig utsatt for overføringen, men Store programmer er verst. Også internasjonale tiltak er utsatt. Pengene som går til "Fri prosjektstøtte" og grunnforskning er midler som i stor grad blir brukt i budsjettåret.

Av Andreas Høy Knudsen

Budsjett

Skjønner godt at myndighetene kutter

– Med 6,2 milliarder på bok er det ikke rart myndighetene kutter i høyere utdanning, mener økonomen Helge Mauland

– I prinsippet skulle ikke lærestedene haft en krone igjen av bevilgningene fra myndighetene. Det at over seks milliarder står på konto i Norges Bank, viser at sektoren trolig har visse problemer med egen organisering, er Helge Maulands kommentar til at landets universiteter og høgskoler har nesten 6,2 milliarder på bok.

Mauland er førsteamanuensis i bedriftsøkonomiske fag ved Universitetet i Stavanger, med regnskap og budsjettering i offentlig sektor som ett av spesialfeltene. I tillegg har han tidligere vært dekan i sju og et halvt år, og er dermed godt kjent med økonomistyringen i akademiet.

– Jeg skjønner godt at bevilgende myndigheter stiller spørsmål ved norsk akademias ønske om kraftig budsjettvekst og kutter i bevilgningene. Institusjonene bør i det minste være i stand til å dokumentere at de har behov for økte midler. Det gjør de ikke med slike tall, mener økonomen.

For store avsetninger

Mauland mener at de påløpne kostnadene i regnskapet som feriepenger og diverse gjeld er forståelige og mulig å forsøre fra sektorens side. I realiteten er disse beløpene motposter til innskuddene i Norges Bank.

– Men at lærestedene opererer med så store avsetninger, er et signal om at institusjonene kanskje ikke er hensiktsmessig organisert med tanke på rasjonell utnytting av tildelte ressurser.

– Det kan selvfølgelig være gode grunner til at avsetningene er så store, men de virker for høye. Særlig problematisk er det at dette har gått over flere år. Økningen på 13,4 prosent fra 2004 til 2005 var særlig ille, og kan ha sin årsak i ekstrabevilgningene som ble gitt med innføringen av kvalitetsreformen.

Mauland ser ikke bort ifra at det er fagmiljø som sliter med dårlig økonomi og en vanskelig ressurssituasjon.

– Men da må sektoren kunne dokumentere det. Det greier ikke institusjonene godt nok per i dag.

Mauland viser for eksempel til at det til og med er vanskelig å få ordentlige tall for hva en studentplass koster.

– Noen er flinkere enn andre. Men vi har flere eksempler på igangsetting og drifting av studier som er så billige at det grenser til det uforsvarlige.

Mangler evne

– *Hva er det som gjøres galt?*

– Min erfaring fra akademia er at planene her gjerne går fortare enn evnen. Ofte er strategiene vel optimistiske, og det mangler folk til å realisere dem. Små familjører tar på seg oppgaver som de ikke har kapasitet til å gjennomføre. Det er vel dokumentert i forskning at høyere utdanning sliter med å få til et godt samsvar mellom økonomi, plan og organisering, sier Mauland som understreker at dette bildet varierer.

– Resultatmål, resultatstyring og virksomhetsplanlegging er i mange familjører fy-ord. Men det bør ikke være noe kontroversielt i at myndighetene ønsker en viss dokumentasjon av og innsikt i hva en får ut av ressursene. Det finnes eksempler på at forholdsvis like utdanninger drives med nokså ulikt tildelingsgrunnlag. Ofte kan ikke ressursforskjellen begrunnes på annen måte enn at det alltid har vært slik. Mauland har selv vært med på å prøve å få innført modeller som viser sammenhengen mellom økonomi, innsats og måloppnåelse, men mener det er vanskelig å få aksept for slike øvelser.

Bør endre kulturen

– *Men er ikke samfunnssoppdraget til universiteter og høgskoler såpass spesielt at det er vanskelig å overføre bedriftslivets resultat- og målkrev til denne sektoren?*

– Bedriftsøkonomisk tankegang kan ikke uten videre overføres til kunnskapsorganisasjoner og spesielt ikke til organisasjoner som i

– Institusjonene bør i det minste være i stand til å dokumentere at de har behov for økte midler, mener førsteamanuensis i bedriftsøkonomiske fag, Helge Mauland.

tillegg er uten økonomisk målsetting. Resultatmåling i bedriftsøkonomisk forstand er meningsløst i statlige virksomheter innenfor høyere utdanning. Men det er likevel viktig at det etableres indikatorer som kan informere meningsfylt om hvordan virksomheten drives. Myndighetene bør også skal ha mulighet til å vurdere om universitetene løser tildelte oppgaver på en god og effektiv måte. Når det er sagt, bør selvfølgelig mål- og resultatstyring brukes med vett. Å finne fram til indikatorer som har legitimitet i organisasjonen, er en tidkrevende oppgave. Tidsbruken i forbindelse med å implementere dem i organisasjonen undervurderes også ofte.

– *Hva må gjøres for å få orden på økonomistyringen?*

– Det kreves kultur- og kompetanseendring ved norske læresteder, kanskje spesielt på fakultets- og instituttnivå. Våre organisasjoner drives ut fra prinsippet om at får vi en krone, ja, så brukes denne kronen. Men for få er interessert i spørsmålet om hva vi får ut av denne kronen. Maksimalt og optimalt budsjett er ikke alltid sammenfallende størrelser.

Av Ingar Myking

Britisk vekt på donasjoner

Den amerikanske modellen der dei fremste universiteta har store inntekter frå donasjoner, vert halde fram som eit førebilete for Storbritannia. No vil statsminister Tony Blair få britane til å donere meir til universiteta, melder The Guardian. Nyleg lova Blair statlege bidrag til universitata på 200 millionar pund – tilsvarende 2,4 milliardar, på vilkår av at universitata sjølv kan samle inn 400 millionar pund. Tanken er å skape ein "donasjonskultur" tilsvarende den som finst i USA.

USA: Debatt om akademisk fridom

I USA går det føre seg ein heftig debatt om akademisk fridom. No har delstatsforsamlinga i Arizona kome med eit framlegg om å forby akademiske lærarar å ta stilling til ulike spørsmål i undervisinga, melder insidehighered.com. Til dømes skal lærarar ikkje få tilrå "one side of a social, political, or cultural issue that is a matter of partisan controversy." Ein lærar som bryt med reglane skal kunne suspenderast eller bøtelegast. Framlegget har møtt sterkt motstand frå blant anna lærarar og studentar.

Global forskingsportal

Storbritannia og USA har underskrive ein avtale om å samarbeide om ein global forskingsportal, melder det svenske Högskuleverket. Portalen, som skal kallast "science.world", byggjer på den amerikanske www.science.gov og skal gjere vitakapleg informasjon frå mange land tilgjengelig på Internett. "It is time to make the science offerings of all nations searchable in one global gateway," seier Raymond Orbach, amerikansk statssekretær for forsking. Han held fram: "Our goal is to speed up the sharing of knowledge on a global scale. As a result, we believe that science itself will speed up."

Mens vi venter på tallenes tale

Retorikken etter regjeringens viktige budsjettkonferanse på Thorbjørnsrud lover ikke godt for forskning og høyere utdanning. Har Øystein Djupedal tapt igjen?

Barnehage, helse, skole, miljø og arbeid. Dette var de fem prioriterte områdene finansminister Kristin Halvorsen trakk fram da hun oppsummerte regjeringens budsjettkonferanse på Thorbjørnsrud i midten av mars. Denne første, viktige diskusjonen legger føringerne for det videre arbeidet med neste års statsbudsjett.

- Jeg antar at regjeringen jobber videre etter de linjene Halvorsen og Stoltzenberg har trukket fram etter Thorbjørnsrud. Ingen har så langt nevnt kunnskap, sier Ine Marie Eriksen Søreide (H), som leder Stortingets utdannings- og forskningskomiteen.

Ingen sitter med fasiten på neste års budsjett før det legges fram. Ingen kjenner de konkrete tallene. Så langt har vi bare talene. Så hva sier den politiske retorikken etter Thorbjørnsrud om hva vi kan forvente oss i budsjettet når det gjelder forskning og høyere utdanning?

Å tie er å tale

- Det man ikke sier noe om, er også et politisk signal, sier førsteamansis Jens E. Kjeldsen ved Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen. Kjeldsen er ekspert på politisk retorikk.

- Å ikke si noe om høyere utdanning er et signal om at regjeringen antakelig ikke kommer til å prioritere det. Hadde de bestemt seg for å satse, burde de signalisert det allerede. Men har de ikke bestemt seg for å satse, kan de heller ikke si noe om det, sier Kjeldsen.

Dermed tyder retorikken på at høyere utdanning og forskning ikke er vinnersaker i neste års budsjett og at Djupedal har tapt budsjettkampen nok en gang.

- Regjeringens problem er at journalister og universitetsfolk er vant til å lese mellom linjene, og at de nå vil tolke hva som sies og hva som ikke sies, sier Kjeldsen.

Barnehageministeren

Et søk på «Thorbjørnsrud» + «forskning» gir ett treff i Atekst - arkivsystemet for de største norske avisene. Bytt ut «forskning» med «Djupedal», og bare ett nytt treff kommer opp. Verken forskning eller Djupedal har med andre ord vært særlig omtalt i norske medier i forbindelse med budsjettkonferansen.

Begge artiklene som er skrevet om forskning og Djupedal etter Thorbjørnsrud har stått på trykk i Klassekampen. Begge handler om Djupedals utfordring med å få gjennomslag og å nå de ambisiøse målene som er nedfelt i Soria Moria. Selv har Djupedal bare snakket om barnehager i media, i forbindelse med budsjettkonferansen, og det gjorde han på Dagsrevyen.

Feilskjær eller hvileskjær?

Djupedal har karakterisert årets budsjett som et «hvileskjær» for forskning og høyere utdanning. Nå frykter Eriksen Søreide at hvileskjæ-

ret skal bli et langvarig feilskjær.

- Det er ingen tvil om at Norge er i ferd med å bli akterutseilt. Venter man for lenge for midlene kommer, kan det bli vanskelig for FoU-sektoren å absorbere dem. Regjeringen har allerede ødelagt for seg selv, uansett hva den måtte gjøre fremover. Opptrappingen måtte skjedd jevnt og gradvis, mener Erikson Søreide.

Nifu Step har anslått at det trengs 2,5 mrd kroner på bordet hvert år fram til 2010 for å nå Stortingets enstemmige mål om å bruke 3 prosent av BNP på forskning.

Unnvikende retorikk

Jens E. Kjeldsen mener det er et generelt problem ved den politiske retorikken i våre dager at ingen riktig tar å argumentere skikkelig lengre.

- Mener regjeringen at den ikke har penger å gi til forskning, burde man kanskje si det høyt - og argumentere for hvorfor. Men denne typen argumentasjon forekommer svært sjeldent. Risikoene blir vurdert å være for stor fordi man kunne komme til å støte noen fra seg, sier Kjeldsen.

Dermed blir den politiske retorikken enten unnvikende eller samlende. Enten snakker man ikke om sakene, eller så snakker man i store og visjonære vendinger - uten å bli særlig konkret - om noe alle er enige om, som at «Vi må behandle de eldre skikkelig.»

- Hvem er ikke enige i det? Politikerne er blitt mer og mer opptatt av å løpe etter det folk allerede mener og si det alle allerede syns. Den som prøver å flytte stemmer gjennom sin retorikk, risikerer oppslag om at man er i utakt med befolkningen. Å drive stemmeflyttende

retorikk er en politisk risikosport, sier Kjeldsen.

- *Satsingsområdene arbeid, miljø, skole, barnehage og helse er typisk samlende saker?*

- Man kunne selvsagt valgt seg andre prioriteringer. Men for regjeringen er det nok ekstra viktig å velge saker som man allerede har snakket mye om i valgkampen. Det gir en ekstra troverdighet om man satser på de tingene man har lovet å satse på.

Av Jan Zahl

Jens E. Kjeldsen er ekspert på politisk retorikk, og mener det er like interessant å legge merke til hva politikerne ikke snakker om som som hva de snakker om. (Foto: UiB)

Kina: Strengare kontroll

Utdanningsministeren i Kina skrev nyleg ut nye reglar som aukar kontrollen over dei private høgskulane. Den offisielle nettavisen People's Daily Online skriv om dei nye reglane: "all privately-run colleges and universities must focus on public interests instead of private economic gains". Dei siste 20 åra har Kina oppmuntra etablering av privatdrivne lærestader for å gjere plass til søkjavar som ikkje har klart oppaksprovene ved dei offentlege lærestadene. Eitt av føremåla med reguleringa er å motverke korruption, men òg å avgrense villeiande marknadsføring. Dei siste åra har det førekome fleire alvorlege tilfelle der private lærestader skal ha skrive ut falske vitnemål og prøvd å rekruttere studentar med overdrivne lovnader om arbeid etter studia, melder People's Daily Online.

Urolege for Bologna

Bologna-prosessen i europeisk utdanning skapar uro i England, melder The Independent. Utdanningskomiteen i Underhuset kjem snart med ein rapport der ein åtvarar mot at den eittårige masterutdanninga er truga. Denne utdanninga er for tida den mest lukrative for engelske lærestader. "It spells financial ruin for these programmes," seier komitéleiar Barry Sheerman. Vona er å kunne påverke ministerkonferansen om Bologna-prosessen i London i mai. Britiske kommentatorar ser universiteta som "independent of government, flexible and high-quality, compared to their more bureaucratic counterparts on the Continent, which are viewed as controlled by the state and unresponsive to students."

NOKUT

Akkrediteringskomité ble avskiltet

De norske jussmiljøene står i fare for ikke å bli akademisk godkjent av NOKUT. Nå viser det seg at NOKUT selv ikke oppfyller kravet til professorkompetanse i egen akkrediteringskomité. To medlemmer måtte gå etter kritikk.

Sammensetningen av komiteen som skal revidere master- og Phd-studiene i rettsvitenskap, har blitt en varm potet for NOKUT. Ingen av jussmiljøene i Bergen, Oslo og Tromsø lever i dag opp til stillingskravet. Nå reagerer de på at NOKUT plasserte dosent Claes Lernestedt fra Örebro-universitetet i komiteen som skulle reakkreditere studiene. Lernestedt trakk seg raskt fra komiteen da han fikk kjennskap til kravene og de norske reaksjonene på hans kandidatur.

- Kravet er professorstilling, og NOKUT har antakelig selv hatt problemer med å fremstappe professorer til å gjøre jobben, sier dekan Hege Brækhus ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø (UiT). Hun viser til store problemer med å få tak i kvalifiserte folk til å undervise, på tross av både midler og ledige stillinger ved fakultetet. Det samme problemet gjelder i Bergen og Oslo, som har et høyt forbruk av eksterne timelærere uten førstestillingskompetanse.

Forstår motbør

Universitetet i Oslo reagerer sterkt på komiteen NOKUT først foreslo. I brev til NOKUT skriver Det juridiske fakultet at flere av komiteens medlemmer har "beskjeden undervisningserfaring til professor å være," "mangler (...) erfaring fra organisering og ledelse av juridisk undervisning," "en ikke ubetydelig egen-

interesse i å sikre seg at egen institusjon overlever NOKUT-prosessen," samt at medlemmer mangler professorkompetanse. Personene som innspillene gjelder, trakk seg straks tilbake fra NOKUT-komiteen på tross av uenighet om UiO-påstandenes sannhetsgehalt.

- Vårt primære ønske er å ha en komité med personer som har en sterk og oppdatert undervisningskompetanse, samt at de fyller minimumsvilkårene til akademiske kvalifikasjoner, sier dekan John F. Johnsen ved Det juridiske fakultet ved UiO. Han forstår meget godt at kandidatene som fikk motbør, straks trakk seg tilbake.

- Jeg antar at NOKUT har fått problemer med å finne de rette personene, sier Johnsen til Forskerforum.

Nye inn

NOKUT har nå funnet nye sakkyndige til komiteen som skal reakkreditere studiene i rettsvitenskap.

- Norge og Norden har et veldig lite miljø i rettsvitenskap. Det har vært et problem å finne personer som ikke har for nært tilknytning til institusjonene de skal bedømme eller har anledning til å stille i perioden revideringen skal foregå, sier Solheim.

NOKUT har selv vedtatt bestemmelsen som krever at halvparten av bidragsyterne til mastergradsstudier skal ha hovedstilling ved institusjonen, i tillegg til kravene til førstestillingskompetanse og professorkompetanse. Studier som ikke lever opp til stillingskravene ved kontroll, får to år til å innrette seg. Ledende norske jurister avviser kravene som feilaktige og irrelevante for studiekvaliteten. Blant andre har høyesterettsdommer Jens Edvin Skoghøy hevdet at det er feilaktig å kreve at en viss andel av de ansatte skal ha hovedstilling ved institusjonen eller førstestillingskompetanse for å få studiet i rettsvitenskap reakkreditert.

207 jussdoktorer

- Norge har gjennom alle tider til sammen hatt 207 doktorer i juss, og det er vanskelig å oppbemannne institusjonene med norske forskere, sier dekan Hege Brækhus ved UiT. Hun

ønsker allikevel akkrediteringsprosessen fra NOKUT velkommen, i likhet med UiO-dekan Johnsen.

- Vi trenger å få frem at vi er underfinansiert, har for store studenttall og for få lærere - jo før, jo heller, sier Johnsen. Han konstaterer at det ikke vil være mulig for juridisk fakultet ved UiO å leve opp til NOKUTs krav uten eksternt bidrag.

- Vi får betydelige problemer med å gjennomføre forskningsbasert undervisning, og vi har alt for stor bruk av eksterne lærere, sier han.

Av Andreas Høy Knudsen

Norske jussmiljøer klarer ikke å finne norske forskere, slik at de kan oppfylle NOKUTs krav til reakkreditering, ifølge dekan Hege Brækhus ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Tromsø. (Foto: Therese Lindseth)

Fakta**Reakkreditering av rettsvitenskap**

- NOKUT reviderer i år akkrediteringen av master- og Phd-studier i rettsvitenskap ved universitetene i Oslo, Bergen og Tromsø. Sakkyndigkomité besøker institusjonene i mai/juni, vedtak ventes i november.
- Kravet til undervisningspersonale er at 50 prosent har hovedstilling ved institusjonen og at 50 prosent har førstestillingskompetanse, derav 25 prosent professorkompetanse. Institusjonene har to års frist etter pålegg om forbedring av stillingsandeler.

Sel studielån til private

Storbritannia: Studielån til ein verdi av 16 mrd pund – tilsvarende 192 mrd kroner – skal seljast til privat sektor, melder The Guardian. Føremålet er å gje regjeringa meir pengar til utdanning og dermed gjere det mogeleg å oppfylle Labours lovnad om at satsinga på utdanning skal vere sterkare enn veksten i økonomien.

Frankrike vil trekke studentar

I Frankrike gjer utdannings- og utanriksdepartementet felles sak for å lokke fleire utanlandske studentar til landet. Ministrane startar kampanjen CampusFrance, som ein meiner skal gje frank høgare utdannings tilgang til eit unikt verktøy for marknadsføring av Frankrike som høgare utdanningsnasjon. Frankrike tek mot stadig fleire utanlandske studentar, og i studieåret 2005–2006 gjekk talet opp til 265 000.

Sverige i Europa-toppen

Førebels opplysningar frå Eurostat viser at satsingane på forsking og utvikling i Europa var på 1,84 prosent av BNP i 2005. Dette er det same nivået som i 2004. Det reiser spørsmålet om ein verkeleg kan nå målet om 3 prosent av BNP år 2010. Sverige og Finland ligg framleis på toppen, både landa ligg over 3 prosent. Talet har for Sveriges del har gått ned frå 2003, og var på 3,89 prosent av BNP i 2004.

Kunstnerisk utviklingsarbeid

Kunstfagene skal telles og vektes

Det mislykkede forsøket på å lage tellekanter for kunstnerisk utviklingsarbeid skal på høring – og inn i forslaget til statsbudsjett til høsten.

Utvalget som nylig utredet tellekanter i kunstfagene, konkluderte med at det ikke finnes indikatorer som både kan måle kvalitet og som er sammenlignbare for kunstfagene. Nå skal rapporten sendes på høring i sektoren, med sikte på statsbudsjettforslaget for 2008.

– Vi skjønner at det er vanskelig å lage indikatorer som er sammenlignbare og tar hensyn

til kvalitet i kunstnerisk utviklingsarbeid, sier ekspedisjonssjef Toril Johansson i Kunnskapsdepartementet. Johansson vil ikke mene noe om muligheten for i det hele tatt å utvikle indikatorer. Departementet vil imidlertid sende et forslag på høring med sikte på stortingsproposisjon nummer én til høsten, ifølge ekspedisjonssjefen.

Fakta**Tellekanter i kunst**

■ Et utvalg ledet av Harald Jørgensen har forsøkt å finne indikatorer som kan få kunstuddanningsene inn i den resultatbaserte omfordelingen av midler fra regjeringen.

■ Utvalget konkluderer med at det ikke finnes noen brukbare indikatorer på personlig produksjon av kunstnerisk utviklingsarbeid.

■ Utvalget har laget en definisjon av kunstnerisk utviklingsarbeid:
Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

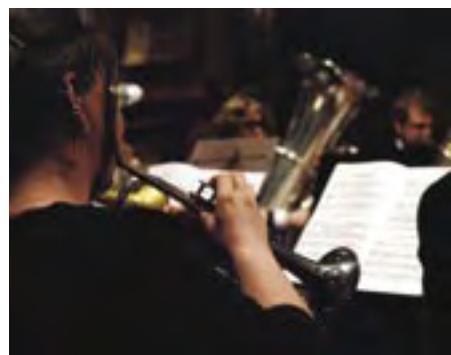
Koster mer enn det smaken

Ledende fortalere for kunstuddanningsene mener det ikke finnes et rimelig forhold mellom ressursene et tellekantsystem skal fordele og kostnadene ved å gjennomføre det.

– Du kan sammenligne det med å innføre en manuell kontroll i nummerrekkefølgen på hundrekronersedlene, noe som blir relativt dyrt i forhold til å produsere hundrekronene, sier forsteamanuensis Per Dahl ved Institutt for musikk og dans ved Universitetet i Stavanger.

Tror tellekantene vil bli stanset

Dahl tror departementets ønske om enkle stylingsredskaper vil stanse tellekantforskene – både innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid og forskningsformidling. Dahl satt i utvalget som utredet resultatbaserte indikatorer for kunstnerisk utviklingsarbeid. I forkant av utvalgsarbeidet gikk Dahl inn for at kunstfagene måtte være med i den resultatbaserte omfordelingen

I hvilke kunstfag finner vi de beste prestasjonene? Departementet tar sikte på å innføre et tellekantsystem for kunstnerisk utviklingsarbeid.

av midler for å ikke tape den interne budsjett-kampen på universitetene og høgskolene.

– Jeg trodde det skulle kunne gå an å finne et system – på en eller annen måte, sier Dahl.

Etter utvalgets knusende konklusjon, mener Dahl at kunstfagmiljøene bør få en større andel av basisbevilgningen fra sine respektive styrer enn de ellers ville ha fått.

– Vi har ingen alternativ arena å konkurrere om ekstrabevilling på, slik forskning har, fastslår Dahl.

Minst 100 millioner

Dekan Håkon Stødle ved Avdeling for kunstfag ved Høgskolen i Tromsø (HiTø) mener også det er umulig å sammenligne kunstnerisk utviklingsarbeid på tvers av kunstkategoriene. Han ønsker budsjettmessige alternativer til tellekanter.

– Det er ikke sikkert tellekantene i sektoren vil eksistere så lenge, men vi trenger først en tilleggsordning inn mot departementet. Slik det er nå, får vi ikke igjen for innsatsen, sier Stødle. Avdeling for kunstfag ved HiTø har holdt flere hundre konserter og framføringer som ikke har gitt budsjettmessig uttelling de siste par årene.

Per Dahl mener det er på tide å skape alternative arenaer for finansiering.

– Forskningsrådet bør få påtrykk fra politisk ledelse om å opprette en ny arena. Man må bygge opp saksbehandlerkompetanse innen kunstnerisk utviklingsarbeid, og det må settes av midler. Da kan vi konkurrere på en arena og bruke dette som indikator, sier Dahl. Han tror dette er en vesentlig rimeligere måte å få opp en indikator på enn å lage en parallel til vitenskapelig publisering.

– Man kan se på størrelsen på det relevante søkermiljøet, antall personer og ressurser i institusjonene i dag, og sammenholde dette med ressursene innenfor forskning. Eller man kan begynne med en ny ordning hvor det deles ut minst 100 millioner kroner per år, noe som er raskere enn å forsøke å regne seg fram til et forholdstall, hevder Dahl.

Forskningsrådet trenger politisk påtrykk for å opprette en konkurransearena for kunstnerisk utviklingsarbeid, ifølge Per Dahl ved UiS.

Av Andreas Høy Knudsen (tekst og foto)

Publisering

Publiseringspoeng flytter millioner

Det er millioner å tjene på vitenskapelig publisering. Fjorårets produksjon viser at Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Agder er på frammarsj. Ved Høgskolen i Oslo må ledelsen diskutere hva som gikk galt.

– Vi må sette oss ned og se hva som har skjedd, sier Per Lilleengen, rektor ved Høgskolen i Oslo (HiO).

– Så får vi finne ut hvilke tiltak vi skal iverksette.

HiO opplevde en betydelig nedgang i publiseringspoeng fra 2005 til 2006. Høgskolen har også tapt terreng i forhold til de andre institusjonene. Det kan koste dem et millionbeløp i forskningsmidler. Lilleengen er foreløpig usikker på om det er manglende innrapportering som er problemet, eller om publiseringen virkelig har gått drastisk tilbake.

– Det er beklagelig, men vi regner med at det bare er en midlertidig svingning. Blir dette en langvarig trend, får vi et problem, sier han.

Færre publiseringspoeng i fjor kan bety mindre penger til neste år, når den resultatbaserte omfordelingen av forskningsmidler (RBO) skal regnes ut i forhold til statsbudsjettet for 2008. RBO-tildelingen avhenger av hvor mye penger regjeringen bevilger til forskning. Andre faktorer enn publisering spiller også inn; antall doktorgradskandidater, NFR-midler (Norges Forskningsråd) og EU-midler. Derved er det ennå ikke klart hvem som blir neste års vinnere og tapere i kroner og øre.

Her produseres det flest publiseringspoeng

1. Universitetet i Oslo	2976,9
2. NTNU	1799,8
3. Universitetet i Bergen	1579,5
4. Universitetet i Tromsø	683,7
5. UMB	360,8
6. Universitetet i Stavanger	323
7. Høgskolen i Agder	277,2
8. Handelshøyskolen BI	184,4
9. Høgskolen i Oslo	151,4
10. Norges handelshøgskole	138,4

Agder tjener tre millioner

Men en klar framgang i publisering er et godt utgangspunkt når pengene skal fordeles. I fjor tjente både Høgskolen i Agder (HiA) og HiO rundt tre millioner mer enn forventet, som en følge av blant annet økt publisering. Med en 31 prosents økning og en større andel av poengene, satser HiA på at det blir mer på dem i år også.

– Pengene vi får er veldig viktige, for dem setter vi inn i forskningen igjen. På den andre siden strever vi fortsatt med å dekke kuttet som kom i sektoren i fjor, sier rektor Ernst Håkon Jahr.

HiA startet en intern, resultatbasert ressurstildeling til fakultetene allerede før den nasjonale ordningen ble innført. Det tror Jahr institusjonen har dratt nytte av i rapportering til det offentlige.

Fakta

Publiseringspoeng

Disse øker mest:

Universitetet i Stavanger (+38,8 %) (+0,8 %)
Handelshøyskolen BI (+31,8 %) (+0,3 %)
Høgskolen i Agder (+31 %) (+0,5 %)

Disse går mest ned:

Høgskolen i Oslo (-21,3 %) (-0,6 %)
Norges Handelshøgskole (-10,6 %) (-0,3 %)
Universitetet for miljø- og biovitenskap (Ås) (-5,3 %) (-0,5 %)
Universitetet i Oslo (+4,8 %) (-1 %)

Blant de ti største institusjonene poengmessig i 2006. Den første prosenten viser endring i publikasjonspoeng i forhold til 2005, mens den andre viser om institusjonen har tatt en større eller mindre andel av den nasjonale poengsummen.

– Vi var godt forberedt da ordningen ble innført. Våre forskere er nok mer bevisste på å tenke publiseringspoeng enn andre steder. Det viktigste er likevel ikke å telle poeng, men å formidle resultater av forskningen, understrek han.

Stavanger vil ha mer

Universitetet i Stavanger (UiS) øker mest blant de største institusjonene, og er dermed godt fornøyd med fjorårets resultater. UiS tjente 4 millioner mer enn forventet i fjor, og kan med stor sannsynlighet glede seg til RBO-utdelingen også i år.

– God forskning skal publiseres, fastslår strategi- og kommunikasjonsdirektør Anne Selnes.

– Jeg kan ikke peke på noen konkrete tiltak som har ført til økningen, men vi har satset på å styrke forskningen generelt. Målet er stadig å skaffe flere forskningsmidler, sier hun.

– Vi ønsker å øke enda mer. Som et ungts universitet med røtter i den statlige høgskolen er det viktig å vokse.

Neste år kan HiO altså måtte klare seg med mindre enn i år. Men det er ingen grunn til krisemaksimering, ifølge rektor Lilleengen.

– En til to millioner kroner er ikke veldig mye penger i et forskningsbudsjett på rundt 125 millioner. Derfor er det ikke gitt at dette går ut over forskningen. Vi prøver dessuten å satse langsiktig, slik at det ikke blir noen berg-og dalbaneeffekt der vi blir sårbare for svingninger fra år til år, sier han.

Omdiskutert

RBO-ordningen er omdiskutert, blant annet fordi den skaper konkurranse mellom institusjonene. Men flere mener den gir gode incitiver.

– Vi har ikke noe mot konkurranse, sier forskningskoordinator Tore Abrahamsen ved Handelshøyskolen BI.

– Vi synes det er bra at vi får uttelling for det vi faktisk gjør.

Også BI er en vinner i år. Abrahamsen synes det er positivt at BI tar en større andel av publi-

EU: Flest nyutdanna kvinner

Årets EU-rapport om likestilling viser at det vert stadig større kvinneovervekt i høgare utdanning, melder det svenske Högskuleverket. 59 prosent av dei nyutdanna er kvinner, men fordelinga på fagområde er tradisjonell: Nærare halvparten av dei nyutdanna kvinnene har studert humaniora, kunstfag, sjukleiar- eller lærarutdanning. Mindre enn ein fjerdedel av mennene har studert innanfor desse fagområda. Berre ei av ti nyutdanna kvinner har studert tekniske fag, medan tala for menn er fire av ti. Dette gjev øg utslag i løn etter studia. Kvinnene tener i gjennomsnitt 15 prosent mindre enn menn i timen.

Sørkoreansk autonomi

Utdanningsdepartementet i Sør-Korea har presentert ein utviklingsplan for universitetssktoren, melder det svenske Högskuleverket. Det overgripande målet for 2007 er å gjøre nasjonale universitet om til meir sjølvstendige selskap. I fyrste omgang er fem universitet planlagde å gå over til selskapsform innan 2010. Universiteta skal framleis vere statlege, men få ein større autonomi når det gjeld personalspørsmål, administrasjon, organisasjon og budsjett. Vidare skal dei oppmuntrast til å spesialisere seg innan dei sterkeste akademiske disciplinane sine.

Abelprisen til Varadhan

Abelprisen 2007 tildeles Srinivasa S. R. Varadhan. Varadhan mottar prisen for sitt bidrag til sannsynlighetsteori og særlig for å ha skapt en enhetlig teori for store avvik. Teorien for store avvik behandler de tilfellene da det oppstår sjeldne hendelser. Med Srinivasa Varadhans teori har man fått en samlende og effektiv metode for å forstå ulike fenomener på så forskjellige felt som populasjondynamikk, finansvitenskap, trafikkteknikk og kvantefeltteori. Varadhan er født og utdannet i India. Han har siden 1963 vært tilknyttet Courant Institute of Mathematical Sciences i New York. Abelprisen er på 6 millioner kroner, og deles i år ut for femte gang.

seringspoengene nasjonalt, men mener ikke at institusjonen er i noe direkte konkurranseforhold med Norges Handelshøgskole (NHH). Sistnevnte sliter med en negativ utvikling, men Abrahamsen understreker at det ikke har noen sammenheng med Bls framgang.

– Vi har opplevd at omleggingen fra fire til fem års utdanning har krevd mer tid til undervisning. Vi er midt i en opptrapping av fagstaben, men omstillingen tar tid, forklarer rektor Jan I. Haaland ved NHH når han skal peke på mulige årsaker til nedgangen.

Taper tross fremgang

I nullsumspillet, der én sum penger skal fordeles på en rekke aktører, handler det ikke bare om hvor bra den enkelte institusjon gjør det. Det hjelper lite å være framgangsrik hvis andre gjør det enda bedre. Det får Universitetet i Oslo (UiO) nå erfare. I 2006 hadde universitetet flere publiseringspoeng enn året før, men taper likevel i forhold til de andres framgang. Det liker prorektor Haakon Breien Benestad dårlig.

– Vi er forberedt på mindre penger neste år, og ser med bekymring på neste års budsjett, sier Breien Benestad.

– Vi må se i øynene at vi går tilbake relativt sett - det er ikke noe hyggelig, sier han.

UiO kan tape flere millioner kroner. Gir regjeringen i tillegg et dårlig utgangspunkt gjennom forskningspotten, må UiO prioritere hvor de skal kutte.

– Det tør jeg ikke tenke på engang. Da må vi finne ut hvilke områder vi satser på, og innskrenke enkelte virksomheter, sier Breien Benestad.

Ivrige etter å publisere

Mens den store institusjonen UiO møter utfordringer, er de nye universitetene, UiS og HiA, på offensiven. Bjug Bøyum i Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) tror publiseringssiveren kan ha med å gjøre at de har et større behov for å hevde seg som forskningsinstitusjoner enn de mer etablerte universitetene. Det bekrefter rektor ved HiA, Ernst Håkon Jahr. HiA har søkt om å bli godkjent som universitet, og håper en ny tittel vil gi økt status.

– Vi anstrenger oss litt mer, det er viktig for oss å vise at vi kan. Det er veldig moro å arbeide ved en institusjon hvor det er optimisme, framgang og grunderånd, sier Jahr.

Han liker tanken på at HiA skal framstå som et sted der ting skjer.

– Når en rekke universitetsansatte snart går av med pensjon, blir det en kamp om de unge talentene. Da er det viktig å fremstå som en arbeidsplass som satser bevisst på forskning, sier rektor Jahr.

– Og mengden publisering er en god indikator på det.

Av Ida Kvittingen

Rektor Ernst Håkon Jahr kan glede seg over at Høgskolen i Agder tar en større andel av publiseringspoengene. (Foto: Ida Kvittingen)

Høgskolen i Oslo står i fare for å få færre forskningsmidler. Rektor Per Lilleengen ønsker å utrede årsaken til nedgangen i publiseringspoeng. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

Kva utdanning har foreldra dine?

Storbritannia: Spørsmålet ovanfor kjem søkerar til høgare utdanning til å få neste år. Det britiske opptaksorganet Ucas har varsla at dei vil stille spørsmålet, som det skal vere friviljig å svare på, melder The Guardian. Informasjonen skal gjevast vidare til opptakspersonalet på lærestadene for å hjelpe dei til å avgjere kven som skal kome inn. Føremålet med å kartleggje bakgrunnen til søkerane er å medverke til breiare rekruttering. Rektormøtet, Universities UK, helsar tiltaket velkome. Leiaren seier: "[it would be] useful for a university to have at its disposal a wide range of information to build up a full and rounded view of an applicant. It allows institutions to understand more about how the applicant got to where they are, and their potential."

USA: Reis ut, studentar

I dag har berre ein av hundre studentar frå USA studert i utlandet. Stadig fleire innanfor stat, utdanning og næringsliv er uroa over den manglende utvekslinga med omverda. Eit lovframlegg med føremålet å auke talet på utlandsstuderande dramatisk, vart nyleg lagt fram, melder NAFSA - Association of International Educators. Framleggget går blant anna ut på å skape eit nasjonalt program for utlandsstudiar med verkmiddel som stipend til studentane og økonomiske insentiv for lærestadene. Målet er å nå ein million utanlandsstuderande årleg om ti år. Framleggget legg vekt på å fremje mangfold både når det gjeld kva slags studentar som reiser ut, og innanfor kva fag dei studerer. Studentane skal oppmodast til å velje utradisjonelle utdanningsstader, framfor alt i u-land.

Dansk utanlandsstipend

Eit breitt flertal i det danske Folketinget står bak eit vedtak om å leggje betre til rette for utanlandsstudiar, melder det danske Videnskabsministeriet. Frå og med august 2008 skal studentane få stipend for å dekkje studieavgifter utanlands i opp til to år. Men utdanninga må vere kvalitetssikra, og ei liste på om lag hundre godkjende lærestader er lagt fram: "Vi udskriver ikke en blankocheck til surferskoler på Hawaii. Tværtimod vil der være krav om, at studierne foregår ved universiteter af høj kvalitet," seier vitaksminister Helge Sander. Stipenda skal høgst kunne tilsvare det såkalla "taxameterstillskotet", det vil seie noverande statleg løyving til lærestadene på 60 000 til 80 000 danske kroner per student per studieår. Eventuelle kostnader over dette, må studentane dekke sjølv.

Mister fire-fem med doktorgrad

Høgskolens avdeling i Elverum ligger an til å miste fire-fem ansatte med doktorgrad/førstekompetanse i forbindelse med at allmennlærerutdanninga flyttes til Hamar, skriver Østlendingen. For ett og et halvt år siden bestemte høgskolestyret at allmennlærerutdanninga skulle samles i Hamar. I vår avslutter det siste kullet med allmennlærerstuderter sitt obligatoriske program i Elverum.

KOMMENTAR

Kommentar av
Kjetil A. Brottveit
(tekst og foto)

Refrengt er fem prosent

EG HUGSAR IKKJE heilt kven som saorda fyrst, men brått var det overalt. Fem prosent. Vi skal ha fem prosent. Sa nokon seks? Mest var det tale om fem.

Eg var på tariffseminaret til Unio i Asker. Det er lenge sidan no. Om det kan hjelpe på minnet: Det var midt i Unio-seminaret Petter Northug byksa seg framfor konkurrentane på stafetten i ski-VM.

Seminaret er ei årleg forpostfekting. Her møtest representantar frå alle Unio-forbunda for å drøfte, sondere, planleggje og styrke samhaldet. Kanskje er det òg for å skjerpe kampviljen? I så fall var det ikkje så synleg. Stemninga var gemyttleg og fratniserande, her var det bruk av førenamn i aust og vest, til statsråd og til motpartar. Overskrifta for seminaret var "Kampen om kompetansen". Her er tolkinga mi av kva som er underforstått i overskrifta: "Unio-medlemmene er verdifull og kompetent arbeidskraft. Om vi ikkje får ordentleg betalt, spørst det om vi held ut lengger, og då er det verst for dykk."

Fyrste innleiar var fornyingsminister Heidi Grande Røys frå SV. Ho levde opp til seminaroverskrifta og la vekt på kva staten kunne gjere for å trekke til seg godt kvalifisert arbeidskraft. Det munna ut i nokre punkt om lønsoppgjerset: Regjeringa vil vidareføre det inntektspolitiske samarbeidet, men kostnadsveksten i Noreg må ikkje kome ut av kurs i høve til handelspartnerane, avslutta statsråden.

Akademikerne streika i fjar, men regjeringa var ikkje så langt unna å få ein større streik mot seg, noko som hadde vorte kostbart for det raud-grøne prosjektet. Og det er nok framleis tungt å vere SV-statsråd i arbeidsgjevarrolla: Neste talar var Øystein Olsen, administrerande direktør i Statistisk sentralbyrå, og statsråden visste kva slags bilet han ville teikne av norsk økonomi. Nokre dagar før Unio-seminaret kom talet frå SSB over forventa lønsvekst i 2007: 5,5 prosent, og dette er det høgaste forventa talet på lenge.

- No må du vere edrueleg, sa Heidi Grande Røys til Olsen då han var på veg opp på talartolen.

- Det står ikkje "made in China" på våre medlemer, sa Anders Folkestad på Dagsrevyen.

- Vi er alltid edruelege, sa Olsen. Så var han i gang: 2006 var det tredje året på rad med sterkt vekst i norsk økonomi. Arbeidsløysa har gått markert ned. Veksten i 2007 vert sterkt, og konjunkturopgangen kjem til å halde fram. Fyrst i 2008 kjem veksten under trend - grunna renteoppgang og strammare finanspolitikk. Etter ei poengtret innføring i den gode tilstanden i norsk økonomi, fekk SSB-direktøren eit spørsmål som var om lag slik:

- Ettersom økonomien kan tote ein relativt sterkt lønsauke: Kven vil det tene om arbeidstakarane ikkje gjer krav?

Etter ein liten pause, der han kanskje tenkte meir på kva han *kunne seie* enn på kva han meinte, svara Olsen:

- Det er jo kapitaleigarane.

Lat meg seie det slik: Det var eit svar som salen kunne leve med.

Same kveld kom Unio-seminaret på Dagsrevyen: Unio-leiar Anders Folkestad ordla seg slik: "Det er klart vi har forventningar til tariffoppgjerset når lønnsevna i norsk økonomi er så god som den er. Så vi kjem ikkje til å selje oss på billigsal. Det står ikkje "made in China" på våre medlemer."

Arne Johannesen, leiar i Politiforbundet og forhandlingsleiar i Unio stat supplerte: "Eg ser at nokre prøver å dempe forventningane, nokre vil avlyse lønsfesten. Men det har i allfall ikkje eg til føremål å vere med på. Vi har ikkje sett så mykje av denne lønsfesten."

Unio har gjort det til ein tradisjon å late motparten vere representerte på tariffseminaret. Dei hadde den tunge jobben med å dempe forventningane, mane til moderasjon, alt dette som arbeidsgjevarar skal gjøre. Men det vart ein noko merkeleg sjanger. Arbeidsgjevarane skulle samtidig åtvare og gjøre seg lekre, gje inntrykk av styrke og venskapleg innstilling. Hit, men ikkje lengre.

- Vi må balansere profilen i år mot profilen i fjar. Tolk det som de vil, sa Per Kristian Sundnes, forhandlingssjef i Kommunenes sentral forbund. Han vart noko meir uttalt etter kvart: I fjar var det dei ufaglærte som fekk best utteljing. I år er det utdanningsgruppene sin tur. No er lønsforhandlingane i privat sektor alt i gang. Forhandlingane i det offentlege set i gang etter påske - kommunesektoren 13. april og statleg sektor 19. april.

Folkestad avrunda seminaret med å vidareformidle ein replikk frå leiaren i Bondelaget, det skulle tyde Bjarne Undheim. I ein annan samanheng der staten hadde behov for å dempe forventningane kom fyndordet: "Det skal sterkt rygg til å bere gode dagar."

Undheim svara: "Eg har aldri hørt om ein bonde som har fått vondt i ryggen av å få meir pengar."

Kjetil A. Brottveit (tekst og foto)

- Omsynet til den kostnadsmessige konkurranssevna er særleg viktig, sa fornyingsminister Heidi Grande Røys.

- I fjar gjekk økonomien i Oslo kommune svært godt, men ein kan ikkje basere seg på eit unntak, sa Merete Johnson, kommunaldirektør for finans og utvikling i Oslo kommune.

- Oppslaga om ein varsle lønsfest i Dagbladet og VG lagar problem for både partar, sa Anne-Kari Bratten, direktør i NAVO.

- Statistisk sentralbyrå piskar opp stemninga, sa avdelingsdirektør Per Kristian Knudsen i staten.

Mellomoppgjøret 2007

Klare for lønsforhandlingar

– Forsker forbundet må gi og ta. Vi står på Unio-modellen, med generelle tillegg, justeringsoppgjer for grupper og lokale forhandlingar, seier Eirik Rikardsen i Forsker forbundet.

– Krava våre er baserte på ein høyingsrunde med lokallaga. Hovudstyret i Unio utarbeider dei overordna, generelle krava, seier Rikardsen, seksjonsleiar i tariffseksjonen i Forsker forbundet. Han sit i fleire av forhandlingsutvala til Unio, og over påske startar forhandlingsalvoret i offentleg sektor.

Kroner eller prosent?

Rikardsen legg vekt på samarbeid og kompromiss. Fleirtalet av medlemmene i Forsker forbundet tilhører statleg sektor. I hovudorganisasjonen Unio må krava frå Forsker forbundet avstemmas med krava frå andre yrkesgrupper, som lærarar, politifolk, prestar og sjukepleiarar. I neste instans må Unio verte samde om profil på krava med samarbeidspartnarane LO og YS. Den fjerde hovudorganisasjonen, Akademikerne, deltek ikkje til samarbeidet.

– Kor ligg dei opplagde problemområda i samarbeidet mellom Unio, LO og YS?

– Forsker forbundet ynskjer prosentvisje tillegg til alle, medan NTL (LO-forbundet Norsk Tjenestemannslag, journ. merk.) krev flatt kronetillegg til alle. Her må det nok kome eit kompromiss med LO og YS, seier Rikardsen.

Kvifor det? Jo, dersom løna i utgangspunktet er ganske høg, som til dømes for profesorar, vil ein lønsauke rekna i prosent kunne monne meir enn eit flatt tillegg i kroner.

– Dette er òg eit uttrykk for at LO og YS vektlegg små lønnskildnader meir enn Unio og Forsker forbundet?

– Ja, dei ynskjer å prioritere låglønsgrupper, medan vi ynskjer ei lønsutvikling på same nivå for alle.

Akademikerne står utanfor

Professorlonene var eit av stridsspørsmåla i lønsoppgjøret i fjor. Akademikerne, som Forsker forbundet tilhørde før, var misnøgde med lønsutteljinga for dei best betalte professorane. Mykje av grunnen var at dei aller øvste trinna fekk kronetillegg, og dermed litt mindre enn dei kunne ha fått gjennom pålegg i form av prosent.

– Vi må kompromise av forhandlingstekniske grunnar. Dersom vi går med på noko, kan vi hente ut gevinstar på andre område, som då vi i fjor i staden fekk eitt lønstrinn til alle professorar. Dette var ein gevinst av samarbeid som vi elles ikkje kunne ha fått, meiner Rikardsen.

Akademikerne ved forhandlingsleiar Curt A. Lier i Akademikerne Stat har kome med førespurnad om nytt samarbeid med LO, Unio og YS i forhandlingane med staten, men dei andre har ikkje sleppt Akademikerne inn i varmen.

– Så lenge Akademikerne ikkje har endra

lønspolitikken sin (mykje større vekt på lokale oppgjer, journ.merk.), kan vi ikkje sjå at det er noko grunnlag for samarbeid, seier Rikardsen.

– Kva er smertepunktet for Unio når det gjeld samarbeid med LO og YS?

– Vi må vidareføre profilen med sentrale krone- og prosenttillegg, justeringar og lokale forhandlingar. Dersom nokon ynskjer å gå vekk frå denne modellen, er det eit smertepunkt. Meir generelt kan eg seie at smertepunktet er når vi ser at samarbeidet ikkje vil tene eigne medlemmer.

Kamp for fyrtestillingane

Kva grupper vil Forsker forbundet spesielt kjempe for? Underteikna var til stades på tariffkonferansen til Forsker forbundet der det var ein del tale om å få fyrtestillingane – til dømes fyrsteamanuensis, fyrstelektor og "forskar 1109" – inn i ei lønsramme. Lønsstatistikken i dag viser at folk ikkje får all verdas utteljing for å ta doktorgrad. I dag er desse stillingane "direkte plasserte", det vil seie at ein kan berre kan få lønsauke gjennom sentrale og lokale forhandlingar, ikkje automatisert gjennom lengre ansiennitet.

– Kan du stadfeste at ei lønsramme for fyrtestillingane vert eit krav i oppgjøret?

– Ja, vi ynskjer å etablere ei ramme med ansiennetsopprykking. Dersom vi skal oppfylle målsetningane i kvalitetsreforma om talet på fyrtestillingar, treng vi lønsmessige insentiv, seier Rikardsen. Han siktar til NOKUT-krava til talet på fyrtestillingar tilknytt eit studium. 50 prosent av fagmiljø som tilbyr utdanning av høgare grad skal ha fyrtestillingar. På utdanningar av lågare grad er det tilsvarende kravet 20 prosent.

– Gjennom lokale forhandlingar opprettet til dømes høgskulelærarar ofte same nivå som fyrstelektorar, seier Rikardsen.

– Dette er ein lur framgangsmåte sidan ordninga ikkje kostar så mykje med ein gong, men fører til ein god og automatisert lønsauke med tida?

– Ja, det vil koste ein del etter kvart, men dette er nødvendig for å få folk til å kvalifisere seg. Dette er institusjonane òg heilt avhengige av for å leve opp til NOKUT-krava.

– Postdoktorane er òg ei utsett gruppe, eg har hørt hevda at dei burde ha "risikotillegg" som mellombels arbeidskraft?

– Vi vil prøve å få postdoktorane opp på same nivå som fyrtestillingane. Kompetansekrava er dei same i både stillingsgruppene, og dette bør avspegle seg i avløninga.

Av Kjetil A. Brottveit

Mellomoppgjøret 2007 er i gang. Riksmeklingsmann Svein Longva (heilt til høgre) måtte i fjor hanskast med ein streik blant Akademikerne. Kva blir det i år? Leiar i Unio stat, Arne Johannessen (til venstre), vil ha prosenttillegg, medan LOs Roar Flåthen (nr. tre frå høgre), vil ha kronetillegg. (Foto: Scanpix)

Professorar kritiserer arbeidsforhold
 Tyskland: Leiaren Bernhard Kempen i fagorganisasjonen Deutscher Hochschul Verbands (DHV) tok nyleg bladet frå munnen ved årsmøtet til DHV i Bremen. Han meiner situasjonen for tyske professorar er uhaldbar, melder det svenske Högskoleverket. Med forholdet 60:1 mellom studentar og professorar, er ikkje tysk, høgare utdanning internasjonalt konkurransedyktig, meiner han. Kempen meiner at dei 1500 professorane som er spaar inn sidan 1995 må erstattast. Han avviser framleget som det tyske vitaksprådet nyleg la fram: ei ny stillingsgruppe som nessten berre skal vie seg til undervising. DHV vil i staden ha stillingar med rom for både forsking og undervising. Det er ikkje nok med framifrå forsking, ein må satse på undervisinga òg, meiner Kempen.

Delt om forskningsinnsats

Det er tre ganger flere høyt utdannede som har et dårlig inntrykk av regjeringas forskningsinnsats enn det er som har et godt inntrykk. Og det er dobbelt så mange SV-velgere som har et dårlig inntrykk, enn det er Arbeiderpartivelgjere. Dette kommer fram i en meningsmåling Norsk Respons har utført for Unio. Tar man ikke høyde for folks utdanningsnivå, er det likevel grovt sett en tredjedel som har et godt inntrykk, en tredjedel som har et dårlig inntrykk og en tredjedel som verken har et godt eller dårlig inntrykk av så vel satsingen på høyere utdanning som forskning.

Ny museumsmelding

Kunnskapsminister Øystein Djupedal vil legge fram en stortingsmelding om universitetsmuseene i 2008. Stortingsmeldingen skal drøfte universitetsmuseenes rolle og oppgaver i forhold til forskning, samlingspolitikk, samlingsforvaltning og formidling. Den skal videre ta for seg ledelse, styring og organisering av museene i lys av de oppgaver de skal løse.

– Jeg har fått fått tilslutning i regjeringen til at universitetsmuseene som hovedregel skal være tilknyttet universitetene, og dette skal legges til grunn i det videre arbeidet med stortingsmeldingen, sa kunnskapsminister Øystein Djupedal.

200 millioner ekstra til utstyr

Forskningsrådet lyser nå ut ca 130 millioner ekstra til avansert vitenskapelig utstyr, samt ca 70 millioner til elektronisk infrastruktur. Pengene tas fra forskningsområder hvor det er store forsinkelser og hvor midlene ikke vil bli benyttet i år. Midlene til avansert vitenskapelig utstyr vil fordeles gjennom programmet AVIT (Avansert vitenskapelig utstyr). Vanligvis kan bare universitets- og høgskolesektoren søke midler fra AVIT, men det vil i denne utlysningen åpnes for at også instituttsektoren skal kunne søke. Det er en forutsetning at midlene skal gå til utstyr som koster mer enn en million kroner å anskaffe. Søknadsfristen er 18. april.

Fusjonen i Tromsø

Vil korte ned avstanden fra Oslo

Uklare betingelser til tross – universitetet og høgskolen i Tromsø går mot fusjon. Forskerforbundet krever en klar omstillingsplan og utredning av behovet for forskningsmidler. Rektor lover å følge opp.

– Fusjonsplanene går som planlagt, med motstand, jubel og indifferens i salig blanding, sier rektor Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø (UiTø). En bred intern høringsrunde viser at så godt som alle avdelingene ved UiTø og Høgskolen i Tromsø (HiTø) stiller seg bak Aarbakkens visjon om et sammenslått storuniversitet i Nord-Norge. Samtidig står en bred vifte av spørsmål ubesvart, ikke minst hva angår stillingsstruktur og tid til forskning.

“For de fleste av våre medlemmer vil implikasjonene for deres arbeidssituasjon være uklare. Innføringen av kvalitetsreformen har ført til redusert tid til forskning for de fleste vitenskapelig ansatte, og betingelsene kan bli ytterligere forverret ved en fusjon, eksempelvis ved en oppheving av UiTøs retningslinjer for fordeling av arbeidstiden med halvparten av tiden til forskning”, skriver Forskerforbundet ved UiTø i sin høringsuttalelse.

Motstand mellom kulturene

En av høringsinstansene som har markert seg, er Studentstyret ved UiTø, som ber om at studentene får innflytelse på fusjonsprosessen.

– Hittil har vi hatt en toppstyrt prosess, sier studentstyreleder Øyvind Johnson.

I høringsbrevet ber ledelsene ved UiTø og HiTø om svar på hvordan en sammenslått institusjon bør være. Nye FoU-muligheter, profil på utdanningene, prioritering av fagområder, syn på fusjonsprosessen og visjoner for et nytt universitet er spørsmål ledelsen ønsket svar på. Både Studentstyret og Det samfunnsvitenskapelige fakultet ønsket spørsmål om de ville ha en fusjon med HiTø.

– Dette har ikke blitt en prosess gjennomført nedenfra, fordi det ville vært for stor motstand mellom de ulike kulturene ved høgskolen og universitetet, sier Johnson.

SV-fakultetet viser til en intern høring hvor “de fleste av de instituttene som har uttalt seg,” har svart nei på spørsmålet om universitetet bør fusjonere med høgskolen.

– Det er ikke dokumentert i høringsdokumentet at en fusjon vil være til nytte for UIT og HiTø, bemerker Forskerforbundet.

Heie på de ansatte

Universitetsrektor Jarle Aarbakke vedgår at UiTø og HiTø har en lang opploppsside foran seg før en fusjon kan realiseres. Han er imidlertid klar for å involvere de ansatte og studentene i den videre prosessen.

– Jeg har fått beskjed fra de ansatte om å heie på dem, og det gjør jeg! sier Aarbakke. Han tror en samlet forskningsorganisasjon i Tromsø vil bedre mulighetene for å bli sett og hørt når de nasjonale FoU-midlene blir fordelt i Oslo.

– Det er et mål å gjøre avstanden fra Oslo

til Tromsø like kort som avstanden Tromsø-Oslo, sier UiTø-rektoren.

Han er positiv til innvendingene fra Forskerforbundet og avdelinger som er bekymret for forskningsvilkårene under en ny institusjon.

– Behovet for forskningsmidler må utredes, men jeg tror løsningen vil bli å videreføre det strategiske forskningspolitiske arbeid, sier Aarbakke. Han forutsetter at institusjonene og de ansattes organisasjoner kommer til enighet om stillingsstrukturen. Rektoren viser til et tidligere løfte om at ingen ansatte vil bli overflødig.

Av Andreas Høy Knudsen (tekst og foto)

UiTø-rektor Jarle Aarbakke lover å åpne fusjonsprosessen mot Høgskolen i Tromsø, slik at studenter og ansatte får innflytelse.

Fakta

Fusjonsplaner i Tromsø

■ Styrene ved Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Tromsø gjorde i mars 2006 et intensjonsvedtak om å fusjonere institusjonene i 2008. Målet er å bli ”et lokomotiv i utviklingen av landsdelen.”

■ Forskerforbundet krever at institusjonene involverer de ansatte i prosessen og får på plass en omstillingsavtale.

■ UiTø har 1000 vitenskapelige og 450 administrative stillinger og et samlet budsjett på 1,54 milliarder kroner (2005). UiTø har 5800 studenter og fikk 666 publikasjonspoeng i 2005.

■ HiTø har 220 vitenskapelige og 85 administrative stillinger og et samlet budsjett på 257 millioner kroner (2005). HiTø har 2800 studenter og fikk 14 publikasjonspoeng i 2005.

Noreg? – Frigjering og frustrasjon!

Båe bar det røde pinoérskjerfet om hal-sen som born. No er begge 25 år og stu-derer i Noreg, men verda ser svært ann-leis ut for kinesiske Yan og ukrainske Olga. Korleis er møtet med norsk akademia for utanlandske forskarar og studentar?

DU KJEM SIKKERT til å le. Geirangerfjorden. Dermed var det gjort. Eg foreksa meg i den norske naturen og bestemte meg for å studera her, seier Olga Shamshur. Ho er i ferd med å avslutta bachelorgraden i kultur og kommunikasjon ved Det samfunnsvitskaplege fakultet ved Universitetet i Oslo. Før ho kom hit i 2003 tok ho ein mastergrad i lingvistikk, filologi og oversettingsteori ved Statsuniversitetet i Kiev. Så søkte ho samordna opptak og stu-der no på same vilkår som einkvar norsk stu-dent.

Yan Qin kom også til Noreg i 2003. Elite-studenten studerte til master i økonomi ved Fudan-universitetet i Shanghai, eitt av dei beste i Kina, men avslutta graden i miljø- og utviklingsøkonomi her. Ho har nett starta på doktorgraden sin og ventar å vera ferdig om fire år. På sida arbeider ho i analyseselskapet Econ.

– Eg kom hit som kvotestudent med lån frå Lånekassen, dei har ei slik ordning for stu-dentar frå u-land, seier Yan.

– For veldig talentfulle studentar, skyt Olga inn.

Å KOMA TIL NOREG var ein stor overgang for dei begge.

– Studentane her har så stor valfridom, seier Yan.

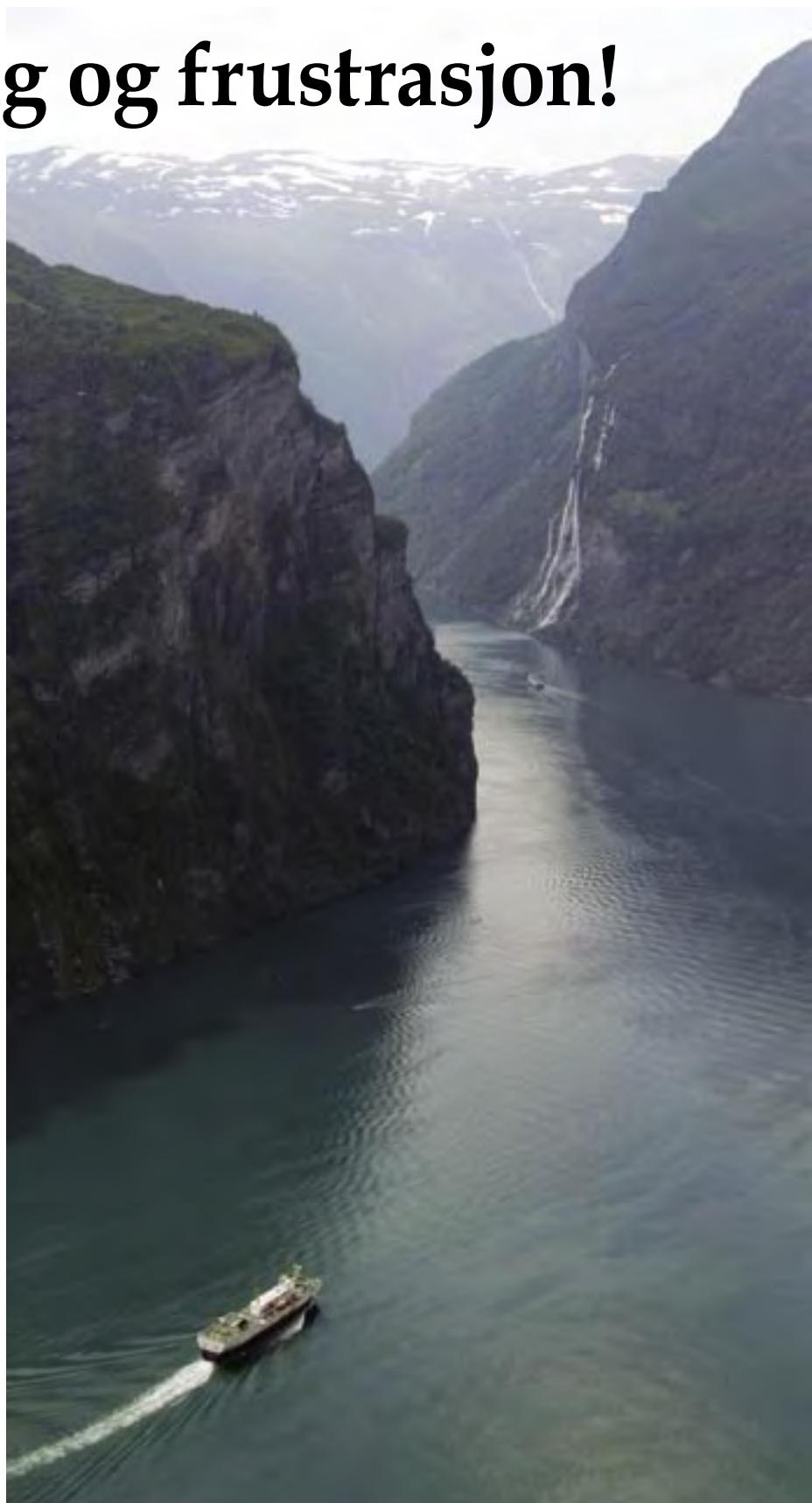
– Her vel dei fag av eiga interesse. I Kina er alt avgjort på førehand. Det akademiske mil-jøet er svært annleis. Studentane bur og er på campus heile tida. Livet vårt er å studera. Om me ikkje studerer, sit me på førelesning.

– *Kor mange timer studerer kinesiske studentar gjennomsnittleg til dagen?*

– Heile tida. Presset er stort. Alle er på lese-salen heile tida, til og med i helgene.

Olga tykte det norske systemet var både frigerande og frustrerande.

– Som i Kina må du gå på alle førelesnин-gane i Ukraina. Oppmøtet vert kontrollert. Er du ikkje i timen, kan du verta utvist. Her er alt opp til deg sjølv. For meg som er vand med eit rigid system, vel, eg har hoppa over mange førelesningar.

Geirangerfjorden og norsk natur kan vere starten på eit langt liv i kjærleik til Noreg. Men korleis er det å jobbe i Noreg? (Foto: Norblog)

Olga Shamshur frå Ukraina og Yan Qin frå Kina trivst ved Universitetet i Oslo, men saknar kameratskapen dei opplevde i studiegruppene heime. (Foto: Bothild Nordsletten)

«Fudan tek opp to tusen studentar kvart år; tusen frå Shanghai, fem hundre frå provinsen rundt og fem hundre frå alle dei andre provinsane til saman. Frå min provins tek dei inn 6-8 studentar frå ei folkesetnad på hundre millionar menneske». Yan Qin

Me kunne skriva oppgåver som var reine åtak på faget. I Noreg har eg freista å vera original, men det verkar ikkje som om det er velkomme her, i alle fall ikkje på bachelornivå. Eg tykkjer det er underleg. På mine fag skal du jo tenka, men eg har fått D-ar på desse oppgåvene. Det verkar som om det ikkje er så viktig kva du skriv, så lenge du nyttar dei faglege omgrepene og syner at du kan gjenfortelja pensum. Det minner meg om grunnskulen heime, under Sovjetunionen.

Yan skryt av det faglege nivået i Noreg.

- Økonomi er ikkje eit kinesisk fag. Faget er svært populært i Kina, men me har enno mykje å lære av dykk. Innan dette fagfeltet har de kome mykje lengre her.

- *Kva inntrykk har de av norske studentar?*

- Dei er mykje meir avslappa enn oss. Det er jo mykje lettare for studentar i Noreg å få jobb. Her er det så mange studentar som er interessert i faga sine, svarar Yan.

- Generelt trur eg dei er meir entusiastiske her, og dei vel fag av fri vilje. I Kina arbeider me hardt, men utan den store entusiasmen. Ofte vel foreldra våre faget for oss. Eg var 15 år då eg byrja på college. Eg var god i matte. Eg likar det kvantitative. Bror til fetteren min studerte finans, så slekta tenkte at eg skulle gjera det same. Det var på college fagretninga vert avgjort. Når du kjem frå små plassar slik som meg, er det ikkje mange med utdanning rundt deg. Difor har du ein svært vag ide om kva dei ulike faga inneber. Det var det som hende meg.

- I USA kor eg tok high school såg eg studentar lik dei i Kina, kommenterer Olga.

- Der var det mange som berre fylte hovudet med tørr teori utan å få høve til å sjå kva faga dreidde seg om ute i røynda. I Noreg har studentane meir tid. Dei studerer kanskje ikkje like mykje, men dei har deltsidsjobbar. Ein del teori og ein del praksis. Dette trur

eg er den beste måten å studera på. Det hender også at foreldra vel fag i Ukraina, men du kan ikkje studera noko utan å lika det. Eg trur du må ha hjarta ditt i studia.

- Ja, sjølvsagt, svarar Yan. Eg likar økonomi, men det er litt annleis i Kina. I Noreg vel du det du likar, så kan du skifta. I Kina hadde eg ein tre dagars intensiv eksamen. Den var svært vanskeleg og avgjorde alt. Det er ikkje mogleg å ombestemma seg. Det er annleis for dei frå Shanghai og Beijing. I storbyane er det mange lokale universitet, studentane der tek ein annan opptakseksperten. Sjølv kjem eg frå den mest folkerike provinsen i Kina. Der har me berre to-tre store universitet. Fudan tek opp to tusen studentar kvart år; tusen frå Shanghai, fem hundre frå provinsen rundt og fem hundre frå alle dei andre provinsane til saman. Frå min provins tek dei inn 6-8 studentar frå ei folkesetnad på hundre millionar menneske.

OLGA GJER STORE auge:

- Ho er smart!

Yan tek ikkje komplementet.

- Du må vera smart og først i rekka heile vegen. Frå grunnskulen til gymnasiet. Elles har du ikkje ein sjanse.

- *Er ikkje dette svært stressande?*

- Eg er ikkje stressa. Foreldra mine oppmuntrar meg. For meg som kjem frå ein familie utan pengar, er dette den einaste måten å gjera det på.

- *Kva skal de nytta denne utdanninga til?*

- Eg likar økonomisk forsking og vil halda på med det. Miljøøkonomi er viktig i Kina fordi me har så store forureiningsproblem. Det eg lærer i Noreg er svært ettertrakta heime. I høve programmet eg er på, skal eg reisa heim, men det er enno her eg må vera for å tilegna meg faget, seier Yan.

- Eg har ikkje peil på kva eg vil, smiler Olga.

- Men utdanning er aldri skadeleg. Eg kan tenkja meg å reisa attende til Kiev og arbeida innanfor media, det har eg jo formell utdanning til. Eg kunne til dømes jobba for Telenor, som har kjøpt seg stort inn i det ukrainske teleselskapet Kiev Star. Med min bakgrunn frå kultur og kommunikasjon kan eg jobba i alt frå barnehagar til ambassadar. Eigentleg trur eg ikkje utdanninga di tyder så mykje i den private eller sosiale sektorene så lenge du har hjerne.

BEGGE DEI UNGE kvinnene tykkjer den sosiale sida ved studia i Noreg har vore utfordrande.

Olga har mykje godt å seia om det profesjonelle nivået her til lands.

- Men eg vil helst ha meir andlet til andlet-kontakt. Dei akademisk tilsette burde vera

Yan ser forundra ut, men seier ikkje eit ord.

- Rett og slett fordi eg arbeider best på eiga hand, forklarar Olga.

- Nokre av førelesningane og kursa her er fantastiske. Andre er keisame. Eg er ikkje redd for å seia det. I Ukraina er dei dødske-same.

BÅDE YAN OG OLGA har lært norsk, men Yan føretrekker engelsk - alle førelesningane i faget går på engelsk. Olga vekslar mellom dei to midt i setninga. Men det har ikkje berre vore lett.

- Eg trur ikkje professorane skjøner kor vanskeleg det er for oss under eksamen å utrykka oss på eit språk me har kunna i berre to år, seier Olga.

- I Ukraina har me anten innleveringar eller munnleg eksamen. I byrjinga skjønna eg ikkje heilt kva dei var ute etter under skriftleg eksamen her. Det verkar som om dei er meir opptekne av datoar og årstal enn det eg er vand med. Eg trudde det var analyse og ut-av-boksen-tenking som talte. Eg har bakgrunn frå humaniora. I Ukraina fekk me ikkje fridom til å velja fag, men fridom til å tenka.

meir tilgjengelege. Det at alt går over internett gjer studiet svært upersonleg. Eg har e-postadressa til ho som er ansvarleg for programmet mitt, men eg har ikkje sett henne på to år. I Ukraina er me nærmere kvarandre. Der er det heilt normalt å banka på døra til profesoren for å tala om noko som du undrar over. Ingen seier at du må avtala møte tre veker på førehand. I Noreg har eg hatt to lærarar som oppfordra studentane sine til å kome og prate. Resten spring når førelesninga er over, seier Olga og knipsar med fingeren.

- Nordmenn er nett slik det vert skrive om i brosjyrene – veldig snille, men veldig sjenerete, seier Yan. Ho saknar den sterke tilknytinga til studiegruppa som ho er vand med frå Kina.

- Sjølv om me er 200 studentar på eit fag, er me ei gruppe under heile studietida. Me har masse aktivitetar i lag. I Noreg må eg tenka heilt annleis. Eg kjenner ikkje dei eg studeerer med. Me er tre-fire kinesarar som kom på kvotesystemet, me held saman. Men vår kultur er ikkje å gå ut og drikka øl. Me er ikkje så ville!

- Dette er vår felles kommunistiske historie, forklarar Olga.

- Gruppa og gruppepsykologien er viktig. I Ukraina var dette eit problem for meg sidan eg er individualist. Eg vert rebelsk om eg ikkje trivst i flokken. Men her i Oslo saknar eg gruppa. Eg har gått på fordjupingskurs med dei same folka i tre år. Eg kjenner ingen av dei. Alle venene mine fann eg utanfor universitetet. I Noreg tykkjест universitet og livet å vera to åtskilde ting.

DRESSAR OG AKADEMISK hierarki er ikkje min stil, fortel professor i informatikk Vera Goebel frå Tyskland. Difor likar ho seg godt i Noreg.

- Den største forskjellen på akademia i Noreg i forhold til Tyskland og Sveits er den flate strukturen. Her det jo eit sosialistisk system, seier Vera Goebel.

Etter at ho var ferdig med doktorgraden i informatikk i Zürich i Sveits, var ho på leit etter ein stad å ta ein postdoktorperiode. Goebel har svensk familie og kunne godt tenkje seg nokre år i Skandinavia. Ho takka difor ja då ho fekk tilbod om stilling på UniK på Kjeller. Det var i 1994.

- Då kunne eg ikkje norsk, men med den nordtyske dialekten min lærte eg det fort. Tilhøva i norsk akademia er dessutan svært familiære, det er få folk innanfor kvart forskingsfelt. Eg vart svært godt tatt imot og fortkjend med folk.

Etter halvanna år likte Goebel seg så godt at ho bestemte seg for å verta verande i Noreg. I fem år jobba ho på UniK. Etter kvart fekk ho ei sidestilling som førsteamansis II på

Institutt for informatikk ved Universitetet i Oslo. I dag er Goebel professor på same staden, samt professor II ved Institutt for informatikk ved Universitetet i Tromsø.

Ho har framleis tysk pass, men kjenner seg meir norsk enn tysk.

- Eg kjenner meg ikkje som utlending, fordi eg har små språkbarrierar. Den nordtyske mentaliteten er lik den skandinaviske. I motsetnad til andre land med fleire folk på kvart fag og strengare hierarki, var det også lett å verta integrert i det norske systemet og å koma i gang med søknadsskrivinga. Kontakten og samarbeidet med dei som tek avgjerdene er meir direkte. Det er lettare for ein nykomar å påverka prosessane for å få tak i ressursar til forsking. Det trur eg gjeld for heile Skandinavia.

GOEBEL SET OGSÅ pris på kvinnene si stilling i norsk akademia. På det feltet ligg Tyskland, og i alle fall Sveits, minst tre hakk etter Noreg.

- Som kvinne kan eg nå lenger i min akademiske karriere her enn i Tyskland. Eg trivst godt ved UiO fordi eg har mange kvinnelige kollegaer. I Noreg har det å vera kvinne aldri hindra meg, det hadde det gjort i Tyskland. Og her kjenner eg meg slettes ikkje som noko "kvotekvinne". Det vert ein del administrativt arbeid som følgje kjønnsvotering, men det tykkjer eg er bra.

Hadde Goebel arbeidd i heimlandet, ville det administrative ansvaret vore mykje tynge. I motsetnad til i Noreg er både det vitskaplege og administrative ansvaret samla hjå ein person i Tyskland. Kvar professor har si gruppe studentar og rår over både undervisning og budsjett. Goebel meiner dette styrkar hierarkiet i tysk akademia. Sjølv trivst ho best med den norske varianten.

- Eg vil ikkje vera manager, eg vil forska og undervisa. Her har eg mykje betre tid til nett det.

Goebel har større tru på flat akademisk struktur enn på eit strikt hierarki og det presset det fører med seg.

- Den avslappa norske stilene er betre, her kan ein konsentrera seg om det vesentlege. Dressar og hierarki er ikkje min stil, seier ho.

Samstundes kunne den unge professoren godt tenkt seg litt høgare krav til progresjon blant studentane.

- Det å kalla nokon ein fulltidsstudent som berre skal ta 30 studiepoeng, er eg ikkje vand med. Heime tok eg til samanlikning 50–60 studiepoeng kvart semester. Her har studentane svært god tid. Av og til har eg litt problem med arbeidshaldninga deira, nokon tek det veldig med ro. Eg får ikkje så mange kurs inn i studieplanen som eg ynskjer meg. Der ligg Noreg lågare an enn andre land.

- Påverkar dette kvaliteten og produksjonsmengda innanfor forsking?

- Det har ikkje noko å seia for kvaliteten på forskinga. Dei med motivasjon og drivkraft vil alltid gjera mykje. I andre land tek dei inn altfor mange folk ved universiteta og pressar ut dei som ikkje er gode nok etter kvart. Eg trur ikkje stress gjer betre resultat. Men eg kunne kanskje ynskt meg opptil 40 studiepoeng i semesteret for å få inn fleire kurs og auka den faglege utfordringa.

Goebel er overraska over at Noreg ikkje nyttar oljerikdomen sin til meir forsking.

- Eg kunne tenkt meg meir pengar til grunnforskning. Trass i mykje oljepengar vert det gitt lite forskingsmidlar i forhold til i andre land i Europa som har større økonomiske problem, til dømes Finland, Sverige og Tyskland. Eg forstår ikkje kvifor Noreg ikkje styrker sitt forsprang og posisjon ved å auka summane til forsking litt. Konsekvensane av for litra satsing vert jo at me ikkje får nok kunnakspsrike folk i til dømes it-miljøa.

Noreg ligg godt an i forhold til andre land, men me har få folk og løvingane er relativt små. Med berre litt meir pengar kunne me gjort mykje meir.

«Den største forskjellen på akademia i Noreg i forhold til Tyskland og Sveits er den flate strukturen. Her det jo eit sosialistisk system». Vera Goebel

- Som kvinne kan eg nå lenger her enn i Tyskland, seier professor i informatikk Vera Goebel. (Foto: Bothild Nordsletten)

20 spørsmål

1) Ved kva by finn vi Hartsfield-Jackson, den mest trafikkerte flyplassen i verda?

2) Kva heitte den svenske visesongaren som vart fødd i Nederland i 1937?

3) I kva for land finn vi (dei fleste) magyarane?

4) Kor stort, runda av til nærmaste tusen, er det såkalla grunnbeløpet (1G) i folketrygda?

5) Kven var den beste norske hopparen under VM på ski i Sapporo nyleg?

6) Kva for filosof vart henta til Stockholm som lærar for dronning Kristina og som døydde der av lungebetennelse i 1650?

7) Kva kallast den muslimske festhøgtida som markerer slutten på Ramadán?

8) Kva heiter stiftinga som arrangerer dokumentasjonsreiser m.a. for skuleungdom til tidlegare konsestrasjonsleirar?

9) Kva idrett driv Anastassia Myskina, Guillermo Canas og Jarkko Nieminen med?

10) Kva for amerikansk politikar vart dømd til fengsel etter ei dødsulykke ved øya Chappaquiddick i 1969?

11) Kva er det ein foyer saman ved å spleise, i den opphavlege tydinga av verbet?

12) Kva for RV-politikar meinte i si tid at sauar er ålreite dyr?

13) Kva for norsk fangstasjonér får ofte æra av å ha grunnlagt den moderne kvalfangsten?

14) Kva for to byar ligg ved Nidelva?

15) Kva språk har vi ordet drosje frå?

16) Kva er mjøldogg?

17) Kva er øvre aldersgrense for å skaffe seg vanleg førarkort klasse B for første gong?

18) I kva land heiter presidenten Evo Morales?

19) Kven gav ut albumet "Around the World in a Day" i 1985?

20) Kven er Sala Palmer kjend som kjæresten til?

SIVILINGENIØREN OG advokaten, Douglas Brubaker, fekk først berre tilsetting som vitskapleg assistent då han kom til Noreg.

- Integreringa var litt treg i starten, seier Douglas Brubaker.

- Det var litt politiske grunnar til at eg kom til Noreg i 1975, seier seniorforskaren ved Fridtjof Nansens institutt.

- Det var midt i Vietnam-tida og eg var lei av korleis generasjonen min betalte for krigen. Eg var pasifist, men eg miste fleire av kamratane i klassen min. Samfunnet hardna, dei som kom attende fekk ikkje støtte i samfunnet. Eg hadde gjort sivilteneste på ein psykiatrisk barneskule, og ville ta ein pause. Eg for til Europa. Og så vart eg berre her.

I Noreg trefta Brubaker henne som skulle vera kona hans. Under utdanninga flytte dei mellom Noreg og USA før dei slo seg ned i Noreg. Brubaker var utdanna sivilingeniør fra Stanford-universitetet, men vart etterkvart interessaert i jus. Forsking byrja han først med etter å ha tatt fleire spesialfag i Noreg. I dag arbeider han mellom anna med havrett og miljølovgjeving, men seier han har hatt stor glede av realfagskompetansen fra Stanford også på det juridiske feltet.

- Eg trur dei norske studentane har meir pusterom til å avgjera kva dei vil studera. Eg var 17 år då eg byrja på universitetet. Først to år etter studia fann eg ut kva eg eigentleg ville gjera. Skal ein verta forskar, trur eg det er bra å ha litt pusterom til å tenkja seg om.

Ei stund jobba Brubaker under Jon Bing på Institutt for rettsinformatikk. Amerikanaren redigerte bøker som skulle utgjevest på engelsk.

- Det likte eg godt. Bing var progressiv i forhold til EDB og jus, det var eit svært kreativt miljø.

Etter å ha vore attende i California for å avslutta advokatstudia, gjekk turen til Tromsø. Sivilingeniøren og advokaten vart vitskapleg assistent ved Universitetet i Tromsø.

- Krava og oppgåvene eg fekk i høve til

«I mange høve vert ikkje kjende akademikarar innanfor ymse fagfelt eingong rådført før store politiske avgjerder i USA. Dei har også trøngare kår i det offentlege ordskiftet. I Noreg trur eg universitetsfolk har lettare tilgang til debattsidene i avisene enn i USA». Douglas Brubaker

miljøvern, Barentshavet og miljøvern var spannande. Men eg tykte det var noko vanskeleg å harmonisere utdanninga mi til norske forhold. Integreringa i startfasen var litt treg. Det å starta som vitskapleg assistent i Noreg var litt for lågt nivå for meg. Men då eg endeleg vart amanuensis og kom inn i systemet, var det såpass fleksibelt at det gjekk bra. Eg fekk poeng for all yrkesfaringa eg hadde frå USA.

Brubaker fortel at andre utlendingar og nordmenn som har utdanning frå utlandet har opplevd det same.

- Kanskje me på realfag hadde det lettare. Dei frå statsvitenskap og kunstfaga sleit.

FAMILIEN LIKTE SEG godt i Tromsø, men flytta sørover då Brubaker fekk tilbod om jobb på Fridtjof Nansens Institutt. Der har han vore i 13 år. Også ved Nansen-instituttet har dei til tider slite med finansieringa av forskingsprosjekta sine, men no meiner Brubaker det ser betre ut.

- Politikarane kjem etter. Noreg leier jo Arktisk Råd for tida og Polaråret er i gang. Den globale oppvarminga og klimaendringane gjer det lettare for oss.

Forskarkollegaene i USA slit nett på dette feltet. Brubaker meiner avstanden mellom akademia og politikarane er større i USA enn i Noreg.

- I mange høve vert ikkje kjende akademikarar innanfor ymse fagfelt eingong rådført før store politiske avgjerder. Dei har også trøngare kår i det offentlege ordskiftet. I Noreg trur eg universitetsfolk har lettare tilgang til debattsidene i avisene enn i USA. Landet er lite, akademikarane vert sett og høyrte betre her.

Brubaker framhever olje- og gasssektoren når han vil peika på kor norske forskarar har gjort det best.

- SINTEF og NTNU har vore svært dyktige innanfor petroleumsteknologi. Eg kom til Noreg då dei amerikanske olje-, og ingeniørselskapene hadde starta verksem i Nordsjøen. På berre kort tid fekk forskarmiljøet i Trondheim fram flinke ingeniarar på olje-, og gassutvikling og skapte den undersjøiske oljeutvinningsteknologien. Her er Noreg fenomenale.

I likskap med mange andre er Brubaker uroa over utilstrekkeleg realfagsundervisning i den lågare utdanninga. Han etterlyser meir matte, der er dei flinkare i USA. Tal og formular kjem svært godt med, også i miljøarbeidet, meiner forskaren. Utan realfagskompetanse meiner han framtidia usikker for framståande institusjonar som SINTEF og NTNU.

Av Bothild Nordsletten

Rette svar på side 37

Skjønnånd

«Hvis man virkelig ønsker å nå toppen»

Ein kombinasjon av samfunnssatire/-kritikk og spenning/mystikk kjenne-teiknar fleire av romanane til engelskmannen Jonathan Coe. Handlinga i *Søvnens hus* er hovudsakleg lagt til ein småby på sørkysten av England, ikkje minst den gamle herskapsvillaen Ashdown. Romanen går føre seg på to tidsplan, 1983/84 og 1996. På det fyrste planet er Ashdown studentbustad og heimen til fleire av hovudpersonane. 12 år seinare har huset vorte omgjord til ein svevnklinikke. Fleire av studentane har vendt tilbake hit, som forskarar eller pasientar. Blant dei er dr. Gregory Dudden, ein sjuk vitkapsmann, som utfører uhyggelege svevneksperiment på dyr og menneske.

Gregory har det tidleg i seg. Som student vert han kjærast Sarah. Ho har narkolepsi – ein ukontrollert trøng til svevn. Ho har vanskar med å skilje draum frå realitet, og Gregory tykkjer ho er eit spennande tilfelle:

"Vet, du, jeg var jammen heldig som traff deg," sa han. "Se på alt materiale det har gitt meg. Jeg mener, jeg vet jo at det ikke er den eneste grunnen, men ... tenk på det forspranget det kommer til å gi meg på alle de andre."

"Er det ikke litt tidlig å tenke i sånne baner?" spurte Sarah.

"Tøv. Hvis man virkelig ønsker å nå toppen, kan man aldri begynne for tidlig."

Så vert Gregory ambisiøs forskar. Han tykkjer svevn er løsning med tid, og livsoppgåva hans er å finne ut korleis ein kan klare seg utan:

"Napoleon sov lett. Og Edison. Du vil finne at det er tilfellet med mange store menn. Edison *foraktet* søvn, heter det seg, og etter mitt syn gjorde han det med rette."

I spalta *Skjønnånd* presenterer vi skjønnlitterære skildringar av det akademiske livet. *The House of Sleep* kom ut på Viking, London i 1997. Den norske utgåva *Søvnens hus* kom ut på Pax i 1998.

Av Kjetil A. Brottveit

Bilder fra norsk forskning

OSLO Mars 1961: I kjølvannet av utnevninga av Norges første kvinnelige prest, øynet andre kvinnelige teologistudenter et håp. Her er tre kvinner som studerte teologi ved Universitetet i Oslo. Fra v: Rosemarie Köhn, Inger-Lise Petersen og Kirsti Skollerud. (Foto: Aaserud / Aktuell / Scanpix)

Ti k jappe

Medlem nr. 40029761 **Magne Aasheim Knudsen**
Stilling: Fakultetsdirektør, Fakultet for kunstfag,
Høgskolen i Agder
Utdanning: Hovedfag i historie, Universitetet i
Bergen

1. Hva jobber du med nå?

– Vi er en delegasjon fra høgskolen som er på studietur til Austin, Texas. Der skal vi høre på rockekonserter og ha møter med universitetet.

2. Hvor tenker du best?

– På do. Alle vanskelige avgjørelser tar jeg best i ro og mak – på do.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– *Utopi og økonomi* av Gustav Bunzell. Kunnskap om profitratens fallende tendens er viktig.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Budsjettene. De må du gjøre det beste ut av, men aldri overskrive.

5. Hva skal til for å bli en god fakultetsdirektør?

– Bli historiker! Her går en til kildene, blir kjent med mennesker, systematiserer og formidler. En bedre lederdutning kunne jeg ikke fått.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Forelesningene til historieprofessor Christian Meyer husker jeg med stor glede.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Lærer i videregående. Det var det jeg skulle bli. Jeg hadde blitt en god lærer.

8. Om du var kunnskapsminister, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Ikke frukt til lunsj i grunnskolen i alle fall. Jeg ville gått sammen med kulturministeren og fått til ein storstilt satsing på pop og rock i akademia. Noe det svingte av i internasjonal sammenheng.

9. Hvor var du EU-avstemmingskvelden 1994?

– Da var jeg på valgvake sammen med Arbeidermaktgruppa i Bergen. Jeg stemte nei.

10. Hva vil du lese mer av i Forskerforum?

– Jeg vil lese mer om tidligere studiekamerater og hvordan det går med dem.

Av Ingar Myking

(Foto: Linda Bourne
Engelberth)

Ut av selvets tønne

Professor Karin Gundersen har fått Oversetterprisen for Stendhals selvbiografi *Henry Brulards liv*.

MEN KJÆRE LESER, har De ikke hørt om Henry Brulard? (det hadde rett nok ikke denne teksts ydmyke nedskriver heller, men det er en annen historie, en De ikke skal bry Dem om). Det er dog noget av det verste! Husker De ikke den så charmante Henry, han som ble født i det Hertzens år 1783, bare seks små deilige år før de redselsfulle jakobinere begynte sine uenvnelige handlinger, ja, for De minnes vel Hennes Majestet? Ikke det, nei. Hva med Stendhal da? Ham husker De vel? Nå, det var da enda godt! Som den observante leser nå har forstått, har journalisten her publisert en glitrende pastisj over Stendhals, eller Brulards, fortellerstemme, rett nok fra den eneste romanen han har lest av ham, og det for altfor mange år siden, den kanskje mest berømte franske romanen, altså *Rødt og svart*. Den var det professor Karin Gundersen som til megen ros nyoversatte i 2001.

- Hvilken versjon har du lest (det er her allerede kommet frem at journalisten ikke kan fransk), Paul Gauguins oversettelse eller min?

- Eh...

- Når leste du den?

- For seks-syv år siden.

- Min kom for seks år siden. Var det før eller etter dette?

- Det var nok før det...

- Ja, da har du lest Gauguins oversettelse, ikke min.

HOVEDGRUNNEN TIL AT journalisten er sendt for å intervju Gundersen, er altså hennes virke som oversetter. Meget kompetente stemmer, vel, i det minste stundom meget kompetente stemmer, overrakte den 1. mars i år for fjerde gang (Kritikerprisen blir gitt hvert år) en oversetterpris, som altså blir kalt Oversetterprisen, til professor Karin Gundersen. Men prisen fikk hun ikke for *Rødt og svart*, som hun har fått priser for for (det vil si, i 2006 fikk Gundersen Dobslugprisen for sine samlede oversettelser, i 1993 fikk hun forøvrig Bastianprisen), men for fjorårets oversettelse av Stendhals selvbiografi, den altså for undertegnede ukjente *Henry Brulards liv*.

- Noen sier at Henry Brulards liv er enda bedre enn *Rødt og svart*. Vet du hva, jeg tror jeg er i ferd med å bli enig.

Gundersen følger opp smaksdommen ved å ta selvbiografien ut av bokhyllen. Hun har merket et noe flakkende blikk. Og det er altså nå det pinlige kommer frem, journalisten har ikke gjort forarbeidet. Og dette overfor en professor som på høflig fransk vis nett-opp har fortalt at hun «med stor glede» leser Forskerforum. Moralen er denne: Intervju ikke Norges mest meritterte franskoversetter uten å ha lest oversettelsene hennes. Det kommer frem.

- Men det må jeg si, her har man sittet glemt i mange år, så får man noen priser. Du er faktisk den andre som har ringt og spurtt om å få portrettere meg siste uken. Det er jo nesten ikke måte på oppmerksomhet.

VI FÅR SNAKKE OM NOE annet enn så lenge, eksempelvis Derrida og fransk dekonstruksjon. Gundersen er altså professor i fransk litteratur (her viser det seg rett nok at undertegnede har lest noe av Gundersens oversettelser, nemlig Derridas *Dekonstruksjon*, det kommer også frem at jeg forstod lite).

- Jeg må nesten stille deg det klassiske spørsmålet: Kan man dekonstruere språket ved hjelp av språket?

- Det var da et voldsomt spørsmål, men hva skulle man ellers bruke. Det er tross alt det vi har fått utdelt for å kommunisere med.

- Men jeg tenkte at siden du har oversatt Derrida, så må du har forstått hva han skriver?

- Ja, jeg har da det, men jeg slet, det skal jeg love deg!

- Er det noe med oss nordmenn? Da han holdt forelesing her sist, sa han visst at han aldri hadde fått så mange dumme spørsmål som i Oslo.

- Du, tror du ikke at han hadde sagt det til meg da, dersom han mente det? Det går så mange rare rykter om Derrida her til lands. Han var en venn av meg, så du må ikke sitte her og si stygge ting om han. Men han er ikke lett, han er ikke det. Men det er da verken Hegel, eller Heidegger, for den del. Jeg har brukt mange år på ham; etter mitt syn finnes det to fallgruver, enten forenkler man Derrida for mye, eller så gjør man ham enda vanskeligere enn han er.

Det er her vi kommer inn på Jon Elster og hans nå mer eller mindre herosratisk berømte tale av i fjor høst i Det Norske Videnskaps-Akademiet. Der fikk den norske offent-

lighet vite at Derrida og de andre franske språkfilosofene farer med «tull» og «tøv.» I Morgenbladet utdypet han kritikken, det vil si det gjorde han nok ikke helt, han konstaterte at «alle fornuftige folk er enige med meg» og bad intervjueren gå videre.

- Ja, det er det vanlige fra Elster og mange andre norske filosofer dette. Vet du hva, jeg orker ikke å forholde meg til slikt. Livet er for kort. Slike uttalelser faller på sin egen urimelighet. Men da Derrida var her sist, ble han også intervjuet av NRK. Før intervjuet sendte NRK noen uttalelser fra nordmenn om hva de mente om Derrida. Idéhistorikeren Guttorm Fløistad sa at «Derrida måtte bekjempes 24 timer i døgnet». Jeg fortalte Derrida dette, han svarte på augustinsk vis: «Jeg også prøver å bekjempe Derrida 24 timer i døgnet.» Han var full av humor.

NOK OM DERRIDA. For det var ikke med ham det hele startet. Det startet på Steinkjer landsgymnas, med Sartre og uforståelige franske filmer. Gundersen er oppvokst i gruvebyen Malm i Nord-Trøndelag. Faren var jernarbeider, mor arbeidet hjemme.

- Oppveksten var, som en venn av meg pleier å si det, «før sosialdemokratiet tømte arbeiderklassen for talent». Jeg har vel hatt det som nå så populært kalles en klassereise. Det er et uttrykk jeg mener ikke er dekkende for det jeg har opplevd. Mine foreldre var svært flinke, og jeg har aldri følt meg som en fremmed noen av de stedene jeg har havnet. Men på Malm var vi så heldige at vi hadde toårig realskole. Det var svært krevende, og vi lærte mye. Veldig mye vil jeg si.

- Og der hadde du fransk?

- Nei, men siden jeg hadde fått så mye undervisning på realskolen, endte jeg opp med å få en uendelig rekke med fritimer da jeg begynte på landsgymnaset. Det eneste jeg reelt

«Oppveksten var, som en venn av meg pleier å si det, «før sosialdemokratiet tømte arbeiderklassen for talent»».

PORTRETTET

Karin Gundersen har oversatt en del fransk litteratur. Blant annet Derrida. Idéhistorikeren Gutorm Fløistad sa at «Derrida måtte bekjempes 24 timer i døgnet». Jeg fortalte Derrida dette, og han svarte på augustinsk vis: «Jeg også prøver å bekjempe Derrida 24 timer i døgnet». Han var full av humor. (Foto: Linda Bournane Engelberth)

sett opplevde som nytt, var fransk. Vi hadde en fantastisk lektor, hun var meget streng, myndig og kompetent. Og jeg tok utfordringen og ble totalt fanget. Dette var tidlig på 1960-talet. Den franske eksistensialismen rullet inn over landet, og det var selvsagt noe en ung dame ble fanget av. Jeg bestemte meg for at jeg måtte dra til Paris og lære språket perfekt.

Først jobbet Gundersen ett år som lærer etter gymnaset for å legge seg opp penger, så dro hun.

– Jeg ble i ett år. Jeg bodde hos en fransk familie og var så heldig at jeg fikk en ung arkitektstudent som kjæreste. Han tok meg med på teater og utstillinger. Det er den beste måten å lære seg et fremmed språk på, å få seg kjæreste som har det språket du vil lære som morsmål.

– Oppsøkte du Sartre og Beauvoir på kafeene de gikk på?

– Er du gal, jeg, et lite gudsord fra den norske landsbygda! Men vi dro selvsagt til de stedene de frekventerte. Jeg oppnådde for øvrig målet, jeg lærte meg fransk.

– Greier du å snakke uten aksent?

– Vel, mine franske venner sier jeg gjør det, men dersom de koncentrerer seg, kan de nok høre et eller annet fra tid til annen.

DET VAR LITTERATURPROFESSOR Asbjørn Aarnes' universitet Gundersen kom til etter Paris. Og på det universitet kunne man fransk før man begynte på fransk, det var en selvfolge.

– Det var ikke en gang eksamener i gram-

matikk, bare noen forelesninger. Fransk, det var litteratur, det. Ferdig med det.

Aarnes hørte verken til nykritikken eller den historisk-biografiske metode, Aarnes har alltid vært opptatt av det man noe upresist kan kalte det «uutsigelige», det metafysiske ved en tekst, dette etter Aarnes' syn nær uforklarelig som gjør en tekst stor. Å lese Aarnes er å lese subjektivisme, stor subjektivisme, men etterpå underer man seg som så ofte når man har lest en subjektivistisk tekst over hva det er man egentlig har lest.

Det var Aarnes som oppdaget Gundersen, og den som etter magistergraden skaffet henne doktorgradsstipend. Men til tross for den sterke innflytelsen fra Aarnes kom Gundersen til å ende opp et helt annet sted.

– Siden vi leste fransk og fulgte med på det som foregikk, oppdaget jeg på slutten av 1960-tallet den franske litteraturteorien. Det var fantastisk. Jeg ble først strukturalist, så ble jeg poststrukturalist. Jeg har fulgt med på og vært preget av utviklingen hele veien. Det var kjempegøy! Endelig var det kommet et redskap som man kunne bruke til å si noe om litteratur, ikke bare føle og føle og føle. Og er det egentlig mulig å sette navn på følelser, og er det egentlig interessant å si noe om det man føler?

– Men var ikke 70-tallet egentlig marxistisk litteraturteoris store periode?

– Det var selvsagt to retninger. Hvor var egentlig du på 70-tallet?

– Da gikk jeg i kortbukser på Sunnmøre.

– Å ja, men jeg levde på 70-tallet, og jeg forteller deg at det var to retninger. Den ene var altså den marxistiske, Lukács og Frankfurterskolen og Adorno og så bortetter. Men til den retningen var jeg bare observatør, for det var det tyske, jeg derimot var i den franske, som var den andre. Det var Barthes og Kristeva og Derrida og alle disse. Men det jeg ville si, var at å oppdage den franske teorien, var en åpenbaring – fordi det ga et verktøy. Visste man hva man skulle lete etter, kunne man endelig si en masse interessante ting om tekster.

– Det gikk kanskje litt langt?

– Selvfølgelig ble det hele etter hvert uttværet, særlig narratologien. Som Barthes sa det: «Når teorien er blitt pensum på universitetene, da er den død.» Og da gikk vi videre. Men sånn er livet, alle metoder utarter etter hvert. Du og du så mye rart som ble sagt og skrevet. Men du og du så deilige det var å komme bort fra eksistensialismen.

DET VAR MEGET SOM BLE forandret med slike som Gundersen og Atle Kittang borte i Bergen. Disse to skrev blant annet sine doktoravhandlinger om franske forfattere på fransk, og det var uvanlig på den tiden.

– Jeg begynte som stipendiat i 1973, skrev om Gérard de Nerval og var flink pike, og takk og lov for det. Du vet, det ble nesten ikke å leve inn doktoravhandling, det var visst noe småborgerlig det, noe man som god sosialist ikke skulle gjøre. Men jeg hadde nå en gang fått disse pengene, og da ville jeg selvsagt ikke rote dem bort på null.

Men stillinger lot vente på seg mot slutten

av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet.

– Det var det samme tullet som nå, med studenteksplosjonen hadde man ansatt en bråte med 40-åringar som satt i alle stillinger. Dermed var det tomt for slike som meg. Det er akkurat det samme som nå. Om fire-fem år kommer man til å ansette en hel skokk for å erstatte dem man ansatte for vel 30-40 år siden. Og så vil det igjen være tomt for stillinger i en generasjon. At man aldri lærer!

Den som satt i stillingen som Gundersen nå bekler, var en annen stor oversetter, Anne-Lisa Amadou, kvinnen som har oversatt hele Prousts livsverk på 12 bind, «På sporet av den tapte tid».

– Jeg hadde jobbet lenge for Universitetsforlaget sammen med Jorunn Bjørgum, Sissel Lie og Kari Vogt på «Kvinnens kulturhistorie» som kom i 1985. Jeg var 35 år og hadde i grunnen bestemt meg for at nå fikk det være nok, jeg hadde gått lenge nok som vikar og timelærer. Jeg fant ut at jeg ville bli forlagsredaktør. Men så gikk Amadou overraskende av grunnet sykdom og på grunn av et ønske om å arbeide fulltid som oversetter. Og jeg, jeg fikk altså stillingen.

– Men ved siden av et fullt professorat, hvordan har du fått tid til oversettergjerningen?

– Arbeidet beskytter oss mot tre onder, som Voltaire sa: kjedsomhet, nød og et lastefullt liv. Dessuten har vi da en lang og god tradisjon her i Norge om at det er de fremste på et fagfelt som har tatt ansvaret for å oversette klassikerne.

– Men er det ikke en motsetning mellom det å være akademiker og det å være oversetter?

– Til å begynne med var det kanskje slik, jeg måtte jo ta alt for å tjene penger. Men særlig de ti siste årene har jeg bare jobbet med tekster som jeg også har forsket på. Og man får ikke lest en tekst bedre enn gjennom å oversette den. Som jeg sier til mine franske kolleger: «Jeg har sett detaljer i Stendhals tekster som dere aldri vil se, for dere har jo aldri oversatt ham». Og du vet, det å oversette er noe man gjør helt alene, noe som krever absolutt konsentrerasjon. Man kommer på et vis utenfor seg selv, ut av «selvets tonne».

– «Selvets tonne», det var et fantastisk uttrykk. Hvem har sagt det?

– Det må være Ibsen i Peer Gynt, er det ikke alltid det? Men det er det å oversette er, å komme ut av selvets tonne.

Av Jon Hustad

«Du vet, det ble nesten mote ikke å leve inn doktoravhandling, det var visst noe småborgerlig det, noe man som god sosialist ikke skulle gjøre.»

Gudstenesta med teaterblick

– Ei dåpsgudsteneste er ofte ei lite vellukka forestilling, meiner **Kari Veiteberg**. I doktoravhandlinga si har ho samanlikna feiringa av gudstenesta med teater.

EG BESØKER HENNE i Bymisjonssenteret Tøyenkirken i Oslo. For å komme inn til det vesle kontoret til bymisjonsprest Kari Veiteberg lyt eg gå gjennom kyrkjehullet, forbi den gamle døypefonten, forbi flygelet som er stilt opp framfor altartavla. I taket skimtar eg ein feit, gylden engel. Rundt i rommet er det full aktivitet. Stolane må på plass før konserten byrjar. HKH Mette Marit skal kome på besøk.

Det er nettopp kyrkjehullet Kari Veiteberg har teke føre seg i doktoravhandlinga si, dramaet som går føre seg i dette rommet kvar søndag. I fjar haust disputerte ho med doktoravhandlinga "Kunsten å framføre gudsteneste: Dåp i den norske kyrkja.". Ein av opponentane hennar kom frå teatervitskap.

– Det er vel den første doktorsamtalen mellom teaterfolk og teologi, seier Veiteberg.

– I avhandlinga har eg samanlikna gudstenesta med teater, eg har sett på henne med teaterblick. På ei gudstenesta sit det mange menneske i eit rom, og handlinga føregår i eit avgrensa tidsrom. Måten ein står fram på i gudstenesta, slik ho utspelar seg i norske kyrkjerom, minner mykje om borgarskapets teater, eit titteskapsteater som kyrkjelyden sit og tittar inn i. Men dette er det motsette av det som kjenneteiknar eit ritual. Vi kan sjå føre oss eit kontinuum der tilskodaren som be-

traktar og tittar, er på den eine sida, og tilskodaren som trur og deltek i det som skjer, er på den andre sida.

I doktoravhandlinga nyttar Veiteberg performance som perspektiv på gudstenesta. Ho syner korleis det då vert det mogeleg å enkle gudstenesta ved at ein faktisk kan dytte henne frå den eine sida av kontinuumet – den ubrotne linja – mot den andre.

VEITEBERG FORTEL AT HO alltid har vore svært oppteken av teater.

- Etter at eg var ferdig med praktikum tok eg mellomfag i teatervitskap. I teatervitskapsen ligg det mykje viktig kunnsskap som eg har ønskt å bringe vidare til teologien. Det gjeld kunnsskap om rom og rekvisittar, om spelemåte og framføring. Eg har jobba mykje med å definere kva ein legg i omgrep som teater, ritual, drama og performance. For å definere fenomena har eg brukt teori frå teatervitskap, nyare riteforskning og liturgisk teologi.

Ho definerer fenomenet gudsteneste som ei handling mellom menneske i eit rom.

- Eg ser at dåpsgudstenesta ofte blir ei lite vellukka førestilling for alle i kyrkerommet.

Korleis dåpsseremonien vert gjennomført, er mykje opp til presten. Difor foreslår Veiteberg at presten bør la kyrkjelyden få innblikk i det som skal skje.

- Når dåpsfølgjet dett av lasset, kan det vere fordi gudstenesta rett og slett er dårleg utført av presten. Men det kan også vere at ein del folk i salen manglar kompetanse på utføringa. Mange i salen kjenner seg ofte usikre på handlinga, eg foreslår at alle i kyrkjelyden bør få øve seg på det som skal skje.

- Korleis har du gått fram i arbeidet med

avhandlinga?

- Eg har vore interessert i å studere gudstenester som framføring, som performativ praksis. For å kunne forstå det som skjer i gudstenesta, må ein kunne beskrive henne. Det er ved å beskrive at ein kan kome fram til nye forslag til forbetring. Eg fekk med meg tre teaterinstruktørar som hjelpte meg med å kome i gang med refleksjonane, dei var med meg på fire gudstenester med dåp i ulike kyrkjer i landet og vurderte gudstenestene som iscenesetting. Difor har eg studert alt som skjer i rommet. Eg har sett på måten ting vart gjort på i gudstenestene: alt som vart sagt og korleis det vart sagt, alt som vart gjort og korleis det vart gjort. I avhandlinga ønskjer eg å problematisere det sjølvsagde. For vi må ta på alvor at den måten ein feirar gudsteneste på fortel korleis kva ein trur.

FRA 1995-2000 VAR Veiteberg stipendiat på praktisk-teologisk seminar ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo. Ho underviste i liturgikk ved siden av arbeidet med doktoravhandlinga. Det er også liturgisk teologi som ligg i botnen for avhandlinga.

- Liturgi har i min tradisjon stort sett vorte utvikla som eit historisk fag. Med denne avhandlinga har eg fylt ut eit tomrom i faget liturgikk. Eg tek til orde for at om ein vil beskrive gudstenesta, så må ein vere tilstades i det rommet der ho utspelear seg, her og no.

- Men kva er eigentleg liturgi?

- Det er ei nemning for det kristne gudstenestelivet. Liturgi tyder "folk i arbeid". Ein viser gjerne til den opphavlege tydinga når ein vil ha fram at ei gudsteneste handlar om at alle er delaktige. Før såg ein på liturgi som

«Før såg ein på liturgi som noko dei kristne dreiv med, medan ritual tilhørde «primitive» folkeslag.»

noko dei kristne dreiv med, medan ritual tilhørde "primitive" folkeslag. Slike seier ein ikkje lengre, og godt er det, liturgi og ritual/rite går ofte om einannan.

I AVHANDLINGA HAR Veiteberg analysert korleis dei ulike kyrkjeromma ser ut, og ho har sett på ulike typar spelerom. I eitt av kapitla har ho også analysert dåpsliturgien i Gudstenestebok for Den norske kyrkja. Det er denne teksten prestane held seg til når dei held gudsteneste.

- Eg har sett på gudstenesteboka som eit manus for ei framføring. Førstellinga eg leser ut av manus, minner om klasseromsundervisning. Replikkane er belærande, som om ein er redd for at folk ikkje får poenget med seg. Eg trur at mykje av informasjonen heller kunne ha kome i dåpssamtalen. Så kunne ein ha gått rett i gang med sjølve feiringa av dåpen i kyrkjerommet.

VEITEBERG VIL UTFORDRE alle prestar til å bli meir medvitne kring dette: at den måten dei gjer ting på, er noko dei har vald.

- I gudstenesteboka står det berre ein tekst, ikkje korleis ein skal gjere ting.

Det er snakk om korleis ein står og sit, korleis ein går inn i rommet, kvar og når ein reiser seg. Alt dette er eit val ein gjer.

Veiteberg reiser seg opp, snur seg mot veggen. Ho står med ryggen til meg.

- Sjå her: No kan du ikkje sjå altarkalken og brødet eg held framfor meg, ikkje sant? Men om eg held dei opp slik, eller slik... Ho snur seg rundt, vender hendene mot meg.

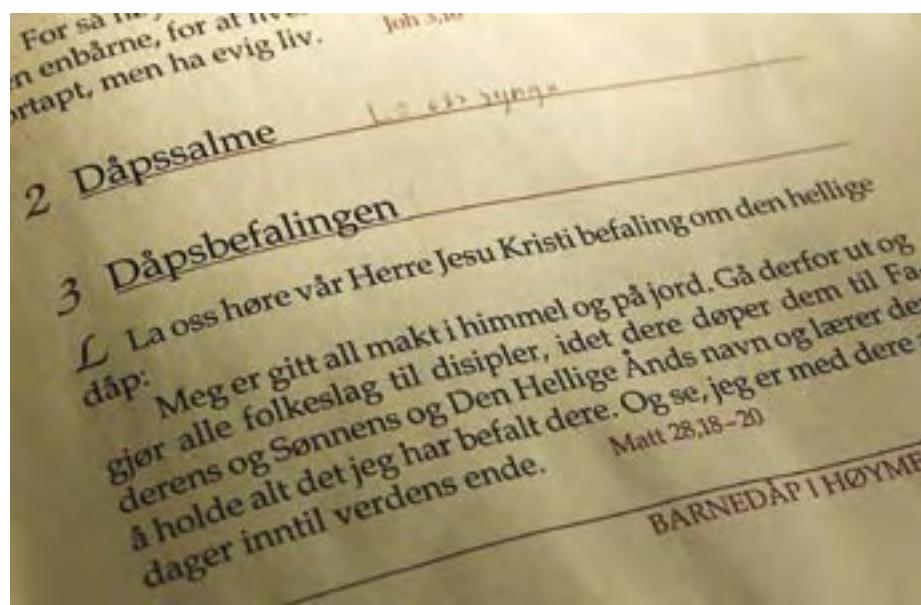
- Forstår du? Måten vi gjer ting på i praksis, seier noko om kva vi trur. Det utrykkjer eit gudsbitte.

Ho vedgår at mykje av interessa for dette emnet har vakse fram gjennom hennar eiga prestegjerning.

- Du kan ha gode meininger med det du gjer og ha den rette teorien, men om ein ikkje får bodskapen ut til folk, så hjelper det ingen ting, seier ho.

VEITEBERG HAR I avhandlinga kome med forslag til forbetringar av gudstenesta. Ho ønskjer å opne opp for større mangfold i Den norske kyrkja. I Noreg vert det ei ny gudstenestereform i 2009, og Veiteberg er nestleiar i nemnda som føreburer reforma.

- Det handlar om å opne opp for nye måtar å gjere ting på. Svenskane har kome lengre enn oss når det gjeld å lytte til den lokale kyr-

Kari Veiteberg har studert gudstenesteboka som eit manus for ei framføring. Det kan lett bli ei forestilling som minner om klasseromsundervisning.

Over døypefonten i Tøyenkirken heng ein feit, gylden engel.

kjelyden, og gje folket moglegheiter til deltaking i gudstenesta.

- Blir nokre av tankane i avhandlinga tekne om syn til i reforma?

- Ja, heilt klart. Vi er opptekne av at det finst ulike kyrkjerom/ulike spelestader og geografiske skilnader. Vi legg fram forslag kor ein ikkje lenger treng følgje teksten frå a til å. Den nye reforma vil gje rom for større fleksibilitet, deltaking og involvering.

VEITEBERG ØNSKJER SEG ein rausare og tydelegare symbolbruk i kyrkja. Ho meiner gudstenesterommet kan vere med på å opne opp for det heilage, for mysteriet, det som ikkje kan forklarast.

- Ein bør opne opp for alle sansane. Det er til dømes forskjell på å drype nokre få dråpar på hovudet til barnet og store auser med vatn. Det er forskjell på små kvite oblat/pengestykke og store duftande nattverdbrodd. Vi kan opne opp og vi kan lukke igjen for opplevinga i rommet. Vatnet vi bruker, lysa som vi tenner - det er snakk om måten vi gjer det på.

Av Johanne Landsverk (tekst og foto)

«Du kan ha gode meininger med det du gjer og ha den rette teorien, men om ein ikkje får bodskapen ut til folk, så hjelper det ingenting.»

UNIVERSITETET I OSLO

Universitetet i Oslo har som mål å styrke kunnskapsutviklingen og verdiskapningen i Norge. Dette skal skje gjennom internasjonalt anerkjent forskning og utdanning av høy europeisk standard. Universitetet har i dag 33 000 studenter og 5 300 ansatte, hvorav ca. 2 100 er midlertidig ansatt i rekrutteringsstillinger eller med prosjektoppgaver. Se for øvrig www.uio.no.

■ Faglig leder (professor) - Etikkprogrammet

Ved Etikkprogrammet, Universitetet i Oslo er det ledig stilling som faglig leder (professor). Etikkprogrammet ved Universitetet i Oslo er etablert som en tverrfaglig og tverrfakultær satsing, som har som overordnet mål å fremme og styrke etikkforskning og normativ refleksjon på et høyt internasjonalt nivå ved Universitetet i Oslo. Stillingen skal besettes som en åremålsstilling fra tilsetting i 2007 til 31. desember 2007.

Stillingen som faglig leder innebefører ansvar for å følge opp programmets mandat og programplan: Bidra til å styrke etikkforskningen ved UiO gjennom å etablere forskningsamarbeid med og mellom fakultetene, samt bygge nasjonalt og internasjonalt nettverk. Faglig leder vil også ha et overordnet ansvar for programmets forskerskole.

Det forutsettes at søkeren har kompetanse i etikk og er erklaert kompetent som professor på grunnlag av tidligere sakkyndig vurdering. I tillegg må den som tilsettes ha betydelig evne til faglig lederskap, evne til faglig samarbeid, til utvikling av fagmiljøet, samt evne til og interesse for formidling av forskningsresultater. Det stilles krav til lederegenskaper og samarbeidevenner. Arbeidsspråk ved programmet er norsk.

Nærmere opplysninger:

Styreleder, professor ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen, Jan Fridthjof Bernt, tlf. 55 58 95 80, e-post: jan.f.bernt@jur.uib.no, eller instituttleder ved Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk, Universitetet i Oslo, professor Bjørn Ramberg, tlf. 22 85 69 56, e-post b.t.ramberg@ifikk.uio.no

Søknad og CV m/publikasjonsliste sendes innen 1. mai 2007 til: Universitetet i Oslo, Etikkprogrammet, Postboks 1020 Blindern, 0315 Oslo.

Fullstendig kunngjøringstekst:

http://www.admin.uio.no/opa/ledige_stillinger/vitenskapelige.html

Nærmere informasjon om etikkprogrammet:

<http://www.hf.uio.no/ifikk/forskning/etikkprogrammet/>

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnssammensetning og rekruttere personer med etnisk minoritetsbakgrunn. Personer med etnisk minoritetsbakgrunn oppfordres til å søke stillingen.

UiO har en overtakelsesavtale for alle ansatte, med formål å sikre rettighetene til forskningsresultater m.m.

Søknaden skal påføres stillingens angitte referansenummer.

Se fullstendig kunngjøring på UiOs hjemmeside http://www.admin.uio.no/opa/ledige_stillinger/

Samlende om norsk fotografi

Kunnskapsrikt og reflektert om fotografiene inntreden og plass i norsk kultur.

DEN 1. MARS startet det internasjonale polaråret 2007/2008. Et stort antall forskere fra en rekke land sto klare til intensivert forskning på polarområdene i de kommende to årene, slik forskerne også sto første gang polaråret ble arrangert – i 1882/1883. Blant de som den gang dro nordover var dansken Sophus Tromholt, som med økonomiske midler fra den norske regjeringen skulle utføre nordlysmålinger. Mens han var nordpå forsøkte han også å fotografere fenomenet, men uten hell. Lyset virket å være for svakt til å sette synlig avtrykk på filmen.

Det kom til å gå nærmere 20 år før det fotografisk var mulig å ta bilder til vitenskapelig bruk for nordlysforskningen, da som et middel for systematisk måling av nordlysets høyde over bakken. I mellomtiden hadde Tromholt valgt å rette sitt kamera mot Finnmarks landskap, og mennesker, og slik la sin orientering om nordlysforskning bli supplert av en antropologisk interesse.

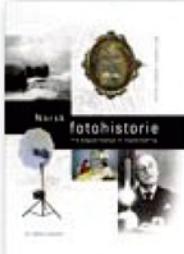
TROMHOLTS FOTOGRAFISKE

bedrifter er kun ett eksempel hentet fra *Norsk fotohistorie* som forteller om hvordan fotografi mot slutten av 1800-tallet ble gitt flere og flere anvendelsesområder innenfor norsk kultur og samfunnsliv, drøye 40 år etter at mediet ble introdusert for norske borgere gjennom daguerrotypiet. *Norsk fotohistorie – fra daguerrotypi til digitalisering* er skrevet av medievite-

ren Peter Larsen og kunsthistorikeren Sigrid Lien, begge hjemmehørende ved Universitetet i Bergen. I boken presenterer de to en 300 siders gjennomillustrert framstilling av norsk fotohistorie fra tidlig fôrfotografisk eksperimentering på 1830-tallet fram til dagens fotosfærer preget av den digitale teknologiens muligheter.

Boken består av 11 kapitler som samlet danner både et kronologisk historisk forløp, og en vifte av forskjellige temaer, knyttet opp mot fotografisk praksis. Leseren presenteres for en historisk utvikling som trekkes gjennom en rekke ulike fotografiske felt, slik som portrettfotografiet, pressefotografiet, kunstfotografiet, amatørfotografiet og det vitenskapelige fotografi. Fokus er lagt på fotografiets uttrykksmessige og sosiale aspekter, men ikke uten at også teknologiske sider ved fotografi blir berørt.

LARSEN OG LIEN SKRIVER i sin innledning at de har latt seg inspirere av den franske fotohistorikeren Michel Frizots forståelse av fotografi som "ei samling høgst ulike bilder som har det til felles at dei er blitt skapte ved at lys har påvirka ei sensitiv overflate". Å skrive fotohistorie på et slikt grunnlag åpner opp for undersøkelse av en rekke fotografiske felt og bruksområder som bare få år tilbake i liten grad fantes omtalt i fotohistoriske oversiktsverk – felt som amatørfotografiet for eksempel, eller foto-

Peter Larsen og
Sigrid Lien

*Norsk fotohistorie.
Fra daguerrotypi til
digitalisering*

Samlaget, 2007
349 sider

grafi brukt i vitenskap og til registrering, blant annet av samfunnets avvikere. Dette finner vi da også i *Norsk fotohistorie*, og med en slik utvidet orientering skriver forfatterne seg inn i en fotohistoriografisk tendens som oppsto i kjølvannet av Frizot og *A New History of Photography* fra 1998.

De fleste internasjonalt orienterte fotohistorier formidler fotografiets kanon. Selv de som er skrevet med det for øye å være supplement eller korrektiv til de allerede eksisterende, gir sentral plass til historiens mest kjente fotografer og deres mest omtalte bilder. Mange av disse fotografene nevnes også i *Norsk fotohistorie*, men utgjør der i første rekke et kontekstualisering bakteppe for de norske. Larsen og Lien bruker dette bakteppet til å sette den norske fotohistorien i forbindelse med fotografienes store historie ved å synliggjøre sammenfall og likheter, men også gjennom å markere det som kanskje kan være noe typisk norsk fotografisk sett. Interessen for landskapet som motiv blir for eksempel holdt fram som noe særegent norsk, og som knyttes til et nasjonalt identitetsarbeid.

SELV OM BOKEN ER en fotohistorie, fokuserer ikke forfatterne på fotografiет alene, men på fotografi i relasjon til andre bilde- og uttrykksformer. Dette kommer til uttrykk i drøftingen av fotografi og malerkunsten, fotografi og kunstinstitusjonen, og fotografi som integrert del av en formidlingsform, slik som avisens reportasje. På denne måten rettes oppmerksomheten om fotografi i en bildekultur. I forlengelsen av en slik relasjonsoppmerksomhet, setter Larsen og Lien den historiske framstillingen også i forbindelse med de til enhver tid aktuelle teoretiske diskusjonene som er blitt ført om fotografi. Den kanskje fremste kvaliteten ved *Norsk fotohistorie* er nettopp dens innkorporerte teore-

Norsk institutt for
kulturmønsterforskning

NIKU er et ledende uavhengig kunnskapsmiljø for bevaring, verdiskaping og opplevelser i tilknytning til kulturmønster. NIKU leverer tjenester og bruksorientert forskning til blant annet offentlig forvaltning, kommuner, tiltakshavere, eiendomsutviklere og eiere av verdifulle kunstgjenstander. NIKU har 70 ansatte fordelt på kontorer i Oslo, Tønsberg, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Seniorrådgiver - forskning

Vi søker en forsker eller forskningsadministrator med erfaring fra internasjonalt forskningsarbeid og -finansiering. Stillingen er åpen også for søker med annen fagbakgrunn enn spesifikk kulturmønsterfaglig. Vi tilbyr konkurransedyktige betingelser og et spennende arbeidsmiljø i Oslo sentrum. Fullstendig stillingsutlysning på www.niku.no

Ta gjerne konfidensiell og uforpliktende kontakt med adm. dir.: Paludan-Muller på tlf. 932 66 841 eller viseadmn. dir.: Eli Ulriksen på tlf 916 61 207. Søknadsfrist er 22. april 2007. Søknaden, inneholdende CV med vitnemål og attestere samt oversikt over skriftlige arbeider, sendes til NIKU, Personal, Pb. 736 Sentrum, 0105 Oslo. Vennligst merk konvoluten: "Stilling: Seniorrådgiver - forskning".

Vi holder kulturarven levende

Prøv
Cresco Unique
– konto for medlemmer
i Forsker forbundet

Med denne
kontoen får du 4%
innskuddsrente fra
første krone og en
kreditreserve på inntill
kr 75 000 til 10,9%*
nominell rente.

Vil du vite mer?
Se på internett
www.unique.cresco.no
eller kontakt
Cresco Kundeservice
på tlf. 815 00 073.

* Betingelser pr. mai 2007.
Renten følger renteutviklingen i Norges Bank.

tiske refleksjoner i den historiske framstillingen. En annen, *synlig* kvalitet ved verket er bildene. Flotte gjengivelser av strålende fotografiske eksempler – i farger, i de tilfellene de skal være i farger. Her har forfatterne gjort et utmerket arbeid i utvelgelsen av bilder, og forlaget skal ha stor takk for at de ønsket å satse på et prosjekt der illustrasjonene ville få en sentral formidlingsmessig, men samtidig også kostnadskrevende rolle.

EN HISTORISK framstilling vil med nødvendighet baseres på en rekke valg og prioriteringer. Den vil alltid bli skrevet fra forfatterens teoretiske, så vel som kulturelle ståsted eller tilhørighet. Norsk fotohistorie viser imidlertid

at en framstilling kanskje også kan reflektere forfatterens geografiske tilhørighet. Leserne får vite svært mye om Bergen som arena for fotohistorisk betydningsfulle hendelser, for tidlige pionerers praksis, for sentrale fotosamlinger og for utdanning av de tilsynelatende mest interessante blant dagens kunstfotografer. Forfatteren skriver i innledningen at de i prosjektet har sett en verdifull mulighet til å si noe om det lokale ved utviklingen av fotografi i Norge – og her må nok "lokal" leses først og fremst som 'vestlandsorientert'. Inntrykket forsterkes også fordi bergensrelasjonene gjennomgående blir poengtert, også der man fint kunne latt det beskrive få bli en nasjonal forekomst.

DETTE ER MEST AV alt en underholdende detalj i en fotohistorisk framstilling som kunn-skapsrikt og reflektert gir leseren innsikt i fotografiene inntreden og plass i norsk kultur, innsikt i fotografiene funksjoner og skriftende uttrykk – både over tid og på tvers av ulike fotografiske felt. Det er dette siste som skiller Larsen og Liens verk fra tidligere norske fotohistoriske framstillingers mer avgren-sede nedslag, og som gjør at vi med *Norsk foto-historie*. *Fra daguerotypi til digitalisering* kan glede oss over å lese den første samlende framstillingen av landets fotohistorie.

**Av Sara Brinch, førsteamanuensis,
Institutt for kunst- og medievitenskap, NTNU**

Toskeskap og daude

«All agitasjon for krig begynner med påstander om at den annen part truer freden.»

Arnulf Øverland

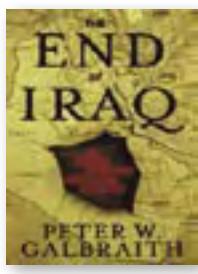
IDESSE DAGAR er det fire år sidan elendet starta. Og den smartaste og for Bush mest øydeleggjande kritikken er det Peter W. Galbraith som har kome med. Galbraith er eit klassisk produkt av den amerikanske vestkyststadelen, og dimed hata av Bush-juntaen. Han er son av den store John Kenneth Galbraith, utdanna ved Oxford, professor, flytande i fleire språk, har arbeidd for både demokratiske senatorar, Bill Clinton og FN. I tillegg har han vore ambassadør og avslørt folkemordet på dei irakiske kurdarane. Og som om ikkje alt dette er nok: Peter Galbraith er attpåtil gift med ein norsk antropolog som arbeider ved Universitet i Bergen. Ho heiter Tone Brigna.

Men underleg nok, før *The End of Iraq* med den mykjeseiande undertittelen *How American Incompetence created a War without End* hadde han ikkje skrive ei einaste bok. Men etter mykje mas frå både mor og far har han altså no skrive den kanskje mest omtalte boka i USA i fjor haust. *The End of Iraq* er elles dedisert til faren som fekk lesa råmanuset før han døydde i fjor.

Vi får byrja med slutten, det er eit sitat henta frå den siste boka til faren. Det er dei siste ordene skreiv:

"The facts of war are inescapable – death and random cruelty, suspension of civilized values, a disordered aftermath. Thus the human condition and prospect as now supremely evident. The economic and social problems here described, as also mass poverty and starvation, can, with thought and action, be addressed. So they have already been. War remains the decisive human failure."

Opningssitatet i *The End of Iraq* er det derimot George W. Bush som står for: "Bring them on."

Peter W. Galbraith

*The End of Iraq
How American
Incompetence crea-
ted a War without End*

Simon & Schuster,
2006
272 sider

BOKA ER EI NOVELLE av Kafka, ein roman av Canetti, eit stykke av Ionesco. Les ein teksten som skjønnlitteratur, vert ein sitjande og flira høgt. Les ein henne som sakprosa, vert ein fysisk dårleg. Det Galbraith skildrar, er grotesk. Det er toskeskap i ein heilt ny skala. Som Charles Freeman, Bush' ven og Bush-utnemnd ambassadør til Saudi-Arabia, har sagt det: "We invaded not Iraq but the Iraq of our dreams, a country that didn't exist, that we didn't understand. And it is therefore not surprising that we knocked the kaleidoscope into a new pattern that we find surprising. The ignorant are always surprised."

Den 16. april 2003 stod Galbraith og prata med ein amerikansk løyt-nant i Bagdad. Han sjølv og trop-pen hans hadde dagen før vore ut-plasserte ved ei rundkøyring, kunne karen fortelja. Dei hadde streng or-dre om ikkje å forlata plassen. Frå rundkøyringa hadde dei fri utsikt til Iraks folkehelseinstitutt, ein stad der Bush-administrasjonen før krigen hevda det truleg var lagra materiale som kunne nyttast til å laga biologiske våpen. Medan dei amerikanske soldatane stod og såg på, tømde tjuvar heile bygningen for alt inn-hald. Dette var ei heil veke etter at amerika-narane hadde teke Bagdad.

TUWAITHA ER EIT stort bygningskompleks sør i Bagdad. Det er der Iraks atomforsknings-program gjekk føre seg. FNs våpeninspek-tørar hadde der funne såkalla "yellowcake", det Bush med urette hevda vart smugla ut av Niger til Irak. "Yellowcake" er uprosessert uran, som når det vert opprikkt, er fusjonsmate-rialet i atombomber. At Irak ikkje hadde teknologi for oppriking, er ei anna soge. Leiaren for IAEW, fredsprisvinnaren Mohammed ElBara-dei fortalte personleg amerikanske diplomatar

i Wien den 10. april 2003 at USA måtte "secure the nuclear material stored at Tuwaitha." Medan amerikanske styrkar var i Tuwaitha, braut røvarar, som hadde med lastebilar, seg inn i komplekset. Dei tok med seg alt dei fann av tunner med atomvåpenmateriale. Niger-sporet, hevda Bush, var åleine nok til å legitimera invasjonen av Irak, men å senda troppar til staden der det faktisk var "yellowcake"...

At sunnimuslimske ekstremistar òg fekk ta med seg rundt ti tonn med høgeksplosivt materiale frå eit anna lager, noko som kravde 40 tonn lastebilar, høyrer òg med i soga. Alt hende i vekene etter invasjonen, alt medan Galbraith var i Bagdad. Då han kom heim att, rapporterte han til sin dåverande overordna, viseforsvarsminister Paul Wolfowitz, om det han hadde sett, hørt og opplevd i Bagdad. Wolfowitz vart rasande. Fyrst trudde Galbraith at han var rasande over inkompetansen og den manglende planlegginga. Galbraith tok feil. Wolfowitz vart rasande over at Galbraith var så negativ.

HØGDEPUNKTET, ELLER helst lågpunktet i boka, er skildringa av det som gjekk føre seg då Paul L. Bremer III "styrde" Irak. Mellom mykje anna fekk Bremer massivt med ros frå amerikansk høgreside og Wall Street Journal for å ha innført flat skattlegging i Irak, noko som samsvarar med moderne kapitalistisk teori. Han fekk òg ros for å ha sett skattøyre på inntektskatt så lågt som 15 prosent. At det ikkje finst eit einaste arabisk land, heller ikkje Irak, som har inntektskatt er òg ei anna soge. Men effekt hadde innføringa, dei irakarane som var tilsette av amerikanarane, fekk redu-sert løna med 15 prosent.

I sluttordet skriv Galbraith at Irak som stat er øydelagd, at delinga i ein sjiamuslimsk re-gion, ein sunniregion og ein kurdisk region er permanent. I det fleirkulturelle Bagdad kan ingenting lengre gjerast: "It is a tragedy, and it is unsatisfying to admit that there is little that can be done about it. But it is so (...) The war's architects believed they could change the Middle East. And so they did."

Det er berre å venta på ropet frå den neste amerikanske presidenten. Hennar slagord vil vera: "Bring them home."

Av Jon Hustad

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

«Globaliseringen har vært omstridt. Den har ivrige tilhengere, men globalisering skaper også raske endringer som gir store fordelingskonflikter og politiske utfordringer. I debatten om globalisering er det likevel ett viktig felt som ofte blir uteglemt. Det gjelder globaliseringen av kunnskap,» skriver kunnskapsminister **Øystein Djupedal** i månedenes kronikk.

Global kunnskapspolitikk – veivalg og dilemmaer

DET INTERNASJONALE samfunnet har de siste tiårene vært preget av stigende økende muligheter for handel og kontakt over landegrensene. Varer, tjenester, kapital og - i mindre grad - arbeidskraft flyttes mer mellom land enn før. De teknologiske og politiske hindrene for slik handel og kontakt har blitt mindre. Globaliseringen har vært omstridt. Den har ivrige tilhengere, men globalisering skaper også raske endringer som gir store fordelingskonflikter og politiske utfordringer. I debatten om globalisering er det likevel ett viktig felt som ofte blir uteglemt. Det gjelder globaliseringen av kunnskap. Globalisering av kunnskap er etter min mening i all hovedsak positivt. Internasjonal utveksling av teknologi, kompetanse og kunnskap kan bidra til jevnere inntektsfordeling og positive virkninger for alle. Kunnskap og teknologi bidrar til større muligheter til effektiv produksjon og til å løse viktige samfunnssproblemer. Ved økt utveksling av kunnskap og teknologi mellom land kan flere settes i stand til å ta i bruk kunnskap. Men samtidig kan økt internasjonal kontakt på kunnskapsområdet også gi muligheter for økt og ny forståelse.

UNDERSØKELSER OM økonomisk vekst har vist at det aller meste av den økonomiske utviklingen kan tilskrives ny teknologi. Det er gjennom teknologiske nyvinninger vi finner fram til nye varer å produsere, nye produksjonsmåter og nye former for organisering av økonomi og samfunnsliv. Men mange undersøkelser viser også at det meste av den teknologien som bidrar til økt vekst kommer fra andre land. Dette gjelder alle små land. Det er gjennom læring fra andre land at vi lærer mest. Tilsvarende kan Norge bidra i det internasjonale samfunnet gjennom internasjonalt kunnskapsutveksling på områder der vi er gode.

Dette gir viktige lærdommer for norsk forsknings- og utdanningspolitikk. Gjennom internasjonalt samarbeid i forskning og utdanning blir Norge i bedre stand til å nytiggjøre oss nyvinninger fra andre land. Men dette betyr ikke at vi kan nedprioritere forskning eller utdanning i Norge. For at det skal være mulig å lære av andre er det nødvendig at vi selv har høy kompetanse. Derfor har regjeringen en offensiv forskningspolitikk. I denne sammenhengen vil jeg nevne tre forhold: For det første satser Norge på å ligge i tet på områder der vi har spesielle forutsetninger. På disse områdene satser vi tunge forskningsmidler. For det andre prioriterer

vi i bredden. Vi ønsker å være gode på mange forskningsfelt, blant annet for å lære av andre. For det tredje er internasjonalisering en viktig prioritering. Vi ønsker økt internasjonalt forskningssamarbeid og vi ønsker økt internasjonal kontakt og utveksling innenfor høyere utdanning.

Tydeligst illustreres dette i vårt forhold til europeisk utdanningssamarbeid. Norge er en svært entusiastisk deltaker i de felleseuropiske prosessene innenfor høyere utdanning. Studentutvekslingen under EUs programmer og deltagelsen i EUs rammeprogram for forskning og utvikling er bærebjelker. Det er også den pan-europeiske Bologna-prosessen som tar sikte på økt internasjonalt samarbeid og bedre kvalitet innenfor høyere utdanning i Europa. Alle disse har som en åpenbar fellesnevner å gjøre Europa bedre i stand til både å dyrke og høste av sine kunnskapsreserver for å sikre fremtidig velvelferd. Norge deltar aktivt i samarbeid med EU på de fleste felter innen forskning og høyere utdanning selv om vi ikke er medlem i EU. Det illustrerer hvordan uavhengige parter kan finne nytte av gjensidig samarbeid. Gjennom det tette samarbeidet med europeiske land innenfor forskning og høyere utdanning bidrar Norge til en felles europeisk utvikling, og vi drar nytte av denne utviklingen selv. Dette er ingen trussel mot norsk suverenitet for vår egen forsknings- og utdanningspolitikk.

Vi er likevel opptatt av at norsk internasjonalt samarbeid innenfor forskning og høyere utdanning ikke bare må være europeisk. Vi ønsker ingen "befestning" av Europa - altså minst på kunnskapsområdet. Selv om vi ser en kolossal kunnskapsutvikling i nye regioner, særlig i Asia, er det også åpenbart at andre deler av verden fortsetter å henge etter. Særlig er problemene i Afrika store. Faren er til stede for at vi bygger et todelt globalt samfunn, der vi og andre heldige lever av vår kunnskap mens resten av verden må gjøre tyngre arbeid for dårligere betaling.

Derfor har Norge tatt et større ansvar for å bygge og understreke Bologna-prosessens globale dimensjon. Siden ministermøtet i Bergen i 2005, som drøftet europeisk utdannings-samarbeid, har vi bidratt til å holde spørsmålene om globalt fellesskap og globalt ansvar høyt på dagsordenen. På ministermøtet i London 17. mai i år skal det legges frem en felles rapport fra medlemslandene med visjoner om hvordan det som er oppnådd i Bologna-prosessen kan få betydning for videre utvikling av høyere utdanning i andre regioner. Og, like viktig, hvordan vi skal forhindre at 'Det europeiske høyere utdanningsområdet' blir et reservat for innadvendt samarbeid mellom europeiske partnere der andre holdes ute. Norge har ledet en stor internasjonal arbeidsgruppe som har utarbeidet forslaget til strategi som nå legges frem for ministrene.

Norge har altså en selvsagt plass blant europeiske kunnskapsnasjoner, og en kunnskapsminister som neglisjerer Europa, neglisjerer vår viktigste samarbeidsarena. Samtidig må vi også se utover Europa. Enten vi ser på nye eksportmarkeder, norske reisemønstre, kulturelle impulser på norske scener eller sammensetningen av den norske befolkningen, får vi et tydelig bilde av at verden er her hjemme. Kunnskap om verden og del i den globale kunnskapsflyten er forutsetninger for vår politikk og vil gi oss store fordele. Også dette er en kunnskapsministers ansvar.

Norge har et omfattende samarbeid innenfor forskning og høyere utdanning med mange land. Pakistan har fått avtale om studieplasser ved norske læresteder, vi er i dialog med Kina om en avtale; og Sør-Afrika er interessert i å legge planer for fortsatt samarbeid med Norge; USA og Canada har inngått et nært partnerskap med oss om økt samarbeid både om forskning og om høyere utdanning; India vil satse på forsknings- og teknologisamarbeid med Norge og utdanningsdepartementene i Zambia og Nepal ønsker å lære av det norske Kunnskapsdepartementet. Alt i alt sier dette at Norge ikke bare er interessert, men også interessant for andre.

BLANT FNS tusenårs mål er 'Utdanning for alle' (Education for All) - EFA. Fortsatt mangler 115 millioner barn i skolealder et utdanningsstilbud, og over halvparten av utviklingslandene ligger an til ikke å nå EFA-målet om allmenn skolegang innen 2015. Dette er et felles internasjonalt ansvar og en global utfordring. En viktig tilleggsutfordring er å bygge opp videregående og høyere utdanning i fattige land. I UNESCOs Eksekutivråd, der Norge nå er medlem, har vi sterkt gått inn for at alle EFA-målene må ses i sammenheng. Norske bidrag har særlig rettet seg mot kapasitetsbygging, innsats for å styrke organiseringen av utdanningssystemene i fattige land. Vi gir store bidrag, blant annet i samarbeid med andre nordiske land, til UNESCOs arbeid på dette feltet.

Vi arbeider for å utvikle globale verktøy som kan sikre felles kvalitetsstandarder uansett hvor utdanning tilbys eller kommer fra. I denne sammenhengen er det viktig å

styrke de regionale konvensjonene for godkjennning av utdanning, slik at den som bytter hjemland – frivillig eller som flyktning – kan bruke sine kvalifikasjoner og utøve sin profesjon uansett hvor hun er. I Soria Moria-erklæringen pekte vi spesielt på behovet for å bedre de norske godkjenningssystemene, og det arbeider vi med. Den samme innsatsen må naturligvis gjøres for å sikre alle den samme muligheten, uansett hvor de bor.

Like etter den rød-grønne regjeringens tilstedelse, valgte vi uttrykkelig å trekke tilbake de forhandlingsutspillene om utdanning Norge hadde gjort i GATS overfor utviklingsland. Norge ønsker ikke at utdanning skal bli som hvilke som helst andre varer som er gjengstand for internasjonal kjøp og salg. Spesielt fattige land må ha anledning til å utforme utdanningspolitikken i tråd med nasjonale behov. Norsk innsats har for øvrig også hatt en betydning i at vi har brakt sammen UNESCO og OECD i felles innsats om disse temaene.

VI GJØR EN AKTIV innsats for å bidra til økt samarbeid innenfor høyere utdanning med fattige land. De store norske programmene for Nord-Sør-samarbeid i høyere utdanning – NUFU, NOMA og Kvoteordningen – er av de mest vellykte utdanningsprogrammene som finnes. NUFU bidrar til internasjonalt forskersamarbeid og kompetansebygging i sør. NOMA er et stipendprogram for at unge fra fattige land skal kunne ta mastergradsutdanning. Kvoteordninger gir studenter fra sør anledning til studier i Norge. Særlig viktig er at de drives med innsats fra den norske universitets- og høyskolesektoren selv, og er basert på likeverdig samarbeid mellom fagfolk. Dette engasjementet, i tillegg til de betydelige bistandsmidlene som brukes, er grunnfjellet i norsk utdanningssamarbeid med land i Sør, og vi vil gjøre vårt beste for å sikre at dette fortsetter.

Likvel, heller ikke denne innsatsen er uten motforestillinger. Én ting er at man fra Norad og andre bistandsmiljøer advarer mot at så mye av virksomheten har foregått i Norge, og det er nå tatt grep for å flytte mer til partnere i Sør.

I tillegg er det utfordringer i forhold til ”hjerneflukt” fra sør. Vi ønsker ikke å bidra til å tappe fattige land for kvalifisert arbeidskraft.

Hjerneflukt er en komplisert problematikk og en debatt med svært delte meninger. Brain drain stilles mot brain gain og brain circulation. Det er et alvorlig tankekors om de beste hodene i sør flyttes til nord i stedet for å bidra til positiv utvikling i hjemlandet. Samtidig pekes det ofte på midlene som hjerneflyktningene sender hjem – remittances. Videre håper man jo at mange til slutt reiser hjem og

«Vi ønsker ingen «befestning» av Europa – aller minst på kunnskapsområdet. Selv om vi ser en kolossal kunnskapsutvikling i nye regioner, særlig i Asia, er det også åpenbart at andre deler av verden fortsetter å henge etter. Særlig er problemene i Afrika store.», skriver Øystein Djupedal. (Foto: Ingar Myking)

bringer med seg viktig kunnskap og erfaring som kommer landet til gode. Men selv om mange ikke reiser hjem, er det grunn til å tro at hjemlandet vil ha fordeler av den økte kontakten som ”hjerneflyktninger” vil knytte til sine vertsland. Både Kina og India har sannsynligvis stor nytte av landsmenn som arbeider i USA. I den globale kunnskapsutviklingen må man hente impulser og knytte kontakter. Det forutsetter mobilitet både av studenter og forskere.

VERDENS HELSEORGANISASJON har pekt på mangelen på kvalifisert helsepersonell som et av de største globale utviklingsproblemer i dag. Vi her i Norge kan komme til å oppleve en dramatisk mangel på helsepersonell. Det er beregnet at vi vil trenge 40 000 nye par hender når eldrebølgen når oss fra 2020. Men samtidig er den globale underdekningen 100 ganger så stor – 4 millioner helsearbeidere

trengs umiddelbart. Her kan vi ikke bare høste av det som er produsert av andre, selv om Norge har gode muligheter til å trekke til seg dem vi trenger med tilbud om høy lønn og gode levekår. Fire statsråder – Utviklings-, Arbeids- og inkluderings-, Helse- og sosial- og Kunnskapsministeren møttes nylig til ”Helsefrokost” der dette temaet ble drøftet.

For Norge vil hovedstrategien for å sikre oss kvalifisert arbeidskraft i framtida være en høyt utdannet norsk befolkning. Men vi ønsker også at vi tar del i internasjonalt samarbeid innenfor utdanningsfeltet. Det vil være til nytte for Norge og for andre land. Norske studenter og fagfolk bør ha opphold i andre land, og vi bør invitere studenter og forskere til Norge. Dette er ingen strategi for tjøvfiske av fattige lands talenter, men for et gjensidig samarbeid til nytte for alle parter.

Kunnskapsminister Øystein Djupedal

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no

Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk.

Skal Universiteter «ledes»?

STYRING: Det er egentlig så ikke mange som interesserer seg for styring av universiteter, slik sett er Tore J. Fjells kronikk i Aftenposten 12/3 "Er universiteter svakt ledet?" prisverdig. Jeg tror likevel ledelsesdebatten om universitetene er en skinnende brett, fordi ropet på sterke styring ikke egentlig er begrunnet i et ønske om bedre ledelse i seg selv, men skyldes andres ønske om å få kontroll med universitetene. Her har både politikere og næringsliv interesser, disse er delvis legitime, men man skal huske på at det er mange grunner til at moderne samfunn bør holde seg med ekspertise som er uavhengig av disse og andre maktkonstellasjoner. Ønsker man tammere eller mer "eierstyrte" forskere får man si akkurat det, og ikke hylle det inn i en tako av ledelsesteori. Når Fjell og andre hevder at "de eksterne endringskravene nå krever en annen ledelsesstruktur" er det på høy tid at de presiserer: Endring til hva?

Skal man likevel diskutere effektiv ledelse i seg selv, er det i motsetning til det Fjell, ukebrevet "Mandag Morgen" og VG har hevdet, ingen empiriske holdepunkter for at enkelte ledelsesformer er overlegne. Således har norske universiteter ligget nokså stabilt på rankinglisten når kriteriene ikke har vært endret. Svenske og danske universiteter der det er ekstern styreformann, og rektor for eksempel ikke lenger velges, er ikke blitt bedre sammenlignet med norske.

Man kan se på universiteter på to måter: Enten som en styringsstruktur for de ansatte (bedriftsmodellen), eller som en serviceinstitusjon der forskningsgruppene og undervisningsmiljøene er temmelig frie aktører (samfunnsmodellen). Universiteter er litt begge deler, men mest det siste. Derfor finner jeg det merkelig at Fjell fokuserer på ledernes opplevelser. Det virker som han vil endre ledelsesformer for at lederne skal føle seg bedre? Det sentrale må vel være hva som gir god og uavhengig forskning og undervisning, og da burde man være mer opptatt av hvordan universitetenes produsenter, forskerne, opplever lederne, enn hvordan lederne har det med seg selv. Dagens organisering av UiO kan kanskje gi noen svar, vi har nemlig ulike ledelsesformer, for eksempel både valgte og ansatte instituttledere side om side.

Slik jeg kjenner UiO, er erfaringen med ledere som henter sitt mandat ovenfra, dårligere enn de som henter sitt mandat nedenfra. Mange av de "nye" lederne har overdrevet forestillinger om hvor sterkt de bør lede. De oppleves som "kontroll-freaker", noe som gir et økt, og skadelig, konfliktnivå. Vi har sett enkelte grove eksempler på at faglige oppfatninger forsøkes kneblet av slike ledere, og vi har også fått et stadig voksende byråkrati for å sikre kontroll og samle inn såkalt ledelsesinfor-

masjon. Dette stjeler enorme ressurser i form av tid fra både studenter og lærere, uten at det er lett å se at det fører til noen merverdi.

Rent galt blir det når Fjell ironiserer over at mange forskere ikke liker å bli fortalt hva de skal forske på, samtidig som han mener vi ikke kan ta for gitt at en "som er den fremste på sitt fagområde" skal være den som leder. Har Fjell tenkt gjennom hvordan det oppleves å skulle ledes faglig av en leder som behersker faget dårligere enn en selv? Eller hvor galt det kan gå når slike ledere har ambisjoner selv om å legge linjene for fagets utvikling? Fjell er her sterkt i utakt med for eksempel den internasjonale evalueringen av biofag, der det heter lakonisk: "The best scientists should lead", og det er på mange måter slik det gjøres ved gode universiteter i USA. Ved en del norske universiteter har vi faglige ledere som knapt har doktorgraden i det fagfeltet de leder. Er det disse Fjell vi gi større fullmakter? Blir det bedre universiteter av det?

Selv mener jeg at vi må ha en helt annen åpenhet og diskusjon omkring faglige prioriteringer på et universitet enn de fleste andre steder, selv om mennesker med lederambisjoner ikke liker det. Vi burde heller bruke energi på å diskutere det spesielle ved den faglige ledersrolen der det skal drives fri forskning, enn på generisk lederteori utviklet i annen virksomhet. Jeg er nemlig enig i at det er deler av virksomheten som kunne styres sterke, mens andre deler i grunnen ikke skal ledes. Fjell forsøker å ironisere når han skriver: "Indirekte inngås det en kontrakt som stille setter grenser for hva lederen kan gjøre. Lederen blir en tjener som skal påse at økonomien fungerer og at lokalene er hyggelige. Lederen skal ikke legge seg borti forskning uten å administrere institusjonens overlevelse." For meg er en slik beskrivelse omrent slik det bør være på et velfungerende institutt, men vi kan gjerne diskutere hvordan man skal håndtere mindre velfungerende miljøer og enkeltpersoner.

Kristian Gundersen, professor og tidligere styremedlem, UiO

Jevnere fordeling av FoU-midler

REGJERINGEN: Neste års statsbudsjett begynner i disse dager for alvor å ta form, og like viktig som at regjeringen ror seg bort fra hvileskjæret i bevilgningsinnsatsen til forskning og utvikling, er det at man også fokuserer på høgskolesektoren.

At forskningssektoren ikke har vært et prioritert område i de siste statsbudsjettene, kan bare betegnes som trist. Når man i tillegg står overfor en stor og ubegrunnet skjevfordelingen i midlene mellom de statlige høgskolene og universitetene/vitenskapelige høgskolene,

er det ikke mange klingende mynter igjen til forskningen i høgskolesektoren.

Det blir i dag stilt like krav til høgskoler og universitet med tanke på kompetanse, forskning og forskningsbasert undervisning. Når vi i tillegg vet at det er omrent like mange studenter på statlige høgskoler og universitet/vitenskapelige høgskoler, er det uforståelig at professorene i 2005 utgjorde 43 prosent av det faglige personalet ved universitetene/vitenskapelige høgskolene, mens de kun utgjorde fem prosent ved de statlige høgskolene. I tillegg til dette hadde universitetene 82 prosent av stipendiastillingene og 98 prosent av postdoktorstillingene.

Sektoren må i større grad fokusere på den store skjevfordelingen mellom universitet og høgskoler. Høgskolene må også få muligheten til å utvikle seg, ansette forskere, stipendiater og postdoktorer, utvikle fagmiljøer og drive kompetanseheving. Best utdanning skapes av gode fagmiljøer, forskning og ikke minst forskningsbasert undervisning. Det er på tide å fokusere på kvaliteten i utdanningen – for hele sektoren. Studenter på både universiteter og høgskoler vil bli involvert i studentaktiv forskning og dermed oppleve enda høyere kvalitet i undervisningen.

Regjeringen har både forsvarst seg og lovet mye med tanke på statsbudsjettet til utdanningssektoren. Også studentene venter i spenning på løftet som skal ta oss vekk fra hvileskjæret. Vi krever, som Forskerforbundet, økte bevilgninger på 600 miller kroner til opprettelsen av 1000 nye faste stillinger, 430 nye stipendiastillinger og 100 nye postdoktorstillinger. Og vi krever at minst en fjerdedel av disse bevilgningene og stillingene tilfaller høgskolene.

Vi krever fortsatt fokus på forskning – for hele sektoren.

**Katrine Elida Aaland,
leder, Studentenes Landsforbund**

Forskning og belønning – en kommentar til Leiv K. Sydnes

PUBLISERING: Leiv K. Sydnes har et godt og interessant innlegg i Forskerforum 3/2007. Det er imidlertid et par punkter jeg finner grunn til å kommentere, det ene punktet for å si meg enig men presisere hvordan jeg tenkte i mitt tidligere innlegg som han refererer til; det andre for å si meg (delvis) uenig.

Sydnes siterer min formulering om at det vesentligste av arbeidet "gjøres av forskere, betalt av samfunnet". I den videre fremstillingen setter han dette opp mot det faktum at i stadig flere fag gjør markedsorienteringen at stadig mer av det som gjøres er finansiert av private midler. Mitt poeng var nok i bunn og

grunn at det ikke er *forlagene* som betaler det arbeidet forskerne gjør, men de som finansierer forskningen. Og heller ikke i et markedsorientert perspektiv er eiendomsretten til forskningspublikasjonene uinteressant. Den italienske økonomen Piero Sraffa s hovedverk heter *Production of Commodities by Means of Commodities*. Analogt med denne tittelen kan man vel si at i mange fag fungerer publiseringssystemet og forskningen som *Production of Papers by Means of Papers*. Vitenskapelige artikler og tidsskrifter er altså en viktig og kostnadskrevende inputfaktor i forskningen, også den markedsfinansierte. Også markedskrefte har med andre ord fordel av at artikler er fritt tilgjengelige, og bør være interesserte i å støtte opp om den utviklingen Sydnes ønsker seg, for eksempel gjennom støtte til overgang til Open Access-publisering.

Når det gjelder Sydnes' synspunkter på institusjonsarkivene må jeg si meg uenig. Sydnes tillegger arkivene en annen funksjon en de - så langt jeg kjenner tenkningen - har vært tiltenkt. Arkivenes funksjon er flerdelt:

De skal for det første gjøre tilgjengelig "gråmaterialet", dvs. dokumenter som rent faktisk er produsert ved institusjonen, men som ikke har hatt noen effektiv distribusjon og som interesserte leseres og brukere kun ved tilfeldigheter har fått tilgang til, som for eksempel hovedoppgaver, doktoravhandlinger og rapport- og notatserier. Jeg overhørte nett-opp en samtale på et folkebibliotek, mellom en låntaker og en bibliotekar, om hvor utrolig vanskelig det var for biblioteket å få tak i hovedoppgaver med klar relevans for bibliotekets samlinger. Dette er kanskje ikke å oppfatte som en sentral oppgave for en forsker, men for å ivareta institusjonens samfunnoppdrag og formidlingsoppgaver overfor allmennheten, er det viktig å gjøre slikt tilgjengelig.

For det andre skal arkivene tilgjengelig gjøre materiale som forskerne har fått publisert gjennom formelle publiseringsskanaler, som for eksempel vitenskapelige tidsskrifter. Arkivene skal ikke være publiseringsskanaler for vitenskapelige publikasjoner, men skal kunne gi gratis tilgang til slike publikasjoner. Mange forlag tillater slik arkivering, både fordi dette for dem er markedsføring av tidskriftene deres og fordi de faktisk er avhengig av forskernes velvilje for å få noe å publisere.

Og for det tredje skal arkivene sikre langsiktig tilgang til dette materialet, i samarbeid med depotbibliotekene. Vi må forvente at forleggerne etter hvert faser ut elektronisk tilgang til materiale som for dem ikke er kommersielt interessant lenger. Og kanskje enkelte forleggere ganske enkelt blir borte - uten institusjonsarkivene vil vi da være prisgitt depotbibliotekenes papirutgaver for å få tilgang, dersom en slik papirutgave overholder eksisterer.

Slik Sydnes beskriver den ønskede utvikling og kvalitetssikring i institusjonsarkivene, er det egentlig Open Access publiseringsskanaler han beskriver. Jeg er helt enig med ham i at tiden er moden for å utvikle slike, men ikke i stedet for de funksjoner institusjons-

arkivene fyller, de må komme i tillegg til arkivene. Vi trenger begge deler! Om vi i en fjern fremtid kommer dit at det alt vesentligste av vitenskapelig publisering skjer i Open Access publiseringsskanaler, kan vi kanskje reservere institusjonsarkivene for det som ikke er av samme høye kvalitet - men innen den tid har det nok skjedd mange endringer i måten vitenskapen publiserer på, så den diskusjonen kan vi la ligge en tid til. I mellomtiden må vi samle alle gode krefter i arbeidet med å skape tjenlige Open Access-publiseringsskanaler for forskersamfunnet.

**Jan Erik Frantsvåg, rådgiver Munin-prosjektet
Universitetsbiblioteket Universitetet i Tromsø**

des til å inkludere postdoktorer. På lik linje med en stipendiat som leverer en avhandling mot slutten av stipendperioden, burde en postdoktor ha anledning til å levere en portefølje med artikler mot slutten av postdoktorstipendperioden og få den bedømt. En praktisk tilnærming til situasjonen hadde vært å åpne for at forskere som nylig har avsluttet en periode som postdoktor kan levere en søknad som bedømmes sammen med de andre i samme feltet som vurderes det året. Uten at systemet blir åpnet opp for denne muligheten er det umulig å vurdere bruken av postdoktorstipend som et ledd i kompetanseøkning, samt ut fra et likestillingsperspektiv nærmere seg svar på hvor skoen trykker vedrørende frifall av kvinner i toppstillinger

Anledning til å søke professorkompetanse skal selvagt begrenses, men dagens situasjon ekskluderer en gruppe som burde bli inkludert i ordningen; nemlig forskere som har gjennomført 3-årige postdoktorstipend hvor hensikten er nettopp å oppnå professorkompetanse. Som en tilbakemelding både til enkeltindividet og som et ledd i vurdering av postdoktorstipendets effektivitet inkl. evt. forskjeller for kvinner og menn, burde denne gruppen gis muligheten til å søke personlig vurdering av egen kompetansen.

**Curt Rice, Ph.D., professor og senterleder,
Center for Advanced Study in Theoretical
Linguistics (CASTL), Universitetet i Tromsø**

Hvordan vite om en postdoktor har blitt professor?

KOMPETANSEVURDERING: En postdoktorstilling har "som hovedmål å kvalifisere for arbeid i vitenskapelige toppstillinger." (www.lovdata.no) En postdoktor jobber intenst mot det målet i 3 år og det er nesten absurd da at måloppnåelsen ikke lar seg vurdere. Dette er en utfordring for postdok'en, men det er i aller høyeste grad også en utfordring for akademia. Hvordan kan man vurdere bruken av postdoktorstipend som et ledd i kompetanseøkning uten å kunne vurdere om postdok'en har oppnådd det hun skal.

Dette er ikke minst viktig i sammenheng av likestillingsarbeid. Det er nettopp i fasen fra førstekompetanse etter avgjort doktorgrad til professor kompetanse at den skjevheten som sees i fordeling av kvinner og menn i toppstillingene blir tydelig. I hvilken grad postdoktorstipend har forskjellige resultater for kvinner og menn kan man få svar på gjennom å avslutte postdoktorstipendene med en mulighet for evaluering.

Vi vet at det per i dag er kun ca. 20 prosent av postdoktorer (NIFU STEP 25/2004: Kvinner og menn - like muligheter?) som går inn i faste 1.amanuensis stillinger etter endt postdoktorstilling. Muligheten til å søke om personlig vurdering av professorkompetanse er tilgjengelig kun til ansatte i faste stillinger, dvs. kun til disse 20 prosent av postdoktorer som får seg en fast jobb.

Dette innebærer i praksis at 80 prosent av de som jobber seg inn mot "vitenskapelige toppstillinger" ender utenfor akademia, i midlertidige stillinger eller i soft-money forskerstillinger. Alle disse er uten en reell vurdering av den målsetting postdoktor stillingen innebærer. Uten fast stilling; ingen personlig vurdering.

Ordningen om personlig oppryk må utvi-

Basisfinansiering i privat høyskolesektor

FINANSIERING: I Forskerforum nr 2/07 utfordrer høgskoledosent Einar Vettvik ved Dia-konjemmet Høgskole oss på Forskerforebundets holdning til private høyskoler. Det gjelder spørsmål om prosentandel basisfinansiering og det gjelder initiativ overfor departementet mht å ta opp problematiske sider ved dagens tilskuddssystem.

Med etablering av en felles lov for statlige og private læresteder har gradvis både plikter og rettigheter blitt likere. Dette gjenspeiles også i finansieringssystemet der den samme type indikatorene tas i bruk. Dette er en utvikling Forskerforbundet har støttet. Vi har også vært oppatt av at rammebetingelsene skal være forutsigbare og at det skal være størst mulig likebehandling i forhold til å kunne konkurrere om forskningsmidler.

Forholdet mellom basiskomponenten og de resultatavhengige tilskuddene er komplisert, også for de statlige institusjonene. Størrelsen på basis er i stor grad historisk bestemt og dekker svært sammensatte kostnader som gjenspeiler både høyst ulike samfunnoppdrag og faktiske utgifter. Det er også bakgrunnen for at den prosentvise fordelingen varierer svært

mye -og mer enn i statlig sektor - hvis en ser de private institusjonene under ett.

Forskerforbundet ser de private høgskolene som en viktig del av det totale utdanningstilbuet i Norge. Eierskap er ikke det avgjørende, men hvilket samfunnssoppdrag de utfører. En bedre basisfinansiering kan være et nødvendig virkemiddel for å støtte den faglige utviklingen ved institusjoner som gir relevante tilbud på ikke-kommersiell eller "non-profit" basis.

Vi gir Vetvik full støtte i at finansieringsystemet generelt burde vært mer transparent og at det fortsatt har mangler som burde vært analysert og evaluert. En gjennomgang av virkningene for privat sektor synes høyst påkrevd. I mellomtiden er det viktig at de erfaringer lærestedene gjør, både private og statlige, kommer frem i debatten og overfor myndighetene.

**Kari Kjennalen, generalsekretær
Forskerforbundet**

Krafttaket for juridisk forsking – ein fiasko?

FORSKNINGSSATSING: I Forskerforum nr. 3 2007 uttalar Jan Fridthjof Bernt at Krafttaket for juridisk forsking som Odd Einar Dørum tok initiativet til då han var justisminister, er ei mislukka satsing. Som dekaner ved dei tre juridiske fakulteta i landet, meiner vi det er for tidleg å dra ein slik konklusjon. Vi meiner vi at Krafttaket for juridisk forsking var eit viktig initiativ som har ført til at trøngan for juridisk forsking i langt større grad er erkjent, både ved universiteta og i Forskningsrådet, og at dette er eit grunnlag det må bygjast vidare på. Krafttaket førte til at rettsvitenskapen har fått brei omtale som satsingsområde i Forskningsmeldinga som vart lagt fram for Stortinget i 2005. Også i den strategiplanen for satsing på forsking i nordområda som Forskningsrådet har lagt fram, er det lagt stor vekt på rettsvitenskapen si rolle.

Krafttaket for juridisk forsking kom til etter initiativ frå dáverande justisminister Odd Einar Dørum og har vore gjennomført som eit samarbeid mellom Justisdepartementet, Forskningsrådet og dei tre juridiske fakulteta. Tiltaket er vidareført etter regjeringsskiftet og blir leia av ein koordineringskomité der Justisdepartementet og Forskningsrådet er representert og underteikna representerer dei juridiske fakulteta.

Bakgrunnen for initiativet var ei erkjen-

ning av at juridisk forsking og utdanning er svært viktig for den vidare utvikling av det norske samfunnet og av internasjonale relasjoner, og at dei eksisterande forskningsressursane i Noreg er heilt utilstrekkelege til å møta dei store utfordringane som norsk rettsvitenskap står overfor i åra som kjem. Det er fleire trekk ved samfunnsutviklinga nasjonalt og internasjonalt som krev ei omfattende styrking av rettsvitenskapleg forsking.

Kompleksiteten i samfunnsorganisasjonen fører til at dei politiske styresmaktene i aukande grad styrer gjennom generelle reglar og at avgjørder i einskildsaker blir lagde til forvaltninga og til rettslege institusjonar, eller til marknaden. Denne prosessen har i Maktutgreiinga blitt kalla rettsleggjering og er framstilt som eit hovuddrag ved samfunnsutviklinga i vår tid. Fastlegging av rammer for økonomisk utvikling, ressursfordeling, tilgang på helsetenester og velferdsgoder m.m., blir i langt større grad enn tidlegare gjort ut frå rettslege vurderingar. Miljøproblemene og gjennomføring av prinsippet om bærekraftig utvikling krev omfattande endringar i rettssystemet, bygt på rettsvitenskaplege analyser. Tilhøvet til minoritetsgrupper og urfolk innebær også rettsvitenskaplege utfordringar.

Utvikling av omfattande internasjonale regelverk innan handel og næringsliv, miljø- og ressursforvaltning, terror- og kriminalitetskontroll m.m. som følge av globalisering og europeisk integrasjon krev også styrke juridisk kompetanse nasjonalt. Sikring av Noreg sine interesser i Nordområda og utvikling av eit forsvarleg forvaltingssystem for ressursar og miljø i dette konfliktfylte og sårbarare området, er eit konkret døme på ei utfordring som vil krevja omfattande rettsvitenskapleg innsats.

Internett og problem knytt til digitalisering av informasjon er kjente døme på at ny teknologi skaper rettslege problem. Utviklinga av nano-teknologi og genteknologi vil skape etiske og rettslege utfordringar av ein heilt annan styrke enn tidlegare teknologiske nyvinningar.

Det er, mellom anna gjennom det arbeidet som er gjort med Krafttaket, klart påvist at det norske rettsvitenskaplege fagmiljøet er alt for lite til å kunne makta dei utfordringane ein står overfor og at dette vil kunne skada norske interesser og vera eit hinder for utviklinga av det norske samfunnet. Kunnskapsdepartementet og universiteta har ikkje satsa tilstrekkelege ressursar på juridisk forsking og tildelinga av midlar til forsking gjennom Forskningsrådet har ikkje fungert godt i høve til det rettsvitenskaplege miljøet.

Dørum tok som justisminister tak i dette problemet og påviste at manglande forskingsinnsats innanfor rettsvitenskapen var eit stort problem i høve til den samfunnsektoren justisministeren har ansvaret for. Justisdepartementet løyve også 3 millionar kroner i året til juridisk forsking. Det er sjølv sagt lite, men ein start. I 2005 vart løyvinga delt ut direkte til fa-

kulteta etter ein fordelingsnøkkel og gjekk særleg til støtte til opprettning av forskergrupper. I 2006 vart det i tillegg løyvt 3 millionar kroner frå Forskningsrådet, noko som gav grunnlag for eit 3 årig program for juridisk forsking, der det etter utlysing vart delt ut til saman kr. 18 millionar kroner over tre år til fire institusjonsbaserte strategiske forskingsprosjekt.

Ein kan ikkje seia at dette framstår som ei sterk forskningssatsing. Fakulteta hadde nok vona at dette skulle fylgjast opp med ei ny tilsvarende utdeling i 2007 og 2008, slik at ein til ei kvar tid kunne haft ei årleg løyving på i alle høve 9 millionar kroner til juridisk forsking gjennom denne satsinga. Justisdepartementet gjorde ikkje framlegg om å løyva midlar til ny satsing på budsjettet for 2007, ut over midlar til dekning av tildelinga som skjedde i 2006, det vil seia 3 millionar kroner i 2007 og 2008.

Eit anna og enda større vonbrot var at Forskningsmeldinga sitt opplegg til ei kraftfull satsing på "Rett og demokrati", som vi såg som som ein viktig del av oppfylgjinga av krafttaket for juridisk forsking, ikkje vart fylgt opp. Dette har etter det vi skjørnar samanheng med at avkastinga av Forskningsfondet vart øyremarka satsing på naturvitenskap.

Det er såleis klart som Bernt peikar på, at Krafttaket ikkje blir fylgt opp med tilstrekkeleg styrke og at situasjonen for juridisk forsking og utdanning ikkje reelt sett er vesentleg forbetra etter vel to års arbeid med Krafttaket. Slik sett kan Bernt ha rett i at det ikkje har kome så mykje ut av Krafttaket som ein kunne ha vona. Vi meiner likevel det feil å retta kritikken mot Dørum for at han ikkje sikra større løyvingar til dette. Det er ikkje rimeleg å venta at Justisdepartementet skulle ta på seg finansieringa av norsk juridisk forsking. Hovudansvaret for juridisk forsking og utdanning i Noreg ligg først og fremst hos Kunnskapsdepartementet, universiteta og Forskningsrådet. Det er her det først og fremst har svikta over mange år, og der ein heller ikkje har teke inn over seg den erkjenninga som ligg bak Krafttaket, som mellom anna Forskningsrådet klart har stilt seg bak.

Vi ser likevel ikkje noko alternativ til å arbeida vidare med utgangspunkt i den forståinga for juridisk forsking som Krafttaket har skapt, med sikte på å få dei som har hovudansvaret for norsk forsking og utdanning til å tilføra ressursar til at norsk juridisk forsking kan løftast til eit forsvarleg nivå.

**Hege Brækhus, dekan,
Det juridiske fakultet, UiT,
Jon T. Johnsen, dekan,
Det juridiske fakultet, UiO,
Ernst Nordtveit, dekan,
Det juridiske fakultet, UiB**

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke

Telefon: 64 87 67 90

Telefaks: 64 87 67 91

E-post: forskerforum@c2i.net

Priser

Format

1/1 side 16900

1/2 side 11900

1/3 side 8500

1/4 side 6500

Stilling / kunngjøringer: kr 27,- pr spalte mm. Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

Norsk Lærerakademi Bachelor- og masterstudier (NLA BM) er en privat kristen høgskole med fagene kristendomskunnskap, pedagogikk og interkulturell forståelse. Høgskolen ligger i Sandviken, Bergen og har om lag 800 studenter og ca. 60 ansatte.

Ledig

PROFESSORAT I PEDAGOGIKK

ved Norsk Lærerakademi
Bachelor- og masterstudier

Se stillingsbeskrivelse og nærmere opplysninger

www.nla.no/stillinger

Søknadsfrist 17. april 2007

Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap, Göteborg

söker post doc och doktorander till den
Nordiska Akademien för forskning om psykisk hälsa.

Den Nordiska Akademien för forskning om psykisk hälsa har initierats av NHV. Akademien samlar ett närvärk av partnerlärosäten kring forskarutbildning, gemensamma forskningsprojekt och närvärksarbete. Forskningen är inriktad på tre teman; Definitioner och bilder av psykisk ohälsa, Psykisk hälsa i samhället och Folkhälsoarbetets praktik och politik. Post doc tjänsterna kommer att samordnas med Vårdalinsitutets utlysning av motsvarande tjänster som inriktas på interventionsforskning (www.vardalinstitutet.net) och för en satsning på gemensamma forskningsprojekt.

Vi söker doktorander och post doc till något av de olika ovan beskrivna forskningsteman där olika akademiska bakgrunder kan vara lämpliga, exempelvis inom medicin, omvårdnad, psykologi, socialt arbete, sociologi och pedagogik men även humaniora. Kunskaper om psykisk hälsa, även i praktisk verksamhet, liksom flervetenskaplig kompetens som del av den akademiska erfarenheten eller i den egna bakgrundsen kan vara meriterande för tjänsten.

Mer information om tjänsterna finns på vår hemsida

www.nhv.se/doktorand

Vi setter kunnskap i arbeid!

Agderforskning er et samfunnsvitenskapelig forskingsinstitutt med oppdrag for offentlig sektor og næringsliv regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi har ca 35 faglig ansatte og omsetter årlig for om lag 25 mill kr. I løpet av høsten 2007 flytter vi inn i nye lokaler i Kristiansand Kunnskapspark på Kampus Kristiansand, med Høgskolen i Agder som nærmeste nabo.

Agderforskning er et aksjeselskap, hvor Høgskolen i Agder eier 51 % og Stiftelsen Agderforskning eier 49 %. Høgskolen i Agder er en viktig samarbeidspartner, og når Høgskolen i Agder blir et universitet vil Agderforskning være en viktig kanal for universitetets oppdragsvirksomhet.

Agderforskning AS søker Administrerende direktør

Vår administrerende direktør blir fra 1. august rektor ved Høgskolen i Agder, og vi søker hennes etterfølger.

Agderforskning er et selskap med spennende fremtidsutsikter og store forskningsfaglige muligheter. Viktige vekstområder er samarbeidet med Høgskolen i Agder, inngrep i regionale utviklingsprosesser i offentlig og privat sektor, og utvikling av nye strategiske allianser. Forskningsinstitusjonene utfordres i dag av store endringer både i universitets- og høgskolesektoren og i forskningsfeltet generelt. Vi søker en administrerende direktør som kan videreutvikle Agderforskning som et nasjonalt og internasjonalt anerkjent institutt for oppdragsforskning og forskningsbasert rådgivning.

Ønskede kvalifikasjoner:

- Ledererfaring og forretningsforståelse fra kunnskapsbedrifter
- Kunnskap til oppdragsforskning og forskningsbasert rådgivning
- Erfaring fra forskning, gjerne på doktorgradsnivå
- Evne til å realisere selskapets vekstambisjon
- Kreativitet og kontaktskapende evner
- Evne til å motivere høyt kompetente ansatte

Agderforskning tilbyr konkurransedyktige betingelser for den rette personen.

Ta kontakt med styreleder Jan Pedersen;
Jan.Pedersen@ae.no telefon 906 02 916
for nærmere informasjon.

Søknad sendes:

Agderforskning v/Adm. direktør, Torunn Lauvdal
Serviceboks 415, 4604 Kristiansand

Søknadsfrist: 13. april 2007

AGDERFORSKNING
AGDER RESEARCH

Serviceboks 415 • 4604 Kristiansand • Tlf. 48 01 05 20 • Faks 38 14 22 01
www.agderforskning.no

NYE STILLINGER

Svar på 20 spørsmål side 20:

- 1) Atlanta
- 2) Cornelis Vreeswijk
- 3) Ungarn
- 4) 63000 kroner (62892 heilt presist)
- 5) Roar Ljøkelsøy (brons og 4. plass individuelt, sølv i lag-hopp)
- 6) René Descartes
- 7) Eid (ul-Fitr)
- 8) Hvitte Busser til Auschwitz
- 9) Tennis
- 10) Senator Edward Kennedy
- 11) Tauverk
- 12) Liv Finstad
- 13) Svend Foyn
- 14) Trondheim og Arendal (det er to elver med same namn)
- 15) Russisk
- 16) Ein soppsjukdom på planter
- 17) 71 år
- 18) Bolivia
- 19) Prince
- 20) Fantomet

Universitetet i Stavanger (UiS) har 8000 studenter og 1000 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og utviklingsaktiviteter. UiS ligger i landets mest attraktive region med gode bobilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter. Stavangerregionen har fått status som Europeisk Kulturhovedstad i 2008.

Bli med på å utfordre og utforske!

Universitetet
i Stavanger

Førsteamanuensis i økonomi

Det samfunnsvitenskapelige fakultet,
Norsk hotellhøgskole – Institutt for økonomi og ledelsesfag

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no

CICERO IT

Bruk hodet: Følg hjertet

www.hive.no

Høgskolen i Vestfold er regionens kompetansesenter og tilbyr fremtidsrettede profesjons-, fag- og videreutdanninger. Høgskolen driver også forskning og en utstrakt oppdragsvirksomhet overfor næringslivet og offentlig forvaltning. Fire fagavdelinger og fellesadministrasjonen er lokalisert i Borre, mens avdeling for lærerutdanning er lokalisert i Tønsberg. Høgskolen i Vestfold har mer enn 50 studielibud, 4000 studenter, 400 ansatte og et samlet budsjett på 300 millioner kroner.

UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDIREKTØR

Hovedansvaret for utdannings- og forskningsdirektøren er å legge forholdene best mulig til rette for en god gjennomføring og utvikling av høgskolens kjerneprosesser innenfor utdanning og forskning.

Arbeidsområde:

- Videreutvikle og koordinere studie- og fagtilbuddet i samarbeid med avdelingene
- Videreutvikle og oppdatere studieadministrative systemer og registre
- Videreutvikle og følge opp høgskolens kvalitetsutviklingsarbeid samt sørge for veiledning og service ovenfor studentene
- Støtte opp under og administrere internasjonaliseringen av høgskolens samlede virksomhet
- Utarbeide og koordinere markedsføringsstrategier, studentrekryteringstiltak og informasjon/samfunnkontakt
- Samordne og følge opp høgskolens eksterne oppdragsvirksomhet
- Koordinere, administrere og støtte opp under høgskolens forsknings- og utviklingsvirksomhet
- Støtte opp under og koordinere høgskolens faglige utviklingsstrategier

Utdannings- og forskningsdirektøren vil ha personalansvar for ca. 15 medarbeidere i utdannings- og forskningsseksjonen, og rapporterer til høgskoledirektøren. Stillingen inngår i høgskolens ledergruppe. Det kan bli foretatt endringer av arbeidsområder i forbindelse med organisasjonsendringer.

Kvalifikasjonskrav:

Søkere må ha høyere utdanninng på hovedfagsnivå eller tilsvarende. Søkere må kunne dokumentere erfaring fra minst ett av følgende områder; studieadministrativt arbeid, faglig utviklingsarbeid, EU-virksomhet, eksternt oppdragsvirksomhet. Den som blir ansett må kunne være pådriver i utviklingsprosesser, ha gode kommunikasjons- og samarbeids- evner, stor arbeidskapasitet, evne til strategisk tenkning og gode lederegenskaper.

Lønnsbetingelser: Lønn etter avtale.

Nærmere opplysninger:

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til høgskoledirektør Svein-Erik Figved, tlf. 33 03 10 23 eller personaldirektør Per Harstad, tlf. 33 03 10 24.

Stillingen er underlagt de lover, avtaler og reglement som gjelder til enhver tid. Det er pliktig medlemskap i Statens pensjonskasse. Den statlige arbeidsstyrken skal i stort mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnssammensetning og rekrytere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen. Søknad besendt elektronisk på søkeradskjema som ligger på: www.hive.no under ledige stillinger.

Søknadsfrist: 23. april 2007.

Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP Øst og Sør) er en stiftelse som skal bidra til å utvikle, kvalitetssikre og forvalte vitenskaplig og klinisk tverrfaglig kunnskap og kompetanse innen alle sentrale områder i arbeid med barn og unges psykiske helse. RBUP skal bidra til at slik kompetanse er tilgjengelig gjennom undervisning, forskning, fagutvikling og informasjonsvirksomhet. Se www.r-bup.no for utfyllende info. RBUPs oppgaver følger av årlige oppdragsbrev med utgangspunkt i Stortingets budsjettvedtak. RBUP er en kompetanseorganisasjon som engasjerer drøyt 80 årsverk og er organisert med tre avdelinger, Forskning, Undervisning og Administrasjon, samt noen prosjekter.

RBUPs forskningsavdeling er tillagt vide forskningsoppgaver, både klinisk forskning og forskning på forebyggende tiltak knyttet til barn og unges psykiske helse. Det er p.t. ti faste og fire midlertidig tilsatte forskere, samt ti doktorgradstipendiater tilknyttet RBUP. Forskningsavdelingen ønsker å utvide med

Forskerstilling i epidemiologi

Arbeidsoppgaver:

- Stimulere til og drive epidemiologisk forskning innen feltet barn og unges psykiske helse
- Bidra til samarbeid med andre forskningsinstitusjoner nasjonalt og internasjonalt
- Ha faglig ansvar for kompetansehevende virksomhet knyttet til epidemiologiske problemstillinger

Kvalifikasjoner:

- God kompetanse i epidemiologisk forskning, minimum doktorgrad eller førsteamanuensis kompetanse
- Helst erfaring med forhold til barn og unges psykiske helse
- Evne til å stimulere og motivere til forskning og fagutvikling
- God kommunikasjons- og formidlingsevne
- God samarbeidsevne og evne til å arbeide selvstendig

Vi tilbyr varierte og spennende oppgaver i en ung organisasjon med store meningsfulle oppgaver. Lønn etter kvalifikasjoner, pensjon i KLP.

Søknadsfrist: 10. mai 2007

Nærmere informasjon ved Forskningssjef Sonja Heyerdahl, tlf: 22 58 60 06/958 04 916.

Søknad med CV og publikasjonsliste sendes elektronisk til: mail@r-bup.no. Kopi av vitnemål, attestater og inntil ti publikasjoner sendes i fire eksemplarer via brevpost til: RBUP Øst og Sør, Postboks 4623 Nydalen, 0405 Oslo merket med "stillingssøknad epidemiologi".

Handelshøyskolen BI dekker en betydelig del av behovet for utdanning innen det økonomisk administrative fagområdet i Norge, og er en av Europas største handelshøyskoler med 18.500 studenter. Studietilbuddet spenner fra bachelorstudier via masterprogrammer til doktorgradsutdanning. Fagområdene har basis i økonomi-, markedsføring og ledelsesfag, og BI har et av Europas ledende vitenskapelige miljøer innenfor disse områdene.

Forskere i økonomisk historie

Ved Handelshøyskolen BI i Oslo er det ledig to stillinger som forskere i økonomisk historie.
Søknadsfrist 1. mai. Stillingsbetenkning og elektronisk søknadsskjema finnes på: www.bi.no

NYE STILLINGER

Graminor AS er en kunnskapsbedrift som utvikler nye sorter i korn, poteter, engvekster, frukt og bær for norsk og nordisk landbruk. Selskapet eies av Felleskjøpet Agrimenter (37%), Landbruks- og matdepartementet (28%), Svaler (15%), Strand Brænderi AS (9%), Bioforsk (5%), A/L Gartnerialen (2%), Hoff (2%) og Universitetet for miljø- og biovitenskap (1%).

Graminor AS har totalt 28 ansatte, hvorav 10 med doktorgrad.

Graminor har nylig gjennomført en omfattende restrukturering som har medført en økning av antall ansatte, utbygging av laboratorier, veksthus, kontorer m.m. på Bjørke i Hamar. Gerd, og økning i årlig omsetning til ca. 45 mill. kroner. Selskapet har en unvanlig solid egenkapital og likviditet.

Graminor AS har et nært samarbeid med forskningsinstitusjoner i inn- og utland, norske selskaper, samt utenlandske plantelønere.

Graminor AS er den eneste planteforedlingsbedrift i landet. En avgjørende produksjonsfaktor er selskapets solide kompetanse, og en betydelig del av aktivitetene er forskning eller forskningsbasert.

Nåværende daglig leder vil fratre ved avtalt pensjonsalder i løpet av 2007 og visøker hans etterfølger til hovedkontoret på Bjørke i Hamar.

Administrerende direktør

I ledelse - forskning - utvikling

Sentrale arbeidsoppgaver vil være:

- gjennom samarbeid med styret og ansatte fokusere Graminor som kunnskapsbedrift
- sikre driftens nødvendig kompetanse og kontinuerlig utvikling
- ivaretake samarbeidspartnere så vel nasjonalt som internasjonalt
- lede og profilere bedriften til beste for eiere og ansatte

Ønsket bakgrunn for stillingen vil være:

- ledererfaring fra privat eller offentlig sektor
- primært forskerkompetanse innen biologi eller landbruk
- evne til å kommunisere og skape tillit på alle nivåer
- gode språkkunnskaper i engelsk

Graminor kan tilby en spennende lederstilling i en bedrift med godt arbeidsmiljø og ambisjoner om vekst og utvikling. Besøk gjerne vår hjemmeside www.graminor.no

Administrerende direktør Magne Gullord vil kunne gi opplysninger om selskapet og stillingen, tlf. 625 55 502, mobil 909 31 250. Henvendelser om stillingen kan også skje til Audun Korsvold, AGENDA Utredning & Utvikling, tlf. 908 26 913. Søknad med CV sendes pr. e-post til firmapost@agenda.no innen mandag 16. april.

Norsk Lærerakademi Bachelor- og masterstudier (NLA BM) er en privat kristen høgskole med fagene kristendomskunnskap, pedagogikk og interkulturell forståelse. Høgskolen ligger i Sandviken, Bergen og har om lag 800 studenter og ca. 60 ansatte.

Ledig stilling som

1. AMANUENSIS I SYSTEMATISK TEOLOGI med vekt på religionsfilosofi

ved Norsk Lærerakademi Bachelor- og masterstudier
Se stillingsbeskrivelse og nærmere opplysninger

www.nla.no/stillinger

Søknadsfrist 17. april 2007

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP (UMB) ER ET AV NORGES FREMSTE FAGMILJØ INNEN BIOVITENSKAP, MAT, MILJØ OG NATUR- OG RESSURSFORVALTNING. UMB TILBYR UTDANNING PÅ BACHELOR-, MASTER- OG DR.GRADSNIVÅ OG OMFATTENDE EFTER- OG VIDEREUTDANNING. UMB HAR I DAG 2900 STUDENTER, 290 DOKTORGRADSSTIPENDIATER OG 870 TILSATTE. ÅRLIG OMSETNING 750 MILL KRONER. UMB LIGGER I ÅS, 30 MINUTTER FRA OSLO SENTRUM, SAMMEN MED EN REKKE FORSKNINGSISTITUTTER INNENFOR MAT, MILJØ OG BIOVITENSKAP. MER INFORMASJON PÅ WWW.UMB.NO

PROFESSOR/FØRSTEAMANUENSIS – MIKROBIOLOGI

Ved Institutt for kjemi, bioteknologi og matvitenskap (IKBM) er det ledig stilling som professor/førsteamanuensis i mikrobiologi.

Nærmere opplysninger ved seksjonsleder Sigve Håvarstein, tlf. 64 96 58 83 el. instituttleder Øystein Rønning, tlf. 64 96 58 04.

Søknad merket stilling 2007/431 sendes UMB, Institutt for kjemi, bioteknologi og matvitenskap, Postboks 5003, 1432 Ås.
Søknadsfrist: 27. april 2007.

FULLSTENDIG UTLYSNINGSTEKST PÅ WWW.UMB.NO/STILLINGER

Høgskolen i Harstad søker

Professor

til nyopprettet stilling ved Institutt for helse- og sosialfag.

Høgskolen planlegger å utvikle et mastergradsstudium innenfor det tverrfaglige fagområdet funksjonshemmning og deltakelse. Dette skjer som ledd i en naturlig videreutvikling av eksisterende tilbud samt som oppfølging av vår strategiske satsing på fagområdet. I denne sammenheng ønsker vi å styrke kompetansen innen fagfeltet og utlyser derfor et professorat innenfor funksjonshemmning.

Nærmere opplysninger ved seksjonsleder Marit Rustad, Marit.Rustad@hih.no eller instituttleder Eli Samuelsen, Eli.Samuelsen@hih.no - tlf. +47 770 58 100.

Søknadsfrist: 16. mai 2007.

Fullstendig utlysningstekst samt elektronisk søknadsskjema/CV som bes benyttet finnes på www.jobbnorge.no

I tillegg sendes søknad pr post til:

Høgskolen i Harstad, 9480 Harstad.
Telefon: 77 05 81 00. Telefaks: 77 05 81 01
Internett: <http://www.hih.no>

CICERO av

Til å lede institutt økonomi- og samfunnsvitenskap søker vi

Instituttleder (åremål på 4 år)

Institutt for økonomi- og samfunnsvitenskap har ca 500 studenter og om lag 30 ansatte. Hovedaktiviteten er bachelorutdanninger innen økonomi- og administrasjon, reiseliv og handel, service og logistikk. I tillegg kommer etter- og videreutdanningstilbud og eksterne virksomhet. Det arbeides også målrettet for å etablere Mastergradsutdanninger innen ledelse og innen handel, service og logistikk i et nordområdeperspektiv.

Nærmere opplysninger om stillingen ved henvendelse til direktør Hugo Thode Hansen hugo.hansen@hih.no, tlf. 77 05 81 12 / 977 89 673 eller rektor Inger Aksberg Johansen inger.johansen@hih.no, tlf. 77 05 81 05 / 900 10 571.

Søknadsfrist: 3. mai 2007. Søknaden merkes «stilling nr. 01/07»

Fullstendig utlysningstekst samt elektronisk søknadsskjema/CV som bes benyttet finnes på www.jobbnorge.no

I tillegg sendes CV vedlagt bekrefte kopier av atester og vitnemål til:

Høgskolen i Harstad, 9480 Harstad.
Telefon: 77 05 81 00. Telefaks: 77 05 81 01
Internett: <http://www.hih.no>

CICERO ab

Handelshøyskolen BI dekker en betydelig del av behovet for utdanning innen det økonomisk administrative fagområdet i Norge, og er en av Europas største handelshøyskoler med 18.500 studenter. Studietilbuddet spenner fra bachelorstudier via masterprogrammer til doktorgradsutdanning. Fagområdene har basis i økonomi-, markedsføring og ledelsesfag, og BI har et av Europas ledende vitenskapelige miljøer innenfor disse områdene.

Professorat/Postdoktor i revisjon

Ved Handelshøyskolen BI i Oslo er det ledig et professorat i revisjon. Alternativt kan det tilsettes i en åremålsstilling som postdoktor i revisjon. Stillingen er lagt til Institutt for regnskap, revisjon og jus. Søknadsfrist: 1. mai 2007.

Stillingsbetrakning finnes på www.bi.no

BI

NYE STILLINGER

Institutt for samfunnsforskning (ISF) er en selvstendig stiftelse med nær kontakt til universitetene, Norges Forskningsråd, og andre oppdragsgivere. Instituttet har 60 ansatte, herav ca 40 forskere. ISF har egne forskningsgrupper på fem områder, med forskere fra alle samfunnsvitenskaper, og befinner seg i skjæringssflaten mellom grunnforskning, oppdragsforskning og forskningsformidling. Instituttets økonomi er god. Mer informasjon finnes på www.samfunnsforskning.no

Vår instituttleder gjennom 20 år trer tilbake og vi søker:

DIREKTØR

Forskningsinstitutt med akademisk profil

Vi søker en direktør som sammen med instituttets medarbeidere vil videreutvikle ISF som ledende samfunnsvitenskapelige miljø i Europa.

Den ideelle kandidaten har relevant ledererfaring og forskningskompetanse i samfunnsvitenskap. Vi søker en samfunnsengasjert person som ser helhet og forstår utfordringene ved å lede et kompetent flerfaglig forskningsmiljø under økende konkurranse nasjonalt og internasjonalt.

Evne til å stimulere medarbeidere og samarbeidspartnere til nytenkning, faglig utvikling og samhandling vil være sentralt. Lederen må trives med relasjonsbygging og å utvikle prosjekter og allianser både nasjonalt og internasjonalt. Vi søker en person med

evne til å representere ISF i forhold til brukere, myndigheter, media og i forskningspolitiske fora.

Direktøren er ISFs daglige leder og rapporterer til styret. Vedkommende blir ansatt for en åremålsperiode på 6 år med mulighet for forlengelse. Lonn etter avtale.

Flere opplysninger fås ved å ringe styreleder i ISF, professor Eivind Smith, tlf. 22 85 94 18/413 05 647 eller Liv S. Bøe i Delphi Consulting AS, tlf. 23 08 46 40.

Søknad med CV merket 44235 sendes delphi@delphi-consulting.no innen 26.04.07. Alle søknader og henvendelser behandles konfidensielt, om ønskelig også overfor ISF.

DELPHI

Executive search - Lederutvelgelse

Delphi Consulting AS, Riddervoldsgt. 4, 0256 OSLO. Tlf. 23 08 46 40. Fax. 23 08 46 46. www.delphi-consulting.no

Høgskolen i Østfold har ca. 4.000 studenter og 450 ansatte. Høgskolens avdelinger ligger i Halden, Sarpsborg og Fredrikstad. Skolens sentrale ledelse holder til i Halden.

DOKTORGRADSSTIPEND I HØGSKOLEPEDAGOGIKK

Ved Høgskolen i Østfold er det ledig stilling som stipendiatur knyttet til PULS (Program for undervisning, læring og studiekvalitet) som er høgskolens fagmiljø for høgskolepedagogikk.

Stipendiaturt er direkte knyttet til forskningsprosjektet «Kvalitetsreformens vurderingsordninger i høgskolen», finansiert av Norges Forskningsråd.

Nærmere opplysninger kan fås ved henvendelse til professor Per Lauvås (per.lauvas@hiof.no), studiedirektør Beth Linde (beth.linde@hiof.no) og rådgiver i personalseksjonen Gjertrud Nysæter Lien (gjertrud.n.lien@hiof.no), tlf. 69 21 50 00.

Søknadsfrist 12. april 2007.

Se fullstendig utlysningstekst på www.hiof.no

Høgskolen i Østfold

www.hiof.no

L

INSTITUTIONEN FÖR MUSIK OCH
MEDIER I PITEÅ SÖKER

Prefekt/ verksamhets- chef

för avdelningarna Medier och
upplevelseproduktion samt
Musikhögskolan i Piteå.

Luleå tekniska universitet www.ltu.se

Styrk forskningsbudsjettet

Forskerforbundets Landsråd, samlet til møte 19.-20. mars, vedtok følgende resolusjon som er oversendt Regjeringen:

"I likhet med andre sektorer er forskningssektoren avhengig av stabile og forutsigbare ressurser for å lykkes. Å lykkes i denne sammenheng er blant annet å løfte kompetansen i befolkningen, øke innovasjonen og verdiskaping i samfunnet. Budsjettet for 2008 blir en anledning til å vise Regjeringens ambisjoner på vegne av nasjonen. Uten økt forskning og satsing på høyere utdanning svekkes velferdstaten og konkurransesvevnen i betydelig grad.

Forskerforbundets Landsråd vil med dette på det sterkeste henstille Regjeringen om å innfri sine løfter i Soria Moria-erklæringen om styrking av den offentlig finansierte forskningen gjennom økte bevilgninger til universiteter, høgskoler og forskningsinstitutter. Det forventes at Regjeringen tar ansvar for at målet om å øke forskningsinnsatsen til 3 prosent av BNP innen 2010 realiseres, og at budsjettet for 2008 blir et langt skritt i denne retning."

Frokostseminar i juni

Forskerforbundet arrangerer to frokostseminarer i juni. Kvalitetsreformen og tid til forskning er tema for et seminar i Trondheim tirsdag 5. juni, mens Open Access og demokratisering av forskning er tema for et seminar i Oslo onsdag 13. juni. Frokostseminarene varer fra kl 08.30 til 11.00, og deltakelse er gratis. Det er begrenset antall plasser. Seminaret i Trondheim finner sted på Royal Garden Hotel, mens seminaret i Oslo skal være på Restaurant Holberg, Radisson SAS Hotel. Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no.

Flere kvinnelige professorer

I forbindelse med kvinnedagen 8. mars oppfordret Forskerforbundet rektorene i universitets- og høyskolesektoren til å lansere nye tiltak for å øke andelen kvinner i vitenskapelige stillinger i akademia. – Vi vet at den kritiske fasen for kvinner er i overgangen fra stipendiatperioden til faste vitenskapelige stillinger og videre til professor. Derfor utfordrer vi lederne i akademia til å lansere tiltak for å få flere kvinnelige professorer, sier leder i Forskerforbundet Bjarne Hodne.

Forskerforbundet mener rektorene blant annet bør vurdere følgende tiltak:

- rekruttering av kvinner til professor II-stillinger
- etablering av kvalifiseringsstipend for kvinner i vitenskapelige stillinger
- egne forskningsterminordninger for kvinner
- se nærmere på tilsettingsprosedyrer og utvelgelsesprosesser internt på institusjonene
- gi uttelling for administrativt arbeid, utvalgs- og komitéarbeid og kompensere for kvinnernas administrative belastning

– Vi tror at rektorene selv kan ta et grep for å få flere kvinnelige professorer, og tiltakene vil i tillegg bidra til å redusere lønnsforskjellene i akademia, sier Bjarne Hodne.

Melding om universitetsmuseene

Kunnskapsminister Øystein Djupedal vil legge fram en stortingsmelding om universitetsmuseene i februar 2008. – Jeg har fått tilslutning i regjeringen til at universitetsmuseene som hovedregel skal være tilknyttet universitetene, og dette skal legges til grunn i det videre arbeidet med stortingsmeldingen, sier Djupedal. Stortingsmeldingen skal drøfte universitetsmuseenes rolle og oppgaver i forhold til forskning, samlingspolitikk, samlingsforvaltning og formid-

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer

hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

ling. Den skal videre ta for seg ledelse, styring og organisering av museene i lys av de oppgaver de skal løse. Meldingen vil bygge på innstillingen fra Universitetsmuseumsutvalget (NOU 2006:8).

Rekordmange doktorgrader i 2006

I 2006 ble det gjennomført i alt 905 doktordisputaser ved norske universiteter og høgskoler. Dette er flere enn i noe tidligere år. Kvinnandeloen går imidlertid noe ned, fra 40 prosent i 2005 til 38 prosent i 2006. Hver fjerde doktorand er utenlandsk statsborger. Dette framgår av nyhetsbrevet "Doktorgrader i tall" som utgis av Nifu Step. Veksten fra 2005 til 2006 skyldes i første rekke NTNU, som hadde en prosentvis økning på 14 prosent. Både NTNU og Universitetet i Bergen hadde rekordmange doktordisputaser i 2006. Universitetet i Tromsø hadde nullvekst, og ved Universitetet i Oslo var det en nedgang fra toppåret 2005. Nyhetsbrevet "Doktorgrader i tall" finner du på Nifu Steps nettsider www.nifustep.no.

HiO vil rekrutttere kvinner

Høgskolen i Oslo har opprettet en sentral støtteordning for å stimulere rekrutteringen av kvinner til professor II-stillinger. – For å stimulere rekrutteringen og bedre kjønnsfordelingen i denne stillingskategorien, har styret ved Høgskolen i Oslo etablert en sentral støtteordning, sier rektor Per Lilleengen ved Høgskolen i Oslo. – Ved rekruttering av kvinner til disse stillingene, følger det

INNSPILL

3-prosentmålet og statsbudsjettet for 2008

Forskerforbundets landsråd vedtok på sitt møte 19.- 20.mars en resolusjon med overskriften "Styrk forskningsbudsjettet". I resolusjonen, som ble oversendt statsministeren, regjeringsmedlemmer og de politiske partier på Stortinget, gir Landsrådet uttrykk for forventninger til at Regjeringen tar ansvar for oppfølging og realisering av eget løfte om å øke forskningsinnsatsen til 3 prosent av BNP innen 2010. Statsbudsjettet for 2008 må etter rådets mening representere et langt skritt i den retning.

Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen sluttet seg til målene i Vilje til forskning (St.meld. nr. 20 (2004-2005), og går inn for å styrke den offentlige finansierte forskningen gjennom økte bevilgninger til universiteter, høgskoler og forskningsinstitutter. Et vesentlig virkemiddel i dette arbeidet har nettopp vært 3-prosentmålet.

I forbindelse med fremleggingen av rapporten "EU's Lisboa-strategi i et norsk per-

spektiv" for noen uker siden ble det bekref tet fra regjeringens hold at målsettingen står ved lag.

Forskerforbundet slutter opp om 3-prosentmålet, selv om flere kommentatorer den siste tiden har stilt spørsmål om realiseringen i målsettingen. Vi velger å ta regjeringens løfter på alvor og antar at bekreftelsen på målet for forskningssatsingen kommer etter en nøyte vurdering av realismen i mulighetene for å innfri egne politiske løfter.

Statsbudsjettet for 2007 har som kjent ikke brakt oss nærmere målet. Det gjenstår i inneværende Stortingsperiode to anledninger for regjeringen Stoltenberg til å vise evne og vilje når det gjelder innfriing av løftene om økt satsing på forskning. Første mulighet blir statsbudsjettet for 2008. Det blir viktig for sektoren og for regjeringen.

Regjeringens budsjettkonferanse er avsluttet, og arbeidet med neste års statsbudsjett er kommet godt i gang. Så langt er det ingen-

Av leder i Forskerforbundet

Bjarne Hodne

ting som tyder på at vår sektor står overfor et nødvendig taktomslag som er tilpasset den økonomiske satsingen som skal til for å nå regjeringens egne mål for vår sektor. Da må det bevilges rundt 2,5 milliarder ekstra hvert år fram mot 2010 for å innfri statens forpliktelser i realiseringen av 3-prosentmålet, nemlig 1 prosent av BNP. Landsrådets resolusjon må ses i en slik sammenheng og som et innspill i prosessen rundt utforming av statsbudsjettet for neste år. Om 3-prosentmålet er glemt på regjeringens budsjettkonferanse, har Landsrådet kommet med en påminning.

Det er enda tid til å legge inn i budsjettet de nødvendige satsinger på forskning og høyere utdanning som skal til for å berge regjeringens troverdigheit på et område hvor samfunnet som helhet er avhengig av det kraftige løft.

Fellesskap gir fordeler

Som medlem i Forskerforbundet får du ekstra rabatt på dine private skadeforsikringer i Vesta.

Vesta

Ring gratis: 800 33 669

E-mail:
kjederogforening@vesta.no
www.vesta.no

sentral finansiering av halvparten av lønnskostnadene. De årlige lønnskostnadene ved rekruttering av professor II-stillinger ligger på rundt 150 000 kroner, slik at det årlige tilskuddet blir 75 000 kroner.

200 millioner til vitenskapelig utstyr

Kunnskapsdepartementet stiller 200 millioner kroner ekstraordinært til rådighet for kjøp av vitenskapelig utstyr til universiteter og høyskoler. – Jeg ønsker at våre bevilgninger kommer raskere ut til forskerne, sier kunnskapsminister Øystein Djupedal. Pengene hentes fra overføringene som Norges forskningsråd hadde fra 2006 til 2007 innenfor bevilgningene de har fått fra Kunnskapsdepartementet.

Midlene til avansert vitenskapelig utstyr vil fordeles gjennom programmet AVIT (Avansert vitenskapelig utstyr). Vanligvis kan bare universitets- og høgskolesektoren søke midler fra AVIT, men det vil i denne utlysningen åpnes for at også instituttsektoren skal kunne søke. Det er en forutsetning at midlene skal gå til utstyr som koster mer enn en million kroner å anskaffe. Søknadsfristen er 18. april.

Norge med i EUs 7. rammeprogram

Norge vil delta i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Det foreslår Regjeringen i en stortingsproposisjon. – Dette programmet åpner nye og store muligheter for norsk forskning, sier kunnskapsminister Øystein Djupedal. – Norske universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og bedrifter har mye å hente i det 7. rammeprogrammet. De tematiske prioriteringene i det 7. rammeprogrammet er i stor grad lik våre egne. Det er viktig at Norge utnytter de mulighetene programmet gir oss til å styrke kvaliteten i norsk forskning, sikre viktige impulser til innovasjon og verdiskaping og møte globale utfordringer innenfor miljø og utvikling, sier Djupedal.

INNSPILL

Instituttpolitikk på Landsrådet

Medio mars avviklet Forskerforbundet sitt halvårige landsrådsmøte. Denne gang var det også avsatt tid til å drøfte instituttsektoren. Forskerforbundets arbeidsprogram har i flere perioder hatt nedfelt et mål om mer tid til egeninitiert forskning og bedre betingelser for kompetanseutvikling for ansatte i denne sektoren. Men vi måtte samtidig erkjenne at vi ikke helt visste hvordan situasjonen for forskerne faktisk er. Så vi tok kontakt med Nifu Step som orakel på alle data om forsknings-Norge for å høre med dem hvordan det stod til. Svaret var overraskende – og nedslående. Det finnes ikke samlede data på individnivå om det indre liv i instituttene, og derfor heller ikke om de forholdene vi ønsket å belyse utviklingen av.

UH-sektoren er analysert og evaluert på kryss og tvers på grunn av reformer, og den

fremstår som en mer samlet og gjennomregulert sektor. For de mer enn 60 instituttene som omfattes av Forskningsrådets basisbevilgning, er kunnskapen langt mer fragmentert. Oversikt over eierforhold, struktur og finansiering er ikke nok. Vi bør også vite mer om hvordan basisbevilgningen brukes, for eksempel i forhold til kompetanseutvikling og vedlikehold av kunnskap. Er det tid til egeninitiert forskning? Hvor mye går med til akkvisisjon? Til internasjonal eller nasjonalt samarbeid? Mer kunnskap om forskernes bruk av tid vil også gi oss en bedre nasjonal FoU-statistikk enn vi har i dag.

Vi bestemte oss for i alle fall å sette i gang en "hva-vet-vi"-prosess i egen organisasjon. Så på Landsrådet fikk vi en interessant gjennomgang av resultatene fra en undersøkelse gjort av våre tillitsvalgte ved Folkehelsa. Vi

Av generalsekretær i
Forskerforbundet
Kari Kjenndalen

fikk en meget nyttig gjennomgang av kunnskapsstatus fra Nifu Step, og også informasjon om de hull det er i vår felles vitten om dette. Det var allmenn tilslutning, fra de instituttansatte delegatene spesielt og forsamlingen generelt, om å støtte tiltak som følger opp denne saken. Reformer som er omtalt i regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitikk, rollefordeling mellom UH-sektor og instituttsektor, og forslag om nytt finansieringssystem aktualiserte behovet for en slik undersøkelse.

Forskerforbundet oppfordrer derfor KD og NFR om å ta sitt ansvar for å bidra til at vi får vite mer om hvordan en tredjedel av forskningssektoren fungerer internt.

Tall fra Teknisk beregningsutvalg

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) har lagt fram en foreløpig versjon av sin rapport om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2007. Gjennomsnittlig lønnsvirkst i 2006 var 4,1 prosent, mens industrifunksjonærene hadde en vekst på 4,75 prosent på samme tid. – Kampen om kompetansen i et stramt arbeidsmarked er med på å presse lønna opp i industrien, og TBU-tallene viser at utdanningsgruppene i privat sektor rykker fra i forhold til utdanningsgruppene i offentlig sektor, slår Unio-leder Anders Folkestad fast.

Teknisk beregningsutvalg rapporterer at den gjennomsnittlige årslønnsvirksten fra 2005 til 2006 for alle grupper under ett er anslått til 4,1 prosent, mot 3,3 prosent i 2005. Årlønnsvirksten i 2006 i staten anslås til 4,5 prosent, og i kommunene inkludert skoleverket til 4 prosent.

HSH: Hovedavtale og overenskomster

Hovedavtalen med HSH og de ulike landsoverenskomstene Forskerforbundet er part i foreligger nå i trykt utgave og kan bestilles fra sekretariatet. Bestillingsskjema finner du på nettsidene våre, www.forskerforbundet.no/tariffavtaler.

Kurstilbud våren 2007

Forskerforbundet sentralt har følgende kurstilbud før sommerferien:

- 3.-4. mai: Lovverk (Arbeidsmiljøloven m.m.)
- 5.-7. juni: Grunnpoplaring trinn II
- 12.-13. juni: Styrearbeid

Invitasjon, program og påmeldingsskjema for kursene sendes til lokallagene. Program for kursene vil bli lagt ut på våre nettsider, www.forskerforbundet.no. Påmeldingsfristen er vanligvis ca tre uker før kursstart.

Opprettholder forskningsmålet

Forskerforbundet er glad for at Regjeringen står fast på målsettingen om å øke forskningsinnsatsen til 3 prosent av BNP innen 2010. Dette kommer frem av rapporten "EUs Lisboa-strategi i et norsk perspektiv". Nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen uttaler i en pressemelding at "Vi må bli flinkere til å skape noe nytt. Vi må dessuten særlig arbeide for å øke innsatsen innenfor forskning og høyere utdanning." Forskerforbundet krever i tråd med dette et offensivt statsbudsjett for 2008 når det gjelder forskning og høyere utdanning. – Det er nødvendig med 2,5 milliarder kroner i årlig økning hvert år frem til 2010 for at den offentlige forskningsinnsatsen skal utgjøre 1 prosent av BNP. I tillegg er det nødvendig med en kraftig innsats for å styrke næringslivets forskningsinnsats i de siste årene frem til 2010, sier Forskerforbundets leder Bjarne Hodne i en kommentar til den fremlagte rapporten. Forskerforbundet foreslår derfor at det allerede i revidert nasjonalbudsjett for 2007 legges inn økte bevilgninger til forskning.

Tariff 2007

De sentrale forhandlingene i det statlige tariffområdet innledes 19. april. Årets tariffoppgjør er et mellomoppgjør, der det bare forhandles om lønnsregulering. Forhandlingene skal være sluttført innen tirsdag 1. mai. I kommunal sektor overleveres de første kravene 13. april i KS-området, og 24. april i Oslo kommune. Forhandlingene med NAVO (tradisjonell) starter opp 18. april. Oppdatert informasjon om tarifforhandlingene i alle sektorer vil du finne på www.forskerforbundet.no.

INNSPILL

Lønnsløft for forskerne!

Vi som driver med lønnsforhandlinger kan ha en tendens til å glemme at en stadig større del av lønnsdannelsen foregår gjennom såkalt lønnglidning. De viktigste lønnglidnings-elementene er som regel individuelle tillegg gitt for å beholde og rekruttere særskilt konkurranseutsatt arbeidskraft.

Vitenskapelig ansatte bruker gjerne minst 10-12 år fra vi tar master/hovedfag til vi får vår første faste vitenskapelige stilling. Disse årene brukes på å investere i sektor- og ofte arbeidsplass-spesifik kompetanse. Det er gjerne et fåtall arbeidsplasser, som regel godt spredt i vårt langstrakte land, som er relevante for vår spesialiserte forskningskompetanse. Vi blir derfor gjerne yrkeslivet ut ved den institusjon som først tilbyr oss en fast stilling. Og det er ytterst få av oss som truer med å slutte dersom arbeidsgiver ikke øker lønnen. Alternativene framstår som lite attraktive.

Vitenskapelig ansatte får dermed en beskjeden lønnglidning sammenlignet med andre langtidsutdannede, og storparten ut-

gjøres av kompetanseopprykking som er regulert av sentralt framforhandlende avtaler.

Samfunnsforskerne Marianne Røed og Pål Schøne gjennomførte i 2004 en undersøkelse av lønnsnivået til akademikere med samme kompetansenvå (utdanning, yrkeserfaring og ansennitet). De fant at ansatte i "privat sektor ellers" (dvs. utenom forskning) tjente 15-20 prosent bedre enn privatansatte forskere og over 30 prosent bedre enn statsansatte forskere. Statsansatte forskere tjente igjen mindre enn langtidsutdannede med tilsvarende kompetanse i andre deler av offentlig sektor.

Når politikere får spørsmål om lønnsutvikling for spesifikke grupper av offentlige ansatte, henviser de gjerne til partene i arbeidslivet og påpeker at den enkelte institusjon også kan gi lønnstillegg utover de sentralt framforhandlende rammer. På institusjonsnivå er imidlertid lederne tilfredse med at de selv klarer å beholde de vitenskapelige ansatte til tross for det lave lønnsnivået for akademisk personale generelt og vitenskape-

FORSKERFORBUNDET
Telefon: 21 02 34 00
Leder: professor Bjarne Hodne, UiO
SEKRETARIATET
Generalsekretær: Kari Kjennдалen
Sekretær: Gerd Sandvik
Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen
Sekretær: Kristine Brox
Ass. generalsekretær: Sigrid Lem
Rådgiver: Bjørn T. Berg
Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo
Forhandlingssjef: Frank Anthun
Advokat: Ann Turid Opstad
Jur. rådgiver: Lars Petter Eriksen (perm)
Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen
Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)
Jur. rådgiver: Birgitte Olafsen (vikar)
Juridisk rådgiver: Hildur Nilssen
Seksjonsleder: Eirik Rikardsen
Org. sjef: Joar Flynn Jensen
Rådgiver: Elisabeth Tindeland (perm)
Rådgiver: Arvid Ellingsen (vikar)
Kontorsjef: Aina Nilsen
Sekretær: Lisa Wilhelmsen (perm)
Sekretær: Lena Holm
Sekretær: Hans Askildsen
Kasserer: Marit Brendengen
Sekretær: Seija Hjelteig
Sekretær: Linda Pettersson
Sekretær: Inger Marie Højfeldt (vikar)

Av Sigurd Rysstad,
styremedlem i Forskerforbundet

lig ansatte spesielt.

Det relativt lave lønnsnivået i sektoren gjør det imidlertid stadig vanskeligere å få de største talentene til å satse på en forskerkarriere. Og det er i beste fall naivt å tro at det vil la seg gjøre å få til vesentlige faglige nivåhevinger i høyere utdanning og forskning der som sektoren ikke klarer å rekruttere de beste hodene.

Både lærerne og legene fikk for noen år siden myndighetene til å innse at samfunnet var tjent med å oppjustere lønnsnivået for disse gruppene. Vitenskapelig ansatte får i lokale lønnsforhandlinger knapt en andel av potten som tilsvarer gruppens andel av lønnsmassen. Lønnglidningen er også beskjeden. Forskerforbundets hovedutfordring framover er å få myndighetene til å innse at en nødvendig forutsetning for å nå målene om økt kvalitet i forskning og undervisning, er ekstraordinære og sentralt fastsatte lønnsløft for sektoren.

www.uhr.no

PROGRAM

«Penger for publikasjoner»

**Temakonferanse for UoH-sektoren om
resultatbasert omfordeling basert på
vitenskapelig publisering**

Tid og sted:

Fredag 11. mai 2007, Ingeniørenes Hus møtesenter, Kronprinsens gt. 17, Oslo

Målgruppe:

- Institusjons- og forskningsledere på alle nivå
- Ledere og medlemmer av UHR-organ
- Forskere og forskningsadministratører i og utenfor sektoren
- Fagbibliotekarer og forleggere

Deltakeravgift:

Kr. 750,- pr. person

**Påmelding innen 3. mai til
<http://web.refleks.no/?surveyid=26593>**

www.reinelinjer.no

KI. 09.00-10.00:

Registrering og ankomstbuffé

KI. 10.00-10.15:

Åpning

Leder av UHR, Gunnar Stave

KI. 10.15-10.35:

Resultatbasert omfordeling (RBO). Gjennomgang ved Kunnskapsdepartementet
Ekspedisjonssjef Toril Johansson, KD

KI. 10.35-11.00:

Finansieringsmodellen, forskningsledelse og insentiver på institutt- og forskernivå: Kan eller bør modellen videreføres på mikronivå? Noen eksempler og erfaringer
Professor Ole Gjølberg, UMB

KI. 11.00-11.20:

Pause m/kaffe og te

KI. 11.20-12.00:

«Penger for publikasjoner» – forskningspolitiske perspektiver

Rektor Tom Colbjørnsen, BI,
Professor Anders Johansen, UiB

KI. 12.00-13.00:

Ønskj

KI. 13.00-13.30:

Måling og finansiering av forskning i tre sammopuberende sektorer: UoH, institutter og helseforetak

Dekan Stig A. Slørdahl, Det medisinske fakultet, NTNU

KI. 13.30-14.00:

Nivåinndelingen og publiseringsmønstrene. Hva viser statistikken?

Forsker Gunnar Sivertsen, NIFU-STEP

KI. 14.00-14.15:

Pause m/kaffe, te og frukt

KI. 14.15-15.00:

Fire ulike innstillinger om språk og publisering:

- Norsk i hundre (Språkrådet, 2005)
Professor Gjert Kristoffersen, UiB
- Framlegg til ein språkpolitikk for universitet og høgskolar i Noreg (UHR, 2006) og Både i pose og sekk (UiB, 2007)
Professor Helge Sandøy, UiB
- Snart to hundre (UiO, 2006)
Professor Per Thomas Andersen, UiO

KI. 15.00-15.15:

Åpen nettpublisering som helhetlig strategi for forskningsdokumentasjon - eksempel Acta Didactica: fra lokalt til nasjonalt nivå
Universitetslektor Karl Henrik Flyum, ILS, UiO

KI. 15.15-15.30:

Publisering i åpne arkiv - Status.
Arne Jakobsson, leder for NORA-prosjektet.

KI. 15.30-16.00:

Diskusjon og oppsummering

KI.16.00:

Avslutning

Leder av UHRs publiseringutsvalg, Ole Gjølberg

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Pilestredet 46 B, 0167 Oslo, tlf: 22 45 39 50, e-post: uhr@uhr.no, www.uhr.no